Джозеф Редьярд Кіплінг

МАУГЛІ

Переклад Всеволода Прокопчука

БРАТИ МАУГЛІ

На крилах у Чіля ніч темна спочила,

Кажан виринає з пітьми,

Худобу в хлівах охоплює страх,

Бо вільні до ранку ми.

Роззявивши пащі, женемо крізь хащі

Ми жертву до самого скону.

І клич наш лунає: — Всім щастя бажаєм,

Хто Джунглів пильнує Закону![1]

На Сіонійські гори спав тихий, задушний вечір. Була вже сьома година, коли Батько Вовк прокинувся після денного спочинку, почухався, позіхнув і розправив одну за одною лапи, щоб навіть кінчики позбулися сонної млявості. Мати Вовчиця лежала, уткнувшись великою сірою мордою в чотирьох вовченят, що перекидалися коло неї і скавчали. Вхід до їхньої печери був залитий місячним сяйвом.

— Грр! — прогарчав Батько Вовк. — Знову час на лови. Він уже збирався стрибнути з горба вниз, як раптом маленька тінь з пухнастим хвостом загородила вхід і проверещала:

— Щасти тобі в усьому, о Найсіріший з Вовків! Хай доля пошле щастя твоїм шляхетним діткам і дасть їм міцні та білі зуби, і хай не забувають вони ніколи, що на світі є убогі та голодні!

То був шакал Табакі, Блюдолиз, а вовки індійських лісів зневажають Табакі: він тільки й знає, що нишпорить скрізь, робить різні капості, розносить плітки та їсть ганчір'я й обрізки шкіри на смітниках коло сіл. Але разом з тим усі вони й бояться Табакі, бо між іншими звірами в Джунглях він найбільше схильний до сказу; і тоді вже він забуває, що сам кожного боявся, бігає лісом і кусає всіх, хто попадеться йому дорогою. Навіть тигр тікає і ховається, коли маленький Табакі скаженіє, тому що сказ — найганебніша річ, яка тільки може статися з диким звіром. Ми, люди, називаємо цю хворобу водобоязню, а звірі звуть її девані, сказом, і тікають не оглядаючись.

— Ну що ж, заходь, пошукай, — похмуро буркнув Батько Вовк. — Але тут нема нічого поживного.

— Для вовка нема, — відповів Табакі,— а для такої нікчемної особи, як я, всяка обгризена кістка — вже справжній бенкет. Хто ми такі, Гідур-Логи (Плем'я Шакалів), щоб перебирати чи вередувати!

Табакі миттю кинувся у глиб печери, знайшов там кістку оленя, на якій ще лишилося трохи м'яса, присів і почав розкошувати.

— Дякую вам за смачну страву, — сказав він, облизуючись. — Які ж вродливі ваші шляхетні дітки! Які великі в них очі! А самі ж іще зовсім малята! Звичайно, звичайно, як же це я забув, адже діти царів — з першого дня дорослі!

Певна річ, Табакі, як і кожен інший, знав, що не слід хвалити дітей у вічі, аби їх не зурочити, і дуже зрадів, побачивши, що вовки — Батько й Мати — незадоволені його словами. Табакі посидів, радіючи зі своєї капості, а потім єхидно зауважив:

— Шер-Хан, Великий, змінив місце ловів. Наступного місяця він полюватиме в тутешніх горах — так сказав він мені!

Шер-Хан — це тигр, що жив за двадцять миль звідси, на березі річки Вайнгунги.

— Він не має права! — сердито почав Батько Вовк. — За Законом Джунглів, він не має права міняти місце ловів без завчасного попередження. Він розполошить усю дичину на десять миль навколо, а мені… мені треба ловити у ці дні за двох!

— Недарма Шер-Ханова мати прозвала його Ленгрі (Кульгавим), — спокійно зауважила Мати Вовчиця. — Він змалку шкутильгає на одну лапу і через те вбиває лише селянську худобу. Люди коло Вайнгунги сердиті на нього, і він тепер іде сюди, щоб розгнівати й наших сусідів. Через нього вони почнуть прочісувати Джунглі. Сам він утече, а от нам з нашими дітьми доведеться перебиратися звідси, коли люди підпалять траву. Ні, дякуємо за це Шер-Ханові!

— Переказати йому вашу подяку? — спитав Табакі.

— Геть звідси! — клацнув зубами Батько Вовк. — Геть! Іди полювати до свого покровителя. Для однієї ночі ти вже накоїв досить лихого.

— Я йду, — спокійно відповів Табакі. — Ви почуєте голос Шер-Хана внизу, у хащах. Я міг би не завдавати собі клопоту, щоб принести вам цю новину.

Батько Вовк прислухався і з глибини долини, що прилягала до маленької річки, почув сухе, зловісне, монотонне гарчання тигра, від якого, певне, втекла здобич і якому було зовсім байдуже, що про це дізнаються всі Джунглі.

— Дурень! — промовив Батько Вовк. — Нічні лови починати таким галасом! Невже він гадає, що наші олені такі ж, як його гладкі воли з села коло Вайнгунги?

— Тс-с-с!.. Цієї ночі він полює не на вола й не на оленя, — сказала Мати Вовчиця. — Це полювання на Людину!..

Виття тигра перейшло в приглушене гарчання, що, здавалося, лунало звідусіль. Це був той звук, який нагонить жах на лісорубів і циган, що ночують просто неба, і примушує їх іноді кидатися в самісіньку пащу титрові.

— Людина! — промовив Батько Вовк і вищирив свої білі зуби. — Тьху! Хіба мало комах та жаб у болоті, що йому треба ще їсти Людину, та до того ж у наших володіннях!

Закон Джунглів, який ніколи не наказує нічого безпідставно, забороняє полювати на Людину, за винятком тих випадків, коли звір учить своїх дітей забивати. Але тоді він мусить полювати за межами ловецьких угідь своєї Зграї чи Племені.

Справа в тому, що вбивство Людини рано чи пізно викличе прибуття білих людей з рушницями верхи на слонах і кількох сотень темношкірих людей з барабанами, ракетами та смолоскипами. І тоді кожен у Джунглях зазнає лиха.

Звірі ж пояснюють між собою цей закон інакше: на їхню думку, Людина — це найслабша і найменш захищена істота, і тому чіпати її "не личить мисливцеві".

Вони кажуть також — і це правда, — що той, хто їсть людей, шолудивіє і в нього випадають зуби.

Гарчання розлягалося все дужче й дужче і нарешті скінчилося громовим "аррр!" тигра, який кидається на здобич. Потім почулося виття Шер-Хана, виття, в якому було мало тигрового.

— Не спіймав, — сказала Мати Вовчиця. — Що ж це таке?

Батько Вовк пробіг кілька кроків уперед і почув дике гарчання й сопіння Шер-Хана, який, мов скажений, метався у заростях.

— У цього дурня тільки й вистачило вміння ускочити в лісорубове багаття та обсмалити собі лапи, — пробурчав Батько Вовк і додав: — Табакі коло нього.

— Хтось іде вгору, — зауважила Мати Вовчиця, наставивши одне вухо. — Приготуйся!

У кущах щось стиха зашелестіло; Батько Вовк присів на задні ноги і весь підібрався, готуючись до стрибка. І тут стороннє око могло б побачити найдивовижніше в світі видовище — вовка, що зупинився посеред стрибка! Власне, він

уже стрибнув, ще навіть не бачачи, на кого, а потім зробив неймовірне зусилля, щоб зупинитись. І вийшло, що він лише підскочив на чотири або п'ять футів у повітря і впав майже на те саме місце, звідки стрибнув.

— Людина! — вигукнув він, клацнувши зубами. — Людське дитинча. Дивись!

Просто перед ними, вхопившись за низьку гілочку, стояла гола смаглява дитина, що тільки-но починала ходити, — ніколи ще до вовчого лігва не приходила (та ще вночі!) така слабенька й така ніжна крихітка. Дитина глянула в очі Батькові Вовкові і засміялася.

— Невже це Людське дитинча? — спитала Мати Вовчиця. — Я ще ніколи їх не бачила. Принеси його сюди.

Вовки звикли переносити своїх дітей і можуть, якщо треба, перенести в пащі яйце, не роздушивши його; хоч щелепи Батька Вовка міцно стулилися на спині дитини, він приніс її і поклав поруч із своїми щенятами, не лишивши на шкірі жодного знаку від зубів, навіть найменшої подряпини.

— Яке малесеньке! Воно зовсім голе… і яке сміливе! — ніжно промовила Мати Вовчиця.

Дитинча розштовхувало вовченят, протискаючись до теплого боку Вовчиці.

— Дивись! Воно їсть разом з іншими! То он яке Людське дитинча! Скажи мені, чи міг коли-небудь вовк похвалитися тим, що в нього поміж вовченят лежить Людське дитинча?…

— Я колись чув про щось подібне, але це було не в нашій Зграї і не в мій час, — сказав Батько Вовк. — Боно зовсім без волосся, і я міг би його розчавити, торкнувшись лапою. Але поглянь, воно дивиться просто на мене і зовсім не боїться.

Місячне світло, що сіялося крізь отвір печери, раптом померкло: величезна квадратна голова і плечі Шер-Хана загородили війстя. Табакі, ховаючись позад нього, пищав:

— Владико! Владико, він зайшов сюди!

— Шер-Хан робить нам велику честь, — промовив Батько Вовк, але очі його палали гнівом. — Що потрібно Шер-Ханові?

— Мою здобич. До вас прибилося Людське дитинча, — сказав Шер-Хан. — Його батьки втекли. Віддайте його мені!

Шер-Хан справді, як і гадав Батько Вовк, ускочив у багаття якогось лісоруба і, обсмаливши лапи, тепер лютився з болю.

Але Батько Вовк знав, що вхід у печеру завузький і тигр не пролізе. Все тіло Шер-Ханове звивалось як у корчах: він нагадував людину, що намагається протиснутись у вузьку діжку.

— Вовки — Вільне Плем'я! — відповів Батько Вовк. — Вони приймають накази тільки від Ватажка Зграї, а не від якогось смугастого вбивці людської худоби. Людське дитинча належить нам; його вб'ють лише тоді, коли ми самі того захочемо.

— Захочемо, захочемо! Яке мені діло до вашого хотіння! Присягаюся биком, якого я вбив, це вже занадто! Чи довго ще я стоятиму тут, уткнувши носа в ваше собаче лігво, поки ви

задовольните мої законні домагання? Це я, Шер-Хан, розмовляю з вами!

Рев тигра, мов грім, заповнив усю печеру. Мати Вовчиця скинула з себе вовченят і стрибнула вперед; очі в неї спалахнули, мов дві зелені зірки в пітьмі. Вона сміливо глянула в розлючені очі Шер-Хана.

— А це я, Ракша (Сатана), відповідаю тобі! Людське дитинча моє! Чуєш ти, Кульгавий, — тільки моє! І його не вб'ють! Воно житиме й бігатиме в нашій Зграї, полюватиме разом з нами. І зрештою, — стережись ти, мисливцю на маленьких голих дітей, ти, що ковтаєш жаб та вбиваєш рибу, — воно полюватиме на тебе! А тепер забирайся звідси, бо, присягаюся Самбгуром, якого я вбила (адже я не їм охлялої худоби!), ти повернешся до своєї матері, обсмалена скотино Джунглів, ще кульгавіший, аніж з'явився на світ! Геть!

Батько Вовк здивовано слухав ці слова.

Він уже майже забув той час, коли відвоював Матір Вовчицю у чесній бійці з п'ятьма іншими вовками, коли вона ще бігала в Зграї і коли тільки з чемності не називали її Сатаною.

Шер-Хан ще міг позмагатися з Батьком Вовком, але не встояв би супроти Матері Вовчиці: він розумів, що в такому місці всі переваги будуть на її боці і що вона битиметься на смерть. Тому він з гарчанням витяг голову і, трохи одійшовши, прогарчав:

— На своєму подвір'ї і собака пан! Побачимо, що скаже Зграя. Людське дитинча — моє, і рано чи пізно йому не минути моїх зубів, о злодії з кудлатими хвостами!

Мати Вовчиця, ледве переводячи подих, кинулась на землю посеред своїх дітей, а Батько Вовк поважно мовив:

— Воно Шер-Хан каже діло. Маля треба показати всій Зграї. Ти хочеш лишити його в себе, Мати?

— Лишити у себе?! — важко дихаючи, відповіла Мати Вовчиця. — Воно прийшло до нас само серед ночі, зовсім голе і дуже голодне; але воно не боялося! Поглянь, воно вже відштовхнуло одне моє маля зовсім убік. Цей кульгавий різник убив би його і втік до Вайнгунги, а потім тутешні селяни почали б мститися всім нам і вигнали б нас із наших притулків. Лишити його коло себе? Авжеж, лишу! Лежи спокійно, Жабеня. О Мауглі,— бо Мауглі-Жабеням я тебе називатиму, — настане час, коли ти почнеш полювати на Шер-Хана, як він полював на тебе.

— Але що скаже наша Зграя? — зауважив Батько Вовк.

Законом Джунглів чітко встановлено, що кожний вовк після одруження може відокремитись од своєї Зграї; але як тільки діти його підростуть і зіпнуться на ноги, він мусить привести їх на Племінну Раду, яка звичайно збирається раз на місяць у найсвітлішу ніч, щоб усі вовки могли уважно роздивитися дітей. Після таких оглядин вовченята можуть вільно бігати де завгодно, і, аж поки вони заб'ють свого першого оленя, ніхто з дорослих вовків Зграї не сміє їх чіпати. Ніякої милості тому дорослому вовкові, що вб'є вовченя! Кара — смерть на місці. І якщо гарненько подумати, то стане ясно, що так воно й повинно бути.

Батько Вовк дочекався, коли його діти навчились бігати, і тоді в ніч Племінних Зборів повів їх, Мауглі і Матір Вовчицю на

Скелю Ради. Це була вершина горба, усіяна рінню та уламками скель, де могло розміститися з сотню вовків.

Акела, великий сірий Самотній Вовк, що керував Зграєю завдяки своїй великій силі та розуму, лежав на Скелі Ватажка, простягтись на весь свій зріст; внизу сиділо сорок чи більше вовків найрізноманітнішої масті і зросту, від сивих ветеранів, які могли сам на сам управитися з оленем, до молодих чорних триліток, які тільки гадали, що можуть це зробити. Самотній Вовк водив Зграю вже багато років. За своєї молодості вів двічі попадав у вовчу пастку, а одного разу його жорстоко побили і кинули, вважаючи вже мертвим. Отож він з власного досвіду знає вчинки та звичаї людей.

Розмов біля Скелі майже не було. Діти бавились, перекидалися всередині кола, де сиділи їхні батьки й матері; дорослі вовки поволі підходили до того чи іншого вовченяти, уважно оглядали його, а потім тихенько поверталися на своє місце. Час від часу яка-небудь мати виштовхувала своє вовченя на осяяне місячним світлом місце, аби його теж побачили, не забули.

А Акела кричав із своєї Скелі:

— Ви знаєте Закон, вам відомий Закон! Придивляйтесь уважніше, о вовки!..

І стурбовані матері підхоплювали заклик:

— Дивіться уважніше, о вовки, дивіться уважніше!

Нарешті настав час показати всім хлопчика, і шерсть на шиї Матері Вовчиці одразу настовбурчилась. Батько Вовк виштовхнув Мауглі-Жабеня — так вони його звали — на

середину кола, де він сів і, сміючись, почав бавитись камінцями, що виблискували у місячному сяйві.

Акела не підводив голови, що лежала на передніх лапах, але продовжував одноманітний заклик:

— Дивіться уважніше!

Глухий рев долинув з-за скель — то був голос Шер-Хана.

Він кричав:

— Дитинча моє! Віддайте його мені! Навіщо Вільному Племені Людське дитинча?

Акела навіть оком не моргнув; він тільки промовив:

— Дивіться уважніше, о вовки! Яке діло Вільному Племені до будь-чиїх наказів, крім Вільного Племені! Дивіться уважніше!

З усіх боків чулось приглушене гарчання, і молодий чотирилітній вовк повторив Акелі Шер-Ханове запитання:

— Навіщо Вільному Племені Людське дитинча?

Закон Джунглів передбачає, що в тих випадках, коли виникає незгода, чи приймати щеня до Зграї, за нього повинні заступитись принаймні два члени Зграї, окрім батька та матері.

— Хто виступає за дитинча? — спитав Акела. — Хто з членів Вільного Племені бере слово?

Відповіді не було, і Мати Вовчиця вже приготувалась до бійки; вона знала, що це була б її остання бійка, якщо до цього дійдеться.

Тоді єдиний звір іншої породи, допущений на Племінну Раду, — Балу, сонливий бурий ведмідь, який навчав вовченят Закону Джунглів, старий Балу, що мав право блукати скрізь, де йому заманеться, бо він їв лише горіхи, коріння та мед, — звівся на задні лапи й прогарчав:

— Людське дитинча! Людське дитинча! — сказав він. — Я заступлюся за Людське дитинча! Людське дитинча не принесе нам ніякої біди. Я не вмію говорити красномовно, але кажу правду. Хай воно бігає в Зграї і ввійде до неї разом з іншими. Я сам буду його навчати.

— Потрібен ще один голос, — промовив Акела. — Говорив Балу, а він наставник нашої молоді. Хто ще, крім Балу?

Чорна тінь упала посеред кола. То була Багіра, чорна пантера, вся чорна, як сажа, але з чудовими плямами на хутрі, які вилискували у світлі місяця, мов намальовані. Всі знали Багіру, і ніхто не наважувався ставати їй на дорозі, бо вона була хитра, як Табакі, сміліва, як дикий буйвол, і нестримна, як поранений слон. Але голос у неї був солодший за дикий мед, і шерсть — м'якша за пух.

— О Акело, й ви, Вільне Плем'я! — замурчала вона. — Я не маю права бути на вашій Раді; але за Законом Джунглів, коли виникає сумнів щодо нового щеняти і йому загрожує смерть, життя цього щеняти можна викупити. І Закон нічого не каже про те, хто має, а хто не має права вносити викуп. Чи так я кажу?

— Так! Добре! — закричали молоді вовки, які ніколи не бувають ситі. — Слухайте Багіру! За дитинча можна внести викуп. Так говорить Закон.

— Я знаю, що не маю права тут говорити, але якщо ви дозволите мені…

— Говори, говори! — гаркнуло двадцять горлянок.

— Убивати голе дитинча — просто ганьба. Крім того, воно може стати вам у пригоді, коли підросте. Балу виступав на його користь. До слів Балу я докладу бика, і то жирного й тільки що вбитого (він лежить не далі як за півмилі звідси), коли ви згодні прийняти Людське дитинча до своєї Зграї, як велить Закон. Чого ж тут вагатись?

Десятки голосів завили:

— То в чім же річ? Воно однаково помре під час зимових дощів.

— Сонце спалить його!

— Яку шкоду нам може зробити голе жабеня?

— Хай собі бігає в нашій Зграї!

— Де бик, Багіро? Нехай його приймуть…

І знову Акела завив басовито:

— Дивіться ж уважніше! — кричав він. — Уважніше дивіться, о вовки!

А Мауглі грався собі своїми камінцями і не звертав ніякої уваги на вовків, які підходили один за одним, щоб роздивитись його. Нарешті всі вони подалися з гори в долину до мертвого бика, лишилися тільки Акела, Багіра, Балу та вовки, які усиновили Мауглі.

Шер-Хан ревів у пітьмі безперестану: він-бо страшенно розлютився, що йому не віддали Мауглі.

— Довше реви, — промурчала собі в вуса Багіра. — Настане час, коли це голе створіння примусить тебе ревти по-іншому, або я зовсім не знаю людей.

— Зроблено добру справу, — промовив Акела. — Люди і їхні діти дуже розумні. З часом він може стати нам у пригоді.

— Твоя правда, він стане в пригоді скрутної хвилини, бо ніхто не може увесь свій вік бути на чолі Зграї,— зауважила Багіра.

Акела не відповідав. Він думав про той час, який настає для кожного ватажка будь-якої зграї, коли він підупадає на силах, слабшає і слабшає, аж поки, нарешті, вовки вбивають його і новий ватажок заступає чільне місце, щоб у свій час зазнати тієї ж долі.

— Забери його, — звернувся він до Батька Вовка, — і виховай, щоб він був гідним сином нашого Вільного Племені.

Ось так і прийняли Мауглі до Сіонійської Зграї — ціною забитого бика та доброго слова Балу.

. . . . . .

А тепер хай читач перескочить через десять-одинадцять років і лише уявить, яке дивовижне було життя Мауглі серед вовків, бо коли б ми надумались усе те описати, нам довелося б заповнити дуже багато томів. Мауглі ріс і виховувався разом з вовченятами, хоч вони, звичайно, стали дорослими вовками раніше, ніж він хлопчиком-підлітком. Батько Вовк навчав його, пояснюючи значення і суть кожної речі в Джунглях, аж поки найменший шелест у траві, найтихше зітхання теплого нічного повітря, кожний крик сови над головою, кожне дряпання кігтя кажана, що вчепився для відпочинку за гілку, і кожен сплеск маленької рибки в озері стали для нього такі ж зрозумілі, як робота установи діловій людині. Коли Мауглі не вчився, то вигрівався на сонечку, спав, їв і знову лягав спати; коли йому було жарко чи траплялося забруднитися, він купався в лісових озерцях; а коли хотів меду (від Балу він довідався, що мед і горіхи така ж смачна їжа, як і сире м'ясо), він видирався за ним на дерево, чого навчила його Багіра. Багіра простягнеться, бувало, на гілляці і кличе:

— Йди сюди, Братику.

Спочатку Мауглі лазив не краще за лінивця, але потім навчився стрибати між гілками дерев майже так само сміливо, як і сірі мавпи. Був він завжди й на Скелі Ради, коли збиралася Зграя; і там він, між іншим, помітив, що варто йому пильно подивитись в очі будь-якому вовкові, і той одразу ж їх опускає; це йому сподобалось, і він не раз так робив. Хлопчик часто виймав довгі колючки з лап своїх друзів, — вовки дуже потерпають від цих колючок та реп'яхів, що чіпляються їм у хутро. Ночами він любив сходити з горба на засіяні ниви, і з цікавістю стежив за селянами в їхніх хатинах. Але до людей він ставився недовірливо: якось Багіра показала йому скриню з ґратчастими самоопускннми дверцятами, заховану в Джунглях так уміло, що він ледве не попав у неї, і сказала, що то пастка.

Більш за все йому подобалось ходити з Багірою в темну й теплу лісову хащу і засинати там на весь задушний день, а вночі стежити за тим, як Багіра полює. Коли Багіра була голодна, вона била праворуч і ліворуч; те саме робив і Мауглі — за одним лише винятком. Коли він підріс і порозумнішав, Багіра пояснила йому, що він ніколи не повинен чіпати людської худоби, бо сам був прийнятий до Зграї ціною життя бика.

— Всі Джунглі твої,— казала Багіра, — і ти можеш вбивати все, що тільки подужаєш, але заради бика, який тебе викупив, ти не повинен убивати і їсти худоби — ані молодої, ані старої. Такий Закон Джунглів.

І Мауглі беззаперечно слухався.

Він усе ріс та ріс, як тільки може рости хлопець, що не знає ані уроків, ані навчання, все дужчав і дужчав, і ні над чим у світі не замислювався, крім того, як роздобути їжу.

Мати Вовчиця разів зо два казала йому, що Шер-Ханові не можна довірятись і що рано чи пізно він, Мауглі, повинен убити Шер-Хана.

Молодий вовк запам'ятав би цю пораду назавжди, а Мауглі забув: адже він був тільки хлопчик, хоч і назвав би себе вовком, коли б умів розмовляти людською мовою.

Шер-Хан завжди намагався перетяти йому шлях у Джунглях; користуючись тим, що Акела дедалі все більше старішав і слабішав, кульгавий тигр міцно затоваришував з молодими вовками, які бігали за ним підбирати його недоїдки, чого ніколи не дозволив би Акела, коли б наважився поширити свою владу до належних меж. А Шер-Хан облещував їх і часто

висловлював свій подив, що такі хоробрі молоді ловці дозволяють, щоб ними попихали вмирущий вовк і Людське дитинча.

— Я чував, — часто казав Шер-Хан, — що на Раді ви не насмілюєтесь глянути йому в очі.

І молоді вовки настовбурчували шерсть і починали гарчати. Багіра, яка все чула і все бачила, довідалась і про це й кілька разів застерігала Мауглі, що коли-небудь Шер-Хан уб'є його. Але Мауглі сміявся і відповідав:

— За мене Зграя, за мене ти; та й Балу, хоч він і ледачий, все ж таки захистить мене. Чого ж мені боятись?

Одного дня у літню спеку до Багіри дійшли нові чутки, трохи схожі на ті, що вона їх уже чула. Переказав їх, мабуть, Сагі, дикобраз. Бона знову почала розмову з Мауглі, коли вони сховалися в гущавині і хлопчик ліг, поклавши голову на чудову чорну шкуру Багіри:

— Братику, скільки разів я говорила тобі, що Шер-Хан — твій ворог?

— Стільки разів, скільки на отій пальмі горіхів, — відповів Мауглі, який, звичайно, не вмів лічити. — Ну то що з того? Я хочу спати, Багіра, а в Шер-Хана тільки і є, що довгий хвіст та гучний голос — як у Мора, павича!

— Але зараз не можна спати! Балу знає про це, я це знаю, Зграя знає, та навіть і дурні безголові сарни знають. І Табакі те саме тобі казав.

— Хо! Хо! — відповів Мауглі. — Табакі нещодавно прийшов до мене і почав говорити нечемності: нібито я — голе Людське дитинча і не годен навіть земляні горіхи копати. Але я вхопив Табакі за хвіст і двічі ударив об пальмовий стовбур, щоб навчити його пристойної поведінки.

— То була дурість, бо хоч Табакі і капосник, він міг би розповісти тобі деякі речі, що тебе стосуються. Протри свої очі, Братику! Шер-Хан не сміє вбити тебе в Джунглях; але пам'ятай: Акела дуже старий; скоро настане день, коли він не зможе вбити свого оленя, і тоді вже він не буде Ватажком. Більшість тих вовків, які оглядали тебе, коли ти вперше прийшов на Раду, також постаріли, а молоді вовки вірять Шер-Ханові, який каже їм, що Людському дитинчаті не місце в Зграї. Хоч незабаром ти вже станеш дорослою Людиною.

— А що таке Людина? Хіба вона не може бігати разом з своїми братами? — заперечив Мауглі. — Я народився у Джунглях. Жив, як велить Закон Джунглів, і нема жодного вовка між нашими, якому б я не виймав з лап колючок. Звичайно, вони мої брати!

Багіра витяглась на весь свій зріст і примружила очі.

— Братику, — промовила вона, — помацай моє підборіддя.

Мауглі простяг свою дужу смугляву руку і якраз під шовковистим підборіддям Багіри, де під лискучою шерстю ховались великі пружні м'язи, намацав невелику лисину.

— Ніхто в Джунглях не знає, що я, Багіра, ношу цю позначку — слід нашийника; а я, Братику, народилась поміж; людей, і там померла моя мати — в клітці князівського палацу в Удейпурі. Ось чому я внесла за тебе викуп на Раді, коли ти

був ще зовсім маленьке голе дитинча. Так, я теж народилася поміж людей і ніколи не бачила Джунглів. Мене годували крізь грати з залізної миски, аж поки однієї ночі я відчула, що я, Багіра, — пантера, а не людська забавка. Тоді я з одного маху розбила лапою дурний замок і втекла. А оскільки я вивчила людські звички, то в Джунглях мене вважають страшнішою за Шер-Хана. Хіба не так?

— Аякже! — відповів Мауглі. — Всі в Джунглях бояться Багіри; всі, за винятком Мауглі.

— О, ти справжнє Людське дитинча! — ніжно промовила чорна пантера. — Знай, що коли-небудь ти повернешся до людей так само, як я повернулась у рідні Джунглі, повернешся

до людей, які доводяться тобі братами, — звичайно, коли тебе не вб'ють на Раді…

— Але за що, за що мене хочуть убити? — спитав Мауглі.

— Поглянь на мене, — сказала Багіра. І Мауглі пильно подивився їй у вічі. Через півхвилини велика пантера одвела голову вбік.

— Ось за що! — промовила вона, зариваючись лапами в листя. — Навіть я не можу витримати твого погляду, а я ж народилася поміж людей і люблю тебе, Братику! А інші ненавидять тебе за те, що не насмілюються зустрічатися з тобою поглядом, за те, що ти розумний, за те, що ти виймав колючки з їхніх лап, за те, що ти — Людина!

— Я цього не знав, — сумно промовив Мауглі і насупив свої густі чорні брови.

— Що каже Закон Джунглів? Спочатку бий, а тоді подавай голос. Вже з самої твоєї безтурботності вони знають, що ти — Людина. Тож будь розсудливіший. Серце підказує мені, що, як тільки Акела схибить на полюванні,— а олень з кожним разом дістається йому все важче, — Зграя повстане проти нього й проти тебе. Вони скличуть Раду Джунглів на Скелі, а потім… потім… Ось що! — вигукнула Багіра, скочивши з місця.— Іди мерщій у долину, до людських осель, і візьми там трохи Червоної Квітки, яку вони у себе розводять; коли настане той час, ти матимеш товариша, сильнішого навіть за мене чи Балу або тих із Зграї, хто любить тебе. Здобудь Червону Квітку!

Кажучи про Червону Квітку, Багіра мала на увазі вогонь. Але жодна істота в Джунглях не назве вогонь справжнього назвою. Всі вони відчувають перед ним смертельний жах і шукають сотні способів описати його.

— Червону Квітку? — повторив Мауглі. — Ту, що в присмерках зростає коло їхніх хатин? Я здобуду її.

— Оце вже говорить Людське дитинча! — з гордістю сказала Багіра. — Тож пам'ятай, що Квітка та росте в маленьких горщечках. Дістань її скоріше і тримай у себе до слушного часу.

— Гаразд! — сказав Мауглі. — Я іду. Але чи певна ти, моя Багіро, — він міцно обняв її за розкішну шию і пильно подивився у великі очі пантери, — чи певна ти, що все це Шер-Ханові підступи?

— Присягаюсь тобі поламаним замком, який звільнив мене, що я цілком того певна, Братику.

— Тоді і я присягаюсь тим биком, який мене викупив, що я повністю відплачу Шер-Ханові за це, відплачу йому з верхом! — сказав Мауглі і гайнув крізь гущавину.

— Це Людина, це вже справжня Людина! — промовила сама до себе Багіра, знову лягаючи на землю. — Ох, Шер-Хане! Ні одне полювання не принесе тобі стільки лиха, як те, що ти його розпочав десять років тому на оце маленьке Жабеня!

Мауглі біг лісом усе далі й далі, і серце його калатало в грудях. До печери віл прийшов уже тоді, коли над землею піднявся вечірній туман. Він зітхнув і озирнув долину. Вовченят не було вдома, але Мати Вовчиця з глибини печери почула, як він дихає, і здогадалася, що її Жабеня чимось стурбоване.

— Що сталось, синку? — спитала вона.

— Та все дурні Шер-Ханові балачки, — відповів він, — Сьогодні вночі я полюватиму на зораних полях.

І він подався поміж кущами до річки, що протікала глибоко в долині. Там він зупинився, бо почув виття Зграї на ловах, почув рев оленя, якого женуть вовки і який одчайдушно захищається. Потім до нього долинули злі, єхидні вигуки молодих вовків:

— Акело! Акело! Хай Самотній Вовк покаже свою силу! Дорогу Ватажкові Зграї! Стрибай, Акело!

Самотній Вовк, очевидно, стрибнув, але схибив, бо Мауглі почув, як клацнули його зуби, а потім розляглося скавучання: Самбгур ударив Акелу передньою ногою.

Мауглі не чекав більше і кинувся вперед; завивання все слабкіше долинали до нього в міру того, як він наближався до ланів, де жили люди.

— Багіра казала правду, — задихано прошепотів він, ховаючися в копицю сіна під вікном хатини. — Завтра може стати останнім днем для мене й для Акели.

Він припав обличчям до вікна і почав стежити, як горить вогонь у печі. Він бачив, як господиня вставала вночі і підживляла вогонь чорною деревиною. А як настав ранок і туман побілів та схолов, він побачив, як хлопчик селянина взяв плетений горщик, обмазаний зсередини глиною, наповнив його розжареним приском, засунув собі під ковдру і пішов у хлів доглянути худобу.

"І то все? — подумав Мауглі. — Коли таке дитинча може з ним упоратись, то мені боятись нічого!

Він подався за хатину, перестрів хлоп'я, вихопив у нього з рук горщик з вугіллям і зник у тумані, а хлопчик заплакав з переляку.

— А вони дуже схожі на мене, — промовив Мауглі, дмухаючи в горщик точнісінько так, як це робила жінка. — Ця штуковина помре, коли її не годувати.— І він кидав сухі гілочки та кору на червоний жар. На півдорозі до вершини він зустрів Багіру; ранкова роса виблискувала на її шкурі, немов коштовне каміння.

— Акела схибив, — сказала пантера. — Вони вбили б його цієї ночі, але ти теж їм потрібний. Тебе вже шукали в горах, — Я був на зораних полях. Я готовий! Дивись! — І Мауглі підняв горщик в жаром.

— Чудово! Я бачила, як люди стромляли в цю штуковину суху гілку і на її кінці відразу розцвітала Червона Квітка. А тобі не страшно?

— Ні. Чого мені боятись? Тепер я пригадую, якщо це не був сон, що, перш ніж стати вовком, я лежав коло Червоної Квітки, і мені було тепло й приємно…

Весь цей день Мауглі сидів у печері, підтримуючи вогонь. Він стромляв у нього сухі гілки, щоб подивитись, як вони спалахують. Потім знайшов гілку, яка цілком задовольнила його, і ввечері, коли до печери прийшов Табакі й досить грубо переказав, що його чекають на Скелі Ради, він зайшовся реготом. Переляканий Табакі дременув геть. Після цього Мауглі, все ще сміючись, пішов на Раду.

Акела, Самотній Вовк, лежав коло своєї скелі, і це свідчило, що місце Ватажка Зграї лишається вільним; Шер-Хан, оточений вовками, охочими поживитись його недоїдками, походжав тут же і вислуховував безсоромні лестощі. Багіра лежала поруч з Мауглі, який тримав горщик з вогнем у себе між колінами. Коли всі зібрались, Шер-Хан заговорив перший, — зухвальство, на яке він би не наважився, коли Акела був у розквіті сил і років.

— Він не має права, — прошепотіла Багіра. — Скажи йому це! Він собачий син! Він злякається!

Мауглі скочив на ноги.

— Вільне Плем'я! — вигукнув він. — Хіба Шер-Хан керує нашою Зграєю? Яке діло тигрові до наших справ?

— Місце Ватажка Зграї вільне, і мене запросили говорити… — почав був Шер-Хан.

— Хто? — спитав Мауглі. — Хіба ми всі шакали, що будемо підлизуватися до цього вбивці людської худоби? Провід над Зграєю належить самій Зграї.

Знялось багатоголосе виття:

— Мовчи ти, Людське щеня!

— Хай він говорить. Він дотримувався нашого Закону!

І нарешті старійшини Зграї прогриміли:

— Хай говорить Мертвий Вовк!

Коли Ватажок Зграї не вб'є своєї здобичі, то його звуть Мертвим Вовком аж до самої смерті, якої, до речі, йому чекати недовго.

Акела насилу підвів свою стару голову:

— Вільне Плем'я, а також ви, Шер-Ханові шакали! Дванадцять років я водив вас на лови і з ловів, і за цей час ніхто з вас не потрапив у пастку, нікого з вас не покалічено. Тепер я не вбив свою здобич. Ви знаєте, що проти мене була таємна змова. Ви знаєте, що мені запропонували кинутись на незагнаного оленя лише для того, щоб показати мою неміч. Це було хитро підстроєно. Тепер ви маєте право убити мене тут, на Скелі Ради. А тому я питаю: хто візьметься покінчити з Самотнім Вовком? Бо, за Законом Джунглів, я маю право вимагати, щоб ви підходили поодинці!

Запанувала довга мовчанка, бо ніхто з вовків не наважувався битись з Акелою на смерть.

Тоді Шер-Хан проревів:

— Ва! Навіщо нам здався цей беззубий дурень! Він засуджений на смерть! А от Людське дитинча зажилося на світі. Вільне Плем'я! То моя здобич, моя з самого початку. Віддайте його мені. Мені вже обриднув той дурноверхий людинововк. Ось уже десять років од нього немає спокою в Джунглях. Віддайте мені людське поріддя, інакше я полюватиму тут довіку і ви не дістанете від мене навіть кісточки. Він — Людина, Людське дитинча, і я ненавиджу його всією своєю істотою!

Більша частина Зграї заволала:

— Людина! Людина! Що спільного між нами і Людиною? Нехай іде до своїх!

— І підбурить проти нас усіх селян? — заревів Шер-Хан. — Ні, віддайте його мені! Він — Людина, і ніхто з нас не може подивитись йому в очі!

Акела знову підвів голову і промовив:

— Він їв нашу їжу. Він спав разом з нами. Він заганяв для нас дичину. Він ніколи не порушив жодного слова з Закону Джунглів…

— А я заплатила за нього биком, коли ви його приймали. Звичайно, бик небагато коштує, але честь Багіри варта того, щоб за неї постояти, — додала Багіра своїм найласкавішим голоском.

— Бик, яким заплатили десять років тому! — сердито загарчала Зграя. — Яке нам діло до десятирічних кісток?

— І до клятви також? — перебила Багіра, вищиривши свої білі зуби. — Отже, недаремно ви зветеся Вільним Племенем!

— Не може Людське дитинча бігати з Племенем Джунглів! — заревів Шер-Хан. — Віддайте його мені!

— Він брат нам в усьому, за винятком крові,— провадив Акела, — а ви хочете його вбити! Так, я бачу, що справді зажився на світі. Дехто з вас почав їсти людську худобу, а про інших я чув, що з намови Шер-Хана вони ходять ночами викрадати дітей з порогів селянських хатин. Отож я бачу, що ви нікчемні боягузи, і звертаюся до боягузів. Щоправда, я повинен умерти, і життя моє тепер нічого не варте, а то я запропонував би його за життя Людського дитинчати. Але, щоб зберегти честь наглої Зграї — дрібниця, про яку ви зовсім забули, лишившись без Ватажка! — я обіцяю, що коли ви дозволите Людському дитинчаті вільно піти до своїх, то я вас жодним зубом не займу, коли настане мій час умирати. Я помру без бою! Це збереже для Зграї життя принаймні трьох. Більше я нічого не можу зробити. Отже, якщо ви хочете, я можу ввільнити вас від ганьби вбивати брата, який ніякої провини перед вами не має, брата, що був прийнятий до Зграї і за якого внесено викуп на підставі Закону Джунглів!..

— Він — Людина — Людина — Людина!.. — сердито гарчала Зграя, і більша частина вовків почала скупчуватись навколо Шер-Хана, який уже вимахував хвостом.

— Тепер уся справа в твоїх руках, — промовила Багіра, ввертаючись до Мауглі. — Нічого не вдієш, треба битися.

Мауглі підвівся, тримаючи горщик з вогнем у руках. Потім він потягнувся і позіхнув просто в обличчя всій Раді. Він був у нестямі від злості та горя, бо вовки ще ніколи не показували йому, як вони його ненавидять.

— Гей ви, слухайте! — закричав він. — Досить уже цієї собачої гавкотні! Сьогодні ви так часто називали мене Людиною (хоч з вами я залишився б вовком до кінця днів своїх), що я відчуваю справедливість ваших слів. Тому я вже не називаю вас своїми братами, а саг — собаками, як личить Людині. Про те, що ви зробите і чого не зробите, не вам говорити! Це вже вирішуватиму я. А щоб ви краще зрозуміли, в чім річ, я, Людина, приніс сюди трохи Червоної Квітки, якої ви, собаки, боїтесь!

Він кинув горщик з вогнем на землю, кілька розжарених вуглинок запалили купину сухого моху, який відразу зайнявся полум'ям, і вся Рада з жахом відскочила назад від вогняних язиків.

Мауглі встромив суху гілку в полум'я і, коли вона зайнялась та затріщала, почав вимахувати нею у себе над головою в колі вовків, що тремтіли зі страху.

— Тепер ти господар, — сказала йому тихенько Багіра. — Визволь Акелу від смерті. Він завжди був тобі друг.

Акела, старий грізний вовк, який зроду не просив ні в кого ласки, благально позирнув на Мауглі; хлопчик стояв голий, випроставшись на весь свій зріст, з довгим чорним волоссям, яке кучерями спадало йому на плечі, осяяний світлом палаючої гілки, від якого довкола скакали й тремтіли тіні.

— Гаразд, — промовив Мауглі, обводячи їх поглядом, — я бачу, що ви — собаки! Я піду од вас до свого племені — коли то справді моє плем'я. Джунглі закриті для мене, і я мушу забувати вашу мову і ваше товариство; але я буду милосердніший за вас. Я був ваш брат у всьому, за винятком крові, і я обіцяю, що коли стану Людиною серед людей, то не зраджу вас перед ними, як ви зрадили мене! — Він стусонув ногою горщик, і від нього в усі боки полетіли іскри. — Ніякої бійки між нами, членами Зграї, не буде. Але я мушу віддати свій борг перед тим, як піти звідси.

Мауглі подався до того місця, де, тупо кліпаючи на вогонь очима, сидів Шер-Хан, і схопив його за підборіддя. Багіра про всяк випадок пішла слідом за ним.

— Встань, собако! — закричав Мауглі. — Встань, коли говорить Людина, а то я спалю тобі шкуру!

Шер-Хан щільно прищулив вуха і заплющив очі, бо палаюча гілка була вже дуже близько.

— Цей різник нахвалявся вбити мене на Раді, тому що не вбив мене, коли я був маля! Але ось як ми, люди, караємо собак! Поворухни тільки вусом, Ленгрі, і я встромлю Червону Квітку тобі в горлянку.

Мауглі бив Шер-Хана гілкою по голові, а тигр, пройнятий смертельним жахом, жалібно вищав і скиглив.

— Тьху! Обсмалена кішко Джунглів, йди тепер! Але пам'ятай, що коли я знову прийду на Скелю Ради — як приходить Людина, — то шкура Шер-Хана буде у мене на голові. І останнє: Акела може жити вільно, як хоче. Ви не посмієте вбити його, бо на те нема моєї волі! І здається мені,

що вам тут нічого більше сидіти, висолопивши язики, немовби ви справді щось путнє, а не собаки, яких я проганяю, — ось так! Геть!

Кінець гілки яскраво палав, Мауглі почав розмахувати нею праворуч і ліворуч, і вовки з вищанням кинулись геть, тікаючи від іскор, що палили їм хутро. Лишилися тільки Акела, Багіра та ще з десяток вовків, що були прихильні до Мауглі.

І тут раптом Мауглі відчув, що в грудях у нього почало щеміти, як досі ніколи не щеміло; дихання йому перехопило, він почав схлипувати, і по його обличчю побігли сльози.

— Що це? Що це? — питав він. — Мені не хочеться кидати Джунглів, і я не розумію, що зі мною коїться. Чи не вмираю я часом, Багіро?

— Ні, Братику. Це тільки сльози, які бувають у людей, — відповіла Багіра. — Тепер я знаю, що ти — Людина і вже не дитинча. Віднині Джунглі справді закриті для тебе. Хай вони ллються, Мауглі. Це тільки сльози.

Мауглі сидів і плакав, і серце в нього наче розривалося; адже до цього часу він ще ніколи не плакав.

— Ну, — промовив він нарешті,— я йду до людей. Але спочатку я повинен попрощатися з Матір'ю! — І він пішов до печери, де вона жила з Батьком Вовком, і знову плакав, притиснувшись до її кошлатих грудей, а четверо вовченят жалібно скавучали.

— Ви не забудете мене? — спитав Мауглі.

— Ніколи, поки здужаємо ходити по сліду, — відповіли вовченята. — Коли станеш Людиною, приходь до підніжжя гори, і ми будемо з тобою розмовляти; ночами ми будемо бігати на зорані поля і там гратимемося з тобою.

— Повертайся швидше! — сказав Батько Вовк. — О мудре Жабеня, повертайся швидше, бо ми вже старіємо, твоя Мати і я!

— Приходь швидше, мій голенький синку! — додала Мати Вовчиця. — Бо знай, Людська дитино, що я люблю тебе більше, ніж будь-коли любила своїх щенят.

— Я неодмінно прийду, — відповів Мауглі.— І коли прийду, то покладу на Скелю Ради Шер-Ханову шкуру. Не забувайте мене! Скажіть усім у Джунглях, щоб вони пам'ятали про мене!

Починало світати, коли Мауглі самотньо сходив з гори до невідомих створінь, які звуться людьми…

ЛОВЕЦЬКА ПІСНЯ СІОНІЙСЬКОЇ ЗГРАЇ

В передранковій тиші Самбгур заревів

Раз, вдруге, знов і знов!

Його подруга вмить, його подруга вмить

Перелякано в хащі від озера мчить, —

Я вистежую здобич для сірих братів

Раз, вдруге, знов і знов!

В передранковій тиші Самбгур заревів

Раз, вдруге, знов і знов!

Я до Зграї іду, я до Зграї іду,

Я на здобич у нетрі братів поведу!

Бий, шматуй пазурами, жени по сліду

Раз, вдруге, знов і знов!

Передранкову тишу наш клич розітнув

Раз, вдруге, знов і знов!

Брате, у Джунглях слідів не лишай!

Темряву світлом очей розганяй!

Ось твоя мова:— Слухай! Шукай!

Раз, вдруге, знов і знов!

ПОЛЮВАННЯ КАА

Он бач, як вилискують плями в пантери,

як роги у буйвола сяють!

Тож знай, що охайність — це прояв снаги,

а сильних завжди поважають.

Якщо бик тебе вдарив рогами

а чи олень ногою копнув —

Не скавчи і не йди нам жалітись;

вже не раз про те кожен з нас чув.

Чужих дітлахів ти не кривди —

вітай їх, мов рідних сестричку і брата:

Хоч самі вони кволі й незграбні,

та ведмедиця, може, в них мати.

"Нема мені рівних!"— піймавши звіринку,

дурне і зухвале щеня вже кричить.

Та Джунглі великі, щеня ж бо маленьке,

Хай згадає про це і мовчить.

З повчань Балу

Все, про що ми тут оповімо, сталось за деякий час до того, як Мауглі вигнали а Сіонійської Вовчої Зграї і він помстився Шер-Ханові. Це було в ті дні, коли Балу навчав його Закону Джунглів. Великий, поважний, старий бурий ведмідь був дуже задоволений а такого спритного учня, бо вовченята вивчають у

Законах Джунглів лише те, що стосується виключно їхньої Зграї і їхнього Племені, й одразу розбігаються, як тільки можуть повторити Мисливський Вірні: "Ноги, що ступають нечутно, очі, що бачать у темряві, вуха, що чують найменший подих лісового вітру з глибини свого лігва, і гострі білі зуби — все це ознаки наших братів, окрім шакала Табакі та гієни, яких ми ненавидимо". Але Мауглі, Людському дитинчаті, довелось вивчити набагато більше. Іноді Багіра, чорна пантера, гуляючи Джунглями, забігала глянути, що поробляє її улюбленець, вона муркотіла й слухала, притуливши голову до дерева, як Мауглі відповідає Балу свій щоденний урок.

Хлопчик лазив по деревах майже так само добре, як плавав, а плавав майже так само добре, як бігав. Тому Балу, законовчитель, навчав Його тепер усіх Законів лісу й води: як відрізнити суху гілку від здорової; як з пошаною розмовляти з дикими бджолами, коли лізеш до їхнього вулика на п'ятдесят футів від землі; що казати Мангу, кажанові, коли ненароком потурбуєш його на гілці вдень; як попереджати водяних гадюк, перед тим як стрибнути в озеро. Ніхто в Джунглях не любить, щоб його турбували, і всі вони завжди готові дати гарту непроханому гостеві. Мауглі вивчив також Ловецький Клич Чужинця, який треба голосно повторювати доти, поки одержиш на нього відповідь, — це в тих випадках, коли хтось із мешканців Джунглів полює поза межами своїх володінь. У перекладі цей Клич означає: "Дозвольте мені тут пополювати, бо я голодний". А відповідь звичайно така: "Полюй, але не для забави, а тільки для їжі".

Самі бачите, як багато доводилось Мауглі вчити напам'ять, і він дуже стомлювався, повторюючи те ж саме сотні разів. Одного разу, коли Мауглі одержав від свого вчителя доброго ляща, й, сердитий, втік у ліс, Балу сказав Багірі:

— Людське дитинча — це Людське дитинча, і воно повинне вивчити всі Закони Джунглів.

— Але поглянь, яке воно маленьке! — заперечила чорна пантера, що напевно розпестила б Мауглі, коли б виховання доручено їй. — Як може його маленька голова вмістити всі твої довгі речення?

— А хіба є в Джунглях настільки мале створіння, що його не можуть убити? Нема. Ось чому я вчу його всіх наших Законів і б'ю легенько, коли він забуває.

— Добре собі легенько! Хіба ти з твоїми залізними лапами розумієш, що таке легенько? — промурчала Багіра. — Сьогодні в нього все обличчя у синцях від твоїх легеньких дотиків. Соромся!

— Краще нехай я, люблячи, наставлю йому синців, аніж він постраждає коли-небудь через своє неуцтво, — запально відповів Балу. — Тепер я вчу дитинча Владичного Слова Джунглів, яке захистить його від птахів, гадюк і всіх чотириногих мисливців, крім його власної Зграї. Якщо тільки він запам'ятає ці слова, то зможе зажадати захисту у кожної істоти в Джунглях. Хіба це не варто легенького стусана?

— Ну, гаразд, але гляди ж не вбий Людського дитинчати. Це тобі не стовбур, щоб гострити об нього свої тупі пазури! А що то за Владичні Слова? Я хоч і звикла сама допомагати, а не просити допомоги, але мені цікаво було б їх почути.— І Багіра, піднявши лапу, з гордістю подивилась на свої сталево-сині, чудово загострені пазури.

— Я покличу Мауглі, і він тобі їх скаже, якщо схоче. Йди сюди, Братику!

— У мене в голові гуде, як у бджолиному дуплі,— відповів зверху похмурий голос, і Мауглі, дуже сердитий, обурений, сковзнув з дерева. Ставши на землю, він додав: — Я зліз заради Багіри, а зовсім не заради тебе, старий, гладкий Балу!

— А мені байдуже, — сказав Балу, хоч слова хлопця образили і засмутили його. — Ну, повтори Багірі Владичні Слова Джунглів, яких я навчив тебе сьогодні.

— Для якого племені? — спитав Мауглі, радіючи, що може визначитись. — У Джунглях багато мов. Я знаю їх усі!

— Дещо ти знаєш, але далеко-далеко не все. От бачиш, Багіро, від них не сподівайся дяки. Не було ще випадку, щоб хоч одне вовченя прийшло до Балу подякувати за науку! Ну ти, великий вчений, скажи мені Слово всіх Ловецьких Племен.

— Ми з вами однієї крові — ви і я, — сказав Мауглі, вимовляючи ті слова по-ведмежому, як то звичайно роблять Ловецькі Племена.

— Добре. Тепер — Пташиних.

Мауглі повторив ті самі слова і свиснув шулікою в кінці речення.

— Тепер для Зміїного Племені! — попросила Багіра.

На відповідь почулося сичання, яке зовсім неможливо змалювати. А потім Мауглі, радіючи, що так відзначився, підстрибнув, заплескав у долоні, скочив Багірі на спину, сів там боком і почав лупцювати ногами по лискучій шкірі, перекривляючи на всі лади Балу.

— Славно, славно! Це варте легеньких стусанів, — ніжно промовив бурий ведмідь. — Настане час, коли ти мене добрим словом згадаєш.

Потім він обернувся до Багіри й почав розповідати їй, як він випросив Владичні Слова у Хаті, дикого слона, який добре знався на Законах, і як Хаті водив Мауглі до озера, щоб він перейняв там Зміїне Слово від водяної змії, бо сам Балу не міг його вимовити; тепер уже Мауглі забезпечений від усяких випадковостей у Джунглях; ні змія, ні птах, ні звір не скривдять його.

— Тепер йому нікого боятись! — закінчив Балу, поважно плескаючи себе по гладкому волохатому череву.

— Окрім власного племені,— промурмотіла собі під ніс Багіра, а потім голосно озвалась до Мауглі: — Побережи мої ребра, Братику! Чого це ти гопцюєш?

Мауглі намагався привернути їхню увагу, щоб вони його вислухали. Він смикав за хутро на плечах Багіри і щосили лупцював її ногами. Коли ж Балу і чорна пантера замовкли, він загорлав на весь голос:

— У мене буде своя славна Зграя, і я водитиму її по деревах цілими днями.

— Це що за дурна витівка, маленький вигаднику? — спитала Багіра.

— Так, і ми будемо кидати гілля і всяку негідь на старого Балу, — продовжував Мауглі. — Вони мені обіцяли. Ой!

— Ух! — величезна лапа Балу стягла Мауглі із Багіриної спини, і хлопчик, лежачи між передніми лапами ведмедя, побачив, що Балу розлютився.

— Мауглі,— сказав Балу, — ти мав розмову з Бандар-Логами, з Мавпячим Племенем?

Мауглі глянув на Багіру: чи не сердиться й вона? І побачив, що очі пантери світяться, мов два нефрити.

— Ти був у Мавпячого Племені — у сірих мавп, що не визнають Закону і їдять все? Яка ганьба!..

— Коли Балу вдарив мене по голові,— промовив Мауглі (він усе ще лежав на спині), — я втік; сірі мавпи злізли з дерев і пожаліли мене. Нікому іншому не було до мене діла...

Він стиха сьорбнув носом.

— Тебе пожаліло Мавпяче Плем'я! — закричав Балу. — О спокій гірського потоку! О прохолода літнього сонця! Ну, а далі, далі що було, Людське дитинча?

— А потім... потім вони дали мені горіхів та інших ласощів і... і взяли мене за руки та й понесли аж на верхівку дерева. Вони казали, що я їм брат по крові, тільки без хвоста, і ще казали, що я коли-небудь стану в них Ватажком...

— У них не буває Ватажка, — відповіла Багіра. — Вони брешуть. Вони завжди брешуть!

— Вони були такі приязні й запрошували, щоб я знову до них прийшов. Чому мене не пускають до мавп? Вони так само, як і я, стоять на двох ногах! Вони не б'ють мене боляче лапами.

Вони бавляться цілими днями. Пустіть мене до них! Бридкий Балу, пусти мене! Я хочу з ними ще побавитись!

— Послухай-но, Людське дитинча! — почав ведмідь, і голос його розлігся, як грім задушливої ночі. — Я навчив тебе Закону Джунглів, спільному для всіх племен, за винятком Мавпячого Племені, що живе на деревах. У них немає Законів. Вони — вигнанці. У них немає навіть власної мови, і вони користуються краденими словами, які підслуховують, сидячи вгорі на гілках і підглядаючи: за нами. Наші шляхи різні. Вони живуть без Ватажка. Вони нічого не пам'ятають. Вони чваняться, верзуть дурниці і думають, що вони — велике плем'я, покликане зробити великі діла в Джунглях, а впаде горіх, і настрій їхній одразу змінюється, вони починають реготати й забувають про все на світі. Ніхто в Джунглях з ними не спілкується. Ми не п'ємо там, де п'ють мавпи; ми не ходимо туди, куди вони ходять; ми не полюємо там, де вони полюють; ми не вмираємо там, де вони вмирають! Чи чув ти коли-небудь, щоб я хоч словом згадав цих Бандар-Логів?

— Ні,— прошепотів Мауглі, бо як тільки Балу скінчив, у лісі запанувала мертва тиша.

— Мешканці Джунглів ніколи про них не думають і не говорять. Їх дуже багато, вони злі, неохайні, безсоромні і бажають, — якщо тільки в них є яке-небудь постійне бажання, — звернути на себе увагу мешканців Джунглів. Але ми не помічаємо їх навіть тоді, коли вони жбурляють нам на голови горіхи і всяке паскудство…

Балу не встиг цього промовити, як зверху сипнула ціла злива горіхів та гілок, і вони почули верещання, виття і побачили, як високо між тонкими гілками плигають розлючені мавпи.

— Мавпяче Плем'я заборонене, — сказав Балу, — заборонене для мешканців Джунглів. Пам'ятай про це!

— Заборонене, — додала Багіра. — Але я була певна, що Балу давно вже тебе попередив…

— Я… я… Та мені й на думку не спадало, що він буде бавитись з такою поганню. Бандар-Логи! Тьху!

Знову злива горіхів та гілок посипалась їм на голови. Балу і Багіра швидко подалися геть, захопивши з собою Мауглі.

Все, що Балу сказав про мавп, була чистісінька правда. Вони живуть на верхівках дерев, а оскільки звірі дуже рідко дивляться вгору, то мавпам не доводиться стикатися з мешканцями Джунглів. Зате, коли мавпам трапляється побачити хворого вовка, чи пораненого тигра, чи ведмедя, вони його мордують, кидають на звірів горіхи й гілки, аби якось розважитись і разом з тим звернути на себе увагу. Потім вони починають верещати, горланять свої безглузді пісні, кличуть мешканців Джунглів до себе на дерева, хай, мовляв, спробують помірятися з ними силою; або через якусь дурницю починають бійку між собою і лишають своїх мертвих родичів там, де їх могли б побачити мешканці Джунглів. Вони весь час збираються обрати собі ватажка, виробити свої власні закони і звичаї, але ніколи цього не роблять, бо на другий день усе забувають; от вони й вигадали на велику втіху собі приказку: "Те, про що Бандар-Логи мріють сьогодні, Джунглі зрозуміють завтра". Жоден звір не може дістатися до них, але, з другого боку, ніхто й не звертає на них уваги. Ось чому вони були такі задоволені, коли Мауглі прийшов до них побавитись і коли: пізніше почули, як розгнівався на хлопчика Балу.

Все й скінчилось би на цьому, бо вдача Бандар-Логів така, що зацікавити їх надовго ніщо не може, але одній мавпі спала на думку, як їй здалося, чудова ідея, і вона почала запевняти інших, що Мауглі буде надзвичайно корисний їхньому племені, бо він уміє сплітати гілля докупи для захисту од вітру: отже, коли вони його спіймають, то він навчить і їх те робити.

І справді, Мауглі несвідомо перейняв навички свого батька-лісоруба і часто майстрував іграшкові хатинки з опалого гілля, не замислюючись навіть над тим, як він навчився цього. А мавпи, стежачи за ним з дерев, страшенно захопились такою грою. Тепер, казали вони, у них неодмінно буде свій ватажок, і вони стануть найрозумнішим племенем Джунглів, таким розумним, що всі звернуть на них увагу і заздритимуть їм!

Надумавши це, вони почали дуже тихо пробиратись крізь Джунглі за Балу, Багірою та Мауглі, аж доки ті лягли опівдні спочивати. Мауглі, якому було дуже соромно за свої вчинки, заснув між Багірою і Балу, вирішивши не мати більше до діла з Мавпячим Племенем.

Раптом він крізь сон відчув, як чиїсь сильні, шорсткі, маленькі руки вхопили його за руки й ноги; перед очима промайнули зелені галузки; і нарешті Мауглі здивовано побачив крізь розгойдані гілки дерев, як Балу підхопився на ноги з таким страшним ревом, що, мабуть, сполошив усі Джунглі, а Багіра, вищиривши зуби, стрибнула на дерево.

Бандар-Логи радісно заверещали і кинулись на верхні гілки, куди Багіра не могла дістатись. Всі вони кричали:

— Вона звернула на нас увагу! Багіра звернула на нас увагу! Всі Джунглі захоплені від нашої спритності й винахідливості!

Потім вони почали свій політ, а стрибки мавп з дерева на дерево — це така річ, яку неможливо описати. Вони мають там свої постійні шляхи вздовж і впоперек, свої спуски й підйоми, прокладені на висоті п'ятдесяти — сімдесяти, а то й цілих ста футів над землею; по них мавпи можуть мандрувати, коли потрібно, навіть уночі.

Дві найсильніші мавпи підхопили Мауглі під руки, і пострибали з однієї верхівки дерева на іншу, за кожним стрибком відміряючи не менше двадцяти футів. Коли б вони були без нього, то могли б просуватися вдвоє швидше, але важкенький хлопець їх затримував.

Мауглі паморочилось у голові, але він мимоволі тішився цим шаленим бігом, хоч його до смерті лякало те, що земля так далеко внизу. За кожним стрибком його так сіпало й підкидало, що, здавалося, з нього душа вилетить.

Його провідники здиралися з ним на самісіньку верхівку дерева, аж поки тоненькі гілки тріщали й згиналися під ними, а потім, кашляючи і верещачи, плигали, щоб сягнути дальшого дерева, хапаючись руками або ногами за найнижчі гілки. Часом він бачив принишклі зелені Джунглі на багато-багато миль. Вони простягалися перед ним, як безкрає море перед матросом, що видерся на вершечок щогли; а потім знову гілля та листя стьобали його по обличчю, і він з двома своїми вартовими знову спускався майже до землі. Так стрибаючи, з тріском, гиканням і верещанням все Плем'я Бандар-Логів мчало по деревних дорогах з своїм полоненим Мауглі.

Спочатку він боявся, що його впустять, потім розсердився, але розуміючи, що про боротьбу нема чого й думати, нарешті, почав розмірковувати. Перша думка його була — знайти кого-небудь, хто сповістив би про нього Балу й Багіру. Мауглі знав, що його друзі не встигнуть за мавпами, які летіли з

неймовірною швидкістю. Але марно було шукати когось внизу, бо він бачив тільки густе листя. Тому Мауглі почав дивитися вгору і побачив далеко в синяві неба шуліку Чіля, який то шугав, то погойдувався на крилах і оглядав Джунглі, шукаючи падла. Чіль помітив, що мавпи щось тягнуть, і спустився на кількасот ярдів униз, щоб довідатись, чи їстівна та річ. Якраз у цей час мавпи витягли Мауглі на верхівку дерева, і Чіль аж скрикнув від здивування, коли побачив хлопця й почув звернуте до нього Владичне Слово Шулік: "Ми однієї крові — ти і я!.." Хвилі листя і гілок закрили хлопчика, але Чіль підлетів до сусіднього дерева якраз тоді, коли знову з'явилося маленьке смагляве обличчя.

— Запам'ятай мій слід! — кричав Мауглі. — Розкажи Балу з Сіонійської Зграї і Багірі із Скелі Ради!..

— Від кого, Брате? — Чіль бачив Мауглі вперше, хоч, звичайно, не раз чув про нього.

— Від Мауглі, Жаби! Вони зовуть мене Людським дитинчам! Запам'ятай мій слі-і-ід!

Останні слова він вигукнув уже тоді, як мавпи знову підняли його в повітря; але Чіль кивнув головою і знявся вгору так високо, що здавався завбільшки з порошину. Там він повиснув на крилах і почав стежити своїми далекозорими очима, де саме нахилялись верхівки дерев од мавп, що несли Мауглі.

— Вони далеко не втечуть, — сказав сам собі Чіль і посміхнувся. — Вони ніколи не доводять до кінця свого діла. Бандар-Логам завжди кортить скуштувати чогось нового, але цього разу, якщо зір мене не зраджує, вони скуштують лиха, бо

Балу не любить жартів, а Багіра, наскільки мені відомо, б'є не самих лише кіз...

Він погойдувався на крилах, підібравши під себе лапи, й чекав.

А в цей час Балу і Багіра нетямилися з гніву та горя. Багіра лазила, як ніколи в житті, але тонке гілля ламалось під її вагою, і вона стрибала на землю, набравши повні пазури кори.

— Чом ти не попередив Людського дитинчати? — рикала вона на бідного Балу, який незграбно намагався бігти тюпцем, сподіваючись наздогнати мавп. — Навіщо було бити його мало не до смерті, коли ти навіть забув попередити про таку небезпеку?

— Швидше! О швидше! Може... може, ми ще доженемо їх, — задихався Балу.

— Такою ходою? Ми не наздоженем навіть пораненої корови! Вчителю Законів, щедрий на стусани дітям, іще одна миля такого шкандибання, і ти простягнеш ноги. Сідай краще та подумай! Розробимо план. Тепер не час ганятись за мавпами. Вони можуть кинути його додолу, коли ми будемо їх наздоганяти.

— Аррула! Гуу! Може, вони вже й кинули його, стомившись нести. Хіба можна довіряти Бандар-Логам? Нехай посиплються мені на голову дохлі кажани! Годуйте мене чорними кістками! Напустіть на мене хмари диких бджіл, хай закусають мене до смерті, і поховайте мене разом з гієною, бо я найнещасніший з усіх ведмедів! Арулала! Вагуа! О Мауглі, Мауглі! Чом я не попередив тебе про Мавпяче Плем'я замість того, щоб товкти по голові... Може, й зараз я вибив у нього з пам'яті

сьогоднішній урок, і він буде самотній у Джунглях без Владичних Слів!

І Балу, обхопивши голову лапами, зі стогоном покотився долі.

— Але ж він іще зовсім недавно повторював мені усі Слова правильно! — нетерпляче перебила його Багіра. — Балу, в тебе ні пам'яті, ні пошани до себе! Що подумали б Джунглі, коли б я, чорна пантера, почала вихилятись, немов який-небудь Сагі, дикобраз, та ще й вила при цьому?

— А яке мені діло до того, що подумають Джунглі! Може, він уже загинув!

— Якщо тільки вони не скинуть його з дерева, щоб побавитись, або не уб'ють, коли їм набридне тягати його за собою, то я аніскілечки не боюсь за Людське дитинча. Мауглі розумний, багато чого навчився, а крім того, у нього такі очі, які наганяють страх на всі Джунглі. Але біда в тому, що він попав до Бандар-Логів, а мавпи, мешкаючи на деревах, не бояться нікого з нас...

Багіра замислено лизнула передню лапу.

— Дурень, от я хто! Товстий, бурий дурень, який тільки й уміє копати коріння! — закричав Балу, підскочивши з землі. — Правду казав Хаті, дикий слон: "Для кожного — свій страх". А вони, оці Бандар-Логи, бояться Каа, кам'яного змія. Він лазить не гірше за них. Нічної пори він викрадає молодих мавп. Від одного його імені, вимовленого пошепки, в них холонуть їхні підлі хвости. Ходімо до Каа!

— Що він зробить для нас? Він не нашого племені, без ніг і з такими лихими очима, — сказала Багіра.

— Він дуже старий і дуже хитрий. Крім того, він завжди голодний, — промовив Балу з надією в голосі. — Пообіцяй йому багато кіз!

— Він спить цілий місяць після того, як добре наїсться.

Може, він і зараз спить, а якщо навіть і прокинеться, то що, коли він захоче пополювати своїх кіз?

Багіра мало знала Каа, тому й ставилась з недовірою до слів Балу.

— Ну, в такому разі, старий мисливцю, ми разом постараємось його умовити.

Балу потерся своїм вилинялим бурим плечем об пантеру, і вони пішли розшукувати Каа, кам'яного пітона.

Каа лежав на гарячому прискалку, вигріваючись на південному сонці і милуючись своєю чудовою новою шкірою, бо останні десять днів він провів на самоті, міняючи шкіру, і тепер мав справді розкішний вигляд: витягнувши по землі тупоносу голову, він згортав тридцять футів свого тіла у фантастичні вузли та звивини і облизував губи, думаючи про наступний обід.

— Він ще не їв, — промовив Балу, полегшено зітхаючи, коли побачив чорну, в коричневих та жовтих плямах, шкіру. — Будь обережна, Багіро! Він завжди трохи недобачає після линяння і нападає раптово.

Каа не був отруйна змія — до отруйних гадюк він ставився навіть з презирством і вважав їх за боягузів, — але мав страшну силу, і коли вже обвивав кого-небудь своїми величезними кільцями, то марно було сподіватися визволення.

— Щасливого полювання! — закричав Балу, присідаючи на задні лапи. Як і всі змії його породи, Каа був трохи глухуватий і не одразу розібрав слова привітання. Він на всякий випадок скрутився і ще нижче нахилив голову.

— Щасливого полювання всім нам, — відповів він нарешті. — Ого, Балу! Та ти що тут робиш? Щасливого полювання, Багіро! Принаймні один між нами голодний. Чи не принесли ви новини про дичину? Може, десь поблизу є лань або молодий олень? У мені зараз порожньо, як у тому колодязі, що зовсім висох.

— Ми йдемо на полювання, — недбало відповів Балу. Він знав, що підганяти Каа не слід, бо той занадто довгий.

— Дозвольте й мені приєднатись до вас, — сказав Каа. — Який-небудь зайвий удар нічого не вартий для тебе, Багіро, або для тебе, Балу, а я… я мушу чекати й чекати цілими днями на лісовій стежці і повзати мало не до півночі, щоб спіймати якусь молоденьку мавпу! Ех! Та й дерева тепер не ті стали, які були за моєї молодості. Все попадаються якісь трухляві гілки та сучки.

— А може, це тому, що ти дуже важкий, га? — зауважив Балу.

— Так, я справді довгий, дуже довгий! — відповів гордовито Каа. — Але все ж таки в усьому винен оцей молодий ліс. Вірите, я мало не впав на землю під час останнього

полювання — справді, трохи-трохи не впав. Хвіст мій не щільно обкрутився круг дерева, я посковзнувся, розбуркав Бандар-Логів, і вони облаяли мене всякими непристойними словами.

— Безногим жовтим земляним хробаком, — процідила крізь вуса Багіра, ніби намагаючись щось пригадати.

— Сссс! Невже вони й так мене обзивали? — спитав Каа.

— Щось подібне кричали вони нам минулої ночі, але ж ми ніколи не звертаємо на них уваги. Вони верзуть усякі дурниці, кажуть навіть, що в тебе повипадали усі зуби, і тепер ти ловиш тільки козенят, бо, мовляв (справді ж, вони забули всякий сором, оці Бандар-Логи!), боїшся цапових рогів, — провадила Багіра солодким голосом.

Змії, а особливо такі, як старий обережний пітон Каа, дуже рідко виявляють свій гнів, однак Балу й Багіра помітили, як тремтіли і роздувались величезні ковтальні м'язи обабіч горлянки Каа.

— Бандар-Логи подалися на нові місця, — спокійно промовив пітон. — Коли я сьогодні виповз на сонце, я чув їхні крики на верхівках дерев.

— Ми… от ми і йдемо слідом за Бандар-Логами, — почав був Балу, але слова застрягали йому в горлі: за його пам'яті це вперше мешканець Джунглів зізнався в тому, що його цікавлять мавпи.

— Що ж, певне, не якась там дрібниця примусила двох таких відважних мисливців, безсумнівно, вожаків у себе в Джунглях, бігти слідами Бандар-Логів, — ввічливо сказав Каа, навіть піднімаючись від цікавості.

— Звичайно, — почав Балу. — Я лише старий, а часом і дурний учитель Закону у Сіонійських вовченят, а Багіра...

— Лише Багіра, — перебила його чорна пантера і, зціплюючи рот, голосно ляснула зубами: вона не любила самопринижения. — Справа от у чому, Каа. Оці крадії горіхів та збирачі пальмового листя украли наше Людське дитинча, про яке ти, мабуть, чув...

— Дещо я чув від Сагі (голки зробили його нахабним) про Людське дитинча, яке нібито прийняла до себе Вовча Зграя, але я не вірив. У Сагі завжди повно-повнісінько різних історій, які він чув лише краєм вуха і до того ж дуже погано переказує.

— Але це правда. Це таке Людське дитинча, яких ще ніколи не було! — промовив Балу. — Найкраще, наймудріше і найсміливіше з усіх людських дітей, мій власний учень, який прославить ім'я Балу по всіх Джунглях; а крім того, я... ми... ми його любимо, Каа!

— Ссс! Ссс! — відповів Каа, вигинаючи на всі боки свою голову.— І я знав, що таке любов. Я міг би розповісти вам...

— Почекаємо місячної ночі, коли всі ми будемо ситі, щоб слухати тебе з належною увагою, — швидко перебила його Багіра. — Наш хлопчик зараз у лапах Бандар-Логів, а ми знаємо, що в усіх Джунглях мавпи бояться тільки Каа...

— Вони бояться тільки мене. І мають на це поважні причини, — промовив Каа. — Брехливі, дурні і чванливі — чванливі, дурні і брехливі — от хто такі мавпи! Але хлопчикові серед них не солодко буде. Їм набридає збирати горіхи, і вони кидають їх униз. Вони півдня носяться з якою-небудь гілкою, сподіваючись натворити з нею великих справ, а потім ламають

її надвоє. Так, хлопчикові не позаздриш. І вони обзивали мене жовтою рибою, чи як?

— Хробаком, хробаком, земляним хробаком, — сказала Багіра, — а також іншими словами, які мені соромно навіть вимовити.

— Ми їх навчимо з пошаною говорити про свого владику! Ааа-ссс! Щоб краще пам'ятали! Але куди ж вони подались з дитинчам?

— Одним Джунглям це відомо. Мені здається, на захід, — відповів Балу. — Ми гадали, що тобі це відомо, Каа.

— Мені? Звідки ж! Я ловлю їх, коли вони трапляються на моєму шляху, але я не полюю на Бандар-Логів так само, як не полюю на жаб чи зелене баговиння гнилих баюр.

— Вгору, вгору! Вгору, вгору! Гілло! Ілло! Ілло, поглянь вгору, Балу з Сіонійської Вовчої Зграї!

Балу глянув угору, щоб довідатись, звідки лине голос. Шуліка Чіль спускався вниз, і краї його піднятих крил були осяяні призахідним сонцем. Вже наближався час його відпочинку, а він усе літав над Джунглями, шукаючи Балу, якого важко було побачити крізь густе листя.

— Чого тобі? — спитав Балу.

— Я бачив Мауглі серед Бандар-Логів. Він просив сповістити вас. Я простежив. Бандар-Логи потягли його за річку, у своє місто — в Холодні Печери. Вони пробудуть там ніч, або десять днів, або одну годину. Я наказав кажанам стежити

за ними, коли смеркне. Ну, а тепер я зробив усе, що треба було. Щасливого полювання всім вам внизу!

— Повного вола й глибокого сну тобі, Чілю! — закричала Багіра. — Я не забуду про тебе, коли спіймаю здобич, і залишу тобі, о найкращий з-поміж шулік, цілу голову!

— Не варто подяки! Не варто подяки! Хлопчик знав Владичне Слово. Я не міг вчинити інакше! — І Чіль великими колами полетів до гнізда.

— Науки він не забув, — гордовито усміхаючись, промовив Балу. — Би тільки уявіть собі: таке мале, а пригадало Владичне Слово для Птахів навіть у ту мить, коли його тягли по деревах!

— Міцно ти його вбив йому в голову, — зауважила Багіра. — Але я пишаюсь ним. Ну, а зараз треба йти до Холодних Печер.

Всі знали, де вони, але мало хто з мешканців Джунглів заходив туди, бо те, що вони звали Холодними Печерами, було не що інше, як старе, напівзруйноване місто, давно покинуте й поховане в Джунглях. А звірі взагалі рідко бувають у тому місці, де колись жила людина. Дикий кабак ще іноді навідувався туди, але мисливські племена — ніколи. Крім того, там мешкали мавпи, — якщо взагалі можна сказати, що вони десь постійно меншають, — і тому ніхто із звірів, які поважають себе, і близько не підходив до цього місця, хіба що в велику посуху, коли там у напівзруйнованих колодязях та водоймищах можна було знайти трохи води.

— Півночі скаженого бігу! — сказала Багіра, а Балу про щось замислився.

— Я бігтиму скільки сили! — промовив він з тривогою в голосі.

— Нам ніколи на тебе чекати. Біжи за нами, Балу. Я і Каа повинні бігти з усіх чотирьох!

— З чотирьох чи зовсім без ніг, але від тебе я не відстану, чотирилапа! — коротко зауважив Каа.

Балу спробував бігти разом з ними, але скоро захекався і мусив сісти. Багіра і Каа залишили його, умовившись, що він прибуде до міста пізніше.

Багіра помчала вперед великими пантерячими стрибками, проте, хоч як вона поспішала, величезний кам'яний пітон ні на крок од неї не відставав. Коли вони наблизились до гірського потоку, Багіра трохи випередила Каа: вона просто перестрибнула через потік, тоді як пітон плив, висунувши з води голову і два фути шиї; але на рівному Каа знову наздогнав її.

— Присягаюсь зламаним замком, що викупив мене, — вигукнула Багіра, коли почало смеркати, — ти таки вмієш ходити!

— Я голодний, — відповів Каа. — До того ж вони обізвали мене рябою жабою.

— Хробаком, земляним хробаком, та ще й жовтим!

— Все одно. Гайда вперед!.. — І Каа наче полився по землі, вибираючи своїми гострими очима найкоротший шлях.

Мавпяче Плем'я в Холодних Печерах і не думало про друзів Мауглі. Воно принесло хлопчика в забуте місто і було дуже задоволене собою.

Мауглі ще ніколи не бачив індійського міста і, хоч це були майже суцільні руїни, воно здалось йому надзвичайним, чарівним.

Місто збудував на горбі якийсь князь у незапам'ятні часи. Ще можна було помітити вимощену камінням дорогу, що вела до зруйнованої брами, де рештки трухлявої деревини висіли на завісах, сточених іржею. Дерева росли на стінах і крізь стіни; зубці пообвалювалися і покришилися, дикі повзучі рослини звисали густими гронами з вікон веж.

На верхівці горба стояв величезний палац без покрівлі; мармур вимощених дворів та водограїв потріскався і вкрився червоною та зеленою пліснявою; навіть бруківка двору, де колись жили князівські слони, потріскалася і повиверталася від буйної прорості трав та дерев. З палацу було видно нескінченні ряди будинків без дахів — вони нагадували порожні бджолині стільники; кам'яну брилу, що колись була ідолом на площі, де перехрещувались чотири шляхи; ями та вибоїни на розі вулиць, де колись були громадські колодязі; зруйновані бані храмів, що поросли з боків дикими фігами.

Мавпи називали все це своїм містом і удавали, що з презирством ставляться до мешканців Джунглів, які живуть у лісі. А проте вони зовсім не розуміли, ані навіщо ті будови, ні того, як їх використовувати. Вони сідали колом у залі князівської ради, чухались, ловили бліх і уявляли, що вони люди, або бігали в будинки без дахів, збирали і складали по кутках шматки облупленого тиньку та стару цеглу, потім забували, куди вони все те заховали, сварились, верещали, бились, після чого величезними зграями бродили по терасах

князівського саду, де трусили трояндові кущі та апельсинові дерева тільки для того, щоб подивитись, як падають квіти й плоди. Вони обнишпорили всі коридори, темні підземні ходи палацу і сотні маленьких темних кімнат, але ніколи не пам'ятали, що бачили, а чого не бачили. Так вони блукали поодинці, парами або збирались купками і казали один одному, що роблять усе, як люди. Пили вони з водоймищ, засмічували й каламутили воду, а потім бились за неї, збирались величезними зграями і кричали:

— Нема нікого в Джунглях, хто розумом, добротою, спритністю, силою і шляхетством міг би зрівнятися з Бандар-Логами!..

І все починалось спочатку, аж поки їм надокучало жити в місті. Тоді вони повертались на верхівки дерев, сподіваючись, що мешканці Джунглів все-таки звернуть на них увагу.

Мауглі, навчений Законів Джунглів, не розумів такого життя, і воно йому не подобалось. Мавпи притягли його до Холодних Печер під вечір, але замість того, щоб лягати спати, як зробив би Мауглі після такої далекої подорожі, вони побралися за руки і почали танцювати та співати своїх дурних пісень. Одна мавпа виголосила промову, в якій звернула увагу своїх товаришів на те, що захоплення Мауглі відкрило нову еру в історії Бандар-Логів, бо Мауглі навчить їх сплітати гілки дерев і очерет на захист від дощу та холоду. Мауглі зірвав кілька повзучих рослин і почав їх сплітати, а мавпи намагались наслідувати його; та вже через кілька хвилин їм це набридло, і вони почали смикати одна одну за хвости і, кашляючи, стрибати рачки.

— Я хочу їсти, — сказав Мауглі. — Я тут чужий, у цій частині Джунглів. Принесіть мені чого-небудь попоїсти або дозвольте сходити на полювання.

Двадцять чи тридцять мавп тієї ж миті кинулись по горіхи та дикі плоди, але дорогою вони побилися, а повертатися з тим, що у них після бійки лишилося, було вже не варто. Мауглі, невеселий і злий від голоду, блукав вулицями мертвого міста і час від часу кидав Ловецький Клич Чужинця, але ніхто не відповідав йому, і він зрозумів, що опинився у дуже поганому місці. "Все, що Балу казав про Бандар-Логів, цілком справедливе, — думав він. — У них немає ані Закону, ані Ловецького Кличу, ані Вожаків — нічого, крім дурних слів та маленьких злодійкуватих рук. Коли я помру тут з голоду або вони мене вб'ють, то я сам буду винен. Але спробую повернутись у рідні Джунглі. Балу, звичайно, поб'є мене, але це все-таки краще, ніж ганятись разом з Бандар-Логами за пелюстками троянд".

Та як тільки він наблизився до міського муру, мавпи знову потягли його назад, докоряючи, що він не цінує свого щастя; а щоб розбудити в нього почуття вдячності, вони його щипали. Мауглі зціпив зуби і, не кажучи ні слова, пішов за галасливою зграєю мавп до тераси, під якою було водоймище з червоного піщанику, до половини заповнене дощовою водою. У центрі тераси стояв зруйнований літній павільйон з білого мармуру, збудований для відпочинку княгинь, які вже сотні років лежали в землі. Випуклий дах наполовину обвалився і загородив уламками підземний хід з палацу, що ним ходили княгині. Але молочно-білі мармурові стіни все ще були вкриті надзвичайно гарними візерунками, прикрашені агатами, сердоліками, яшмою, ляпіс-лазур'ю. І коли з-за гори виплив місяць, його світло, пробиваючись крізь ажурні стіни, відкинуло на землю тіні, схожі на чорне оксамитове мереживо.

Хоч Мауглі й був зморений, голодний і сонний, але він не міг утриматись від сміху, коли Бандар-Логи, по двадцять мавп разом, почали запевняти його, які вони великі, розумні, сильні та шляхетні і який він дурень, що хоче піти від них.

— Ми величні! Ми вільні! Ми прекрасні! Ми найчудесніше з усіх племен у Джунглях! Ми всі так кажемо — отож це правда! — кричали вони. — Оскільки ти ще нічого про нас не знаєш і при нагоді зможеш переказати наші слова всім Джунглям, щоб вони помічали нас у майбутньому, то ми розповімо тобі, які ми видатні!

Мауглі не заперечував, і тисячі мавп збіглися на терасу, щоб послухати своїх промовців, які вихваляли Бандар-Логів. Коли ж якийсь промовець спинився на мить, щоб перевести подих, вони кричали всі разом: "Це правда! Ми всі так кажемо!

Мауглі кивав головою, кліпав очима і казав "так", коли його щось питали; але в голові в нього все йшло обертом від галасу.

"Напевне, Табакі, шакал, усіх їх покусав, — думав він, — і тепер вони показилися. Звичайно, вони скажені! Невже вони ніколи не сплять? Ось хмарка хоче насунутись на місяць. Ах, коли б хмарка була більша, я скористався б темрявою і втік від них. Але як я стомився!"

За цією ж хмаркою пильно стежили Й двоє його добрих друзів у зруйнованому рові під муром: Багіра і Каа добре знали, які небезпечні мавпи, коли їх багато, а тому й не хотіли ризикувати. Мавпи ніколи не б'ються менше сотні проти одного, і. мало хто в Джунглях на це зважується.

— Я подамся до західної стіни, — прошепотів Каа, — і швиденько злізу: схил іде в той бік. На мене вони не накинуться, хоч би їх там були сотні, але...

— Я знаюо, — відповіла Багіра, — хоча б цей Балу швидше прийшов. Але ми повинні зробити, що можемо. Як тільки ця

хмарка закриє місяць, я побіжу на терасу. У них там якась нарада про хлопчика.

— Щасливого полювання! — похмуро сказав Каа і поліз до західної стіни. Як на гріх, вона була зруйнована менше, ніж інші, і величезному пітонові довелося змарнувати чимало часу, відшукуючи зручного перелазу.

Хмарка затулила місяць; Мауглі мовчки стежив, що буде далі: і тут він раптом почув легкі кроки Багіри по терасі. Чорна пантера майже безшумно вибігла схилом і тепер била (вона не мала часу пускати в діло свої зуби) праворуч і ліворуч мавп, що тісно сиділи навколо Мауглі в п'ятдесят або шістдесят рядів. Вони залементували з болю і жаху, але коли Багіра спіткнулася, ступаючи по тілах мавп, що звивалися і борсалися під її ногами, одна якась мавпа закричала: "Тут лише одна! Бийте її! Бийте!"

Мавпи щільною зграєю кинулись до Багіри і оточили її, кусаючи, дряпаючи та скиглячи, а п'ятеро чи шестеро підхопили Мауглі, витягли його по стіні літнього павільйону і штовхнули в пролом напівзруйнованого даху. Коли б Мауглі виріс серед людей, то він неодмінно б розбився, тому що летіти довелося добрих п'ятнадцять футів; але Мауглі упав так, як учив його Балу, і торкнувся землі ногами.

— Почекай там, — закричали мавпи, — поки ми уб'ємо твоїх друзів, а потім будемо бавитись з тобою, якщо Отруйне Плем'я лишить тебе живим!

— Ми з вами однієї крові — ви і я! — поспішно сказав Мауглі Владичне Слово Змій. З усіх боків руїни почулося шипіння і шелест, і хлопчик про всяк випадок повторив Слово ще раз.

— Ххха̀й так! Спустіть Клобуки! — промовило з півдесятка голосів. (В Індії кожна руїна рано чи пізно стає притулком для змій, і старий павільйон кишів кобрами.) — Не ворухнись, Братику, а то твої ноги нароблять лиха!

Мауглі стояв якомога спокійніше і пильно вдивлявся в ажурні стіни, прислухаючись до шуму запеклого бою, що кипів навколо чорної пантери, до верещання та скиглення мавп і до глухого, хриплого кашлю Багіри, яка крутилась і захлиналась у суцільному натовпі своїх ворогів. Це вперше зроду Багіра билась не на життя, а на смерть.

"Тут десь повинен бути Балу. Багіра сама не прийшла б", — подумав Мауглі і закричав:

— До водоймища, Багіро! Котись до води! Котись і пірнай! Поспішай до води!

Багіра почула його, і цей крик, який свідчив, що Мауглі живий і здоровий, надав їй нових сил. Бона завзято, крок за кроком прокладала собі шлях до водоймища, мовчки гатячи ворогів.

Раптом з поваленої стіни, що межувала з Джунглями, прокотився громовий войовничий поклик Балу. Старий ведмідь біг щодуху, але швидше дістатися не міг.

— Багіро! — крикнув він. — Я тут! Я лізу! Я поспішаю. Агу-вора! Каміння котиться у мене з-під ніг. Ну, начувайтесь, о чортове кодло Бандар-Логів! — Задихаючись, він вискочив на терасу і тієї ж миті з головою поринув у хвилях мавп, але одразу ж звівся на задні лапи і, розставивши середні, захопив ними стільки мавп, скільки могло там вміститись, і почав ними розмірено гатити об землю: гуп, гуп, гуп — чувся ніби плескіт

гребного колеса. Сплеск води показав Мауглі, що Багіра пробила собі дорогу до водоймища, куди мавпи не сміли поткнутися. Пантера переводила подих, вистромивши голову з води, а мавпи стояли в три ряди на червоних сходинках і скажено підстрибували, готові кинутись на неї з усіх боків, якщо вона вийде на допомогу Балу. І ось тоді Багіра підвела морду, з якої струминками стікала вода, і в розпачі виголосила Владичне Слово Змій: — Ми однієї крові — ти і я.

Їй здалося, що Каа втік в останню хвилину. Навіть Балу, якого вже мало не задушили мавпи на краю тераси, не міг стримати посмішки, почувши, що чорна пантера кличе на допомогу.

Каа в цей час переповз через західну стіну; він кинувся на землю з такою силою, що збив у рів зубець із стіни. Пітон не мав наміру відмовлятись од переваг своєї позиції і ще двічі згортався та розгортався, щоб переконатись, що кожен фут його довгого тіла перебуває в повній бойовій готовності.

Тим часом Балу бився з нападниками, мавпи вили над водоймищем навколо Багіри, а Манг, кажан, літав туди й сюди, розносячи по Джунглях звістку про великий бій. Ось Хаті, дикий слон, засурмив — із усіх боків здалеку почали збиратися зграї мавп, які попрокидалися й одразу ж майнули деревами на допомогу своїм до Холодних Печер; шум битви розбуркав навіть усіх денних птахів на багато миль навкруги, Тоді Каа, приготувавшись до бою, кинувся вперед. Бойова сила пітона полягає в страшних ударах головою, в які він вкладає силу і вагу всього тіла. Уявіть собі спис, таран або молот вагою приблизно в півтонни, яким керує холодний спокійний розум, що живе в його держалі, і ви зрозумієте, що являв собою Каа під час бою. Пітон завдовжки чотири-п'ять футів може вибити дух з людини, коли вдарить її просто в груди, а Каа, як відомо, мав цілих тридцять футів. Першим ударом, мовчазним,

беззвучним, він урізався в зграю, що юрмилася навколо Балу, і бити вдруге вже не було потреби. Мавпи сипнули в усі боки з криком:

— Каа, це Каа! Тікайте! Рятуйтесь!

Аби мавпенята слухалися й шанувалися, батьки з покоління в покоління лякають їх оповіданнями про Каа, нічного злодюгу, який може лазити по деревах тихше, ніж росте мох, який може стягти найдужчу мавпу, про старого Каа, який може прикидатись сухою гілкою або гнилою колодою, та так, що найрозумніша мавпа нічого не запідозрить, аж поки гілка або колода обхопить її. Мавпи бояться Каа понад усе на світі, бо жодна з них не могла навіть уявити собі всієї його сили, жодна не насмілювалась подивитися йому в очі, жодна не вирвалась жива з його обіймів. І тому вони зараз тікали, пройняті смертельним жахом, на стіни й дахи будинків, а Балу глибоко її полегшено зітхнув. Шерсть у нього була набагато густіша, ніж у Багіри, але й вона порідшала під час бійки.

Тоді Каа вперше за весь цей час розкрив пащу і вимовив тільки одне довге шипляче слово, і навіть ті мавпи, що здалеку поспішали на допомогу до Холодних Печер, прикипіли на місці від жаху, так що аж гілки під ними позгиналась і затріщали. Мавпи, які сиділи на стінах і в порожніх будинках, замовкли, і в мертвій тиші, що оповила місто, Мауглі почув, як Багіра, вийшовши з водоймища, обтрушувала з себе воду. Потім знову почувся галас та стогін мавп. Вони дерлися все вище на стіни, чіплялися за шиї великих кам'яних ідолів і з пронизливим верещанням метушилися серед стінних зубців. Дивлячись на це, Мауглі на радощах танцював у літньому павільйоні. Він припав оком до ажурної стіни і кричав на знак презирства та глузування по-совиному крізь передні зуби.

— Витягни хлопчика з цієї пастки; я вже зовсім змучилась, — промовила Багіра. — Заберімо Людське дитинча і ходімо звідси. Вони можуть знову напасти.

— Вони не рушать з місця, аж поки я їм дозволю. Сссстійте! — просичав Каа, і в місті знову запанувала мертва тиша. — Я не міг прибути раніше, Сестрице, але мені здалося, що ти гукала, — додав він, звертаючись до Багіри.

— Мо… може, я й крикнула щось під час бійки, — відповіла Багіра. — Чи ти не поранений, Балу?

— Я не певен у тому, що вони не викроїли з мене сотні ведмежат, — відповів Балу, важко струшуючи то одну, то другу лапу. — Бау! Мені болить скрізь. Каа, я гадаю, що ми з Багірою завдячуємо тобі своїм життям…

— Пусте!.. А де ж дитинча?

— Тут, у пастці. Я не можу вилізти! — кричав Мауглі.

Зруйнована баня павільйону була зависоко над його головою.

— Заберіть його звідси. Він скаче, як Мор, павич, і може подушити наших дітей, — почулися голоси кобр зсередини.

— Ага! — сказав Каа з усмішкою. — Цей малюк скрізь має друзів! Відійди, дитинча, а ви сховайтесь, Отруйне Плем'я! Я ламаю стіну!

Каа уважно оглянув стіну і, знайшовши щілину в мармурі, яка показувала, що стіна тут неміцна, злегка ударив кілька разів головою, щоб розрахувати відстань. Потім він підняв

шість футів свого тіла над землею і зробив з півдюжини могутніх ударів, б'ючи носом, мов тараном. Стіна тріснула і повалилась, здійнявши хмари пороху й сміття. Мауглі вискочив крізь пролам, кинувся до Балу та Багіри і став між ними, обнявши руками їх за товсті шиї.

— Ти не поранений? — спитав Балу, ніжно притиснувшись до нього.

— Мені дуже прикро, я голодний і добре подряпаний. Але ж як люто вони побили вас, мої Брати. Ви сходите кров'ю!

— Інші теж, — сказала Багіра, облизуючись і позираючи на мертві тіла мавп, що валялися скрізь по терасі і навколо водоймища.

— Це дурниці, це все нічого, аби ти був живий та здоровий, Жабеня, гордість моя, — промимрив Балу.

— Про це ми поговоримо потім, — досить холодно зауважила Багіра.

Це Мауглі не сподобалося.

— Ось Каа, завдяки якому ми перемогли і ти лишився живий. Подякуй йому, Мауглі, так, як велять наші звичаї.

Мауглі обернувся і побачив величезну голову пітона, що коливалася на фут вище його голови.

— Так от яке це дитинча! — промовив Каа. — У нього дуже ніжна шкіра, і його важко відрізнити од Бандар-Логів.

Стережись, хлопче, щоб я у темряві помилково не прийняв тебе за мавпу. Я погано бачу в той час, коли міняю шкіру.

— Ми однієї крові — ти і я, — відповів Мауглі. — Цієї ночі ти врятував мене від смерті. Моя здобич буде твоя здобич, коли ти будеш голодний, о Каа!

— Дякую, Братику, — відповів Каа, хоч ув очах йому блимнула посмішка. — А що може забити такий сміливий мисливець? Я питаю це, бо, може, піду з ним наступного разу на полювання!

— Я нічого не вбиваю, бо я ще малий, але заганяю кіз до тих, хто полює на них. Коли будеш голодний, приходь до мене і побачиш, чи правду я кажу. У мене є деяка вправність ось тут, — він простягнув уперед руки, — і якщо ти коли-небудь попадеш у пастку, я зумію сплатити свій борг тобі, Багірі, Балу. Щасливого полювання всім вам, мої повелителі!

— Добре сказано, — пробурмотів Балу, бо Мауглі й справді досить гарно висловив подяку. Пітон легко поклав свою голову на плече Мауглі і потримав її хвилину.

— Хоробре серце і ввічлива мова, — сказав він. — Вони далеко поведуть тебе в Джунглях, дитинча! А тепер швидше йди з своїми друзями. Йди і лягай спати, бо місяць уже заходить. Не треба, щоб ти дивився на те, що зараз тут відбудеться…

Місяць ховався за гори, і перелякані мавпи висіли скрізь по стінах і зубцях, ніби клоччя подраної торочки. Балу пішов до водоймища напитись, а Багіра почала прилизувати своє хутро, коли Каа вислизнув на середину тераси і лунко ляснув щелепами. Очі мавп звернулися на нього.

— Місяць сховався, — мовив він. — Чи видно вам? Чи бачите мене?

Зі стін долинув жалібний стогін, ніби вітерець війнув по верхівках дерев:

— Ми бачимо, о Каа!

— Гаразд. Тепер починається танець — Танець Голоду Каа. Сидіть тихо й дивіться!

Спочатку він зробив два чи три великі кола, нахиляючи голову то праворуч, то ліворуч, потім його тіло почало скручуватись у вузли та кільця. Ці кільця і вузли то сходились докупи, то розходились, то здіймалися один над одним, змінялися в якісь фантастичні форми, то зовсім щезали. І ні на хвилину не затихала його глуха, одноманітна, дзюркітлива пісня. Надворі темнішало й темнішало, і, нарешті, безкраї рухливі кільця зникли в темряві, тільки чутно було шелест лускатої шкіри.

Балу й Багіра стояли нерухомо, як кам'яні. Вони тихо гарчали, і шерсть ставала сторч їм на шиях; а Мауглі дивився і дивувався.

— Бандар-Логи! — почувся, нарешті, голос Каа. — Чи можете ви поворухнути рукою або ногою без мого дозволу? Відповідайте!

— О Каа, без твого дозволу ми не можемо поворухнути ані рукою, ані ногою!

— Гаразд! Ступіть до мене крок!

Ряди мавп безпорадно гойднулися вперед, і Балу з Багірою ступили разом з ними затерплими ногами.

— Ближче! — просичав Каа, і всі посунули знову.

Мауглі поклав руки на Балу і Багіру, щоб відтягти їх геть, і ці два великі звірі здригнулись від його дотику, немовби прокидаючись після важкого сну.

— Тримай руку на моїм плечі,— прошепотіла Багіра. — Тримай, а то я рушу вперед, туди, до Каа... Ах!

— Та це ж просто старий Каа виписує кола в поросі! — сказав Мауглі. — Ходімо!

І всі троє вибрались у Джунглі крізь пролам у стіні.

— Ху! — зітхнув Балу, коли вони вже стояли під тихими деревами. — Ніколи не стану більше зв'язуватися з цим Каа, — і він обтрусився з голови до ніг.

— Він знає більше, ніж ми, — тремтячим голосом сказала Багіра. — Коли б я ще трохи постояла, то сама пішла б йому в пащу.

— Багато хто так і зробить, поки знову зійде місяць, — промовив Балу. — Каа добре пополює... на свій лад.

— Але що це все значить? — спитав Мауглі, який не знав про могутні чари пітона. — Я нічого не бачив, крім величезного змія, що по-дурному звивався, аж доки стемніло. Тільки от ніс він собі розбив. Ну, ну!

— Мауглі! — гнівно сказала Багіра. — Коли у Каа розбитий ніс, то винен у цьому ти; мої вуха, боки і лапи, а також шия і плечі Балу покусані також через тебе. Ані Балу, ані Багіра багато днів тепер не зможуть полювати собі на втіху.

— Не біда, — сказав Балу. — Зате Людське дитинча знову а нами!

— Твоя правда, але воно дісталося нам ціною часу, який ми могли б витратити на добре полювання, ціною ран, шерсті — у мене майже півспини вискубли, а головне, ціною честі, бо пам'ятай, Мауглі: через тебе я, чорна пантера, була змушена звернутись по допомогу до Каа, а потім ми з Балу подуріли, як маленькі пташки, зачаровані його Танцем Голоду. Ось, дитинча, що вийшло з твоїх забавок з Бандар-Логами!

— Так, це правда, — сумно відповів Мауглі. — Я погане Людське дитинча, і мені болить душа!

— Гм! Як велить Закон Джунглів, Балу?

Балу не хотів, щоб Мауглі зазнавав нових неприємностей, але він не міг перечити Закону Джунглів і процідив крізь зуби:

— Каяття не рятує від кари. Але пам'ятай, Багіро, він ще дуже малий!

— Я це пам'ятаю, але він накликав біду і повинен дістати кару. Що ти на це скажеш, Мауглі?

— Нічого. Я зробив негарно. Ти і Балу поранені. Це справедливо.

Багіра одважила йому півдесятка стусанів, звичайно, з погляду пантери, ніжних (вони, напевно, не збудили б її власних дітей), але для семирічного хлопчика це була досить важка кара. Коли все було скінчено, Мауглі чхнув і встав, не кажучи ані слова.

— Ну, — сказала Багіра, — стрибай мені на спину, Братику, та подамося вже додому!

Звичаї Джунглів тим гарні, що коли винного покарано, то про Його вчинок вразу ж забувають, і ніхто ні на кого не дметься. Мауглі поклав голову на спину Багіри і заснув так міцно, що не прокинувся навіть тоді, коли друзі принесли його до рідної печери під бік Матері Вовчиці.

ДОРОЖНЯ ПІСНЯ БАНДАР-ЛОГІВ

Як граціозно ми лісом нічним

Просто під місяцем заздрим летим!

Правда, хотіли б ви в коло до нас?

Правда, бракує вам рук повсякчас?

Правда, бажали б ви мати, крім рук,

Хвіст отакий, мов амурів лук?

Сердишся, любий? Та ти постривай…

Брате, хвостом веселіше махай!

Ось посідали ми й диспут ведем,

Голови сушимо, нігті гризем:

Плани складаємо — добрі, корисні,

Мудрі, величні та ще й славнозвісні!

їх неодмінно нам треба здійснить —

Всі… лиш єдиним бажанням і вмить!..

Ах, ми й забули!.. Та ти постривай…

Брате, хвостом веселіше махай!

Все, що ми чули за мандри свої

Бід звіра, від птаха, а чи від змії —

Бід товстошкірих, пернатих, лускатих, —

Все те відтворимо

Дружно,

Завзято!

Браво! Чудесно!

Повторимо знов!

Людям би вчитися з наших розмов!..

Ну й замололи!.. Але постривай!..

Брате, хвостом веселіше махай!

Ось ми які, всі побачать нехай!

Тож не гайтесь, до нас приставайте

І за нами чимдуж поспішайте

Верховіттям дерев, де сплелися в гірлянди ліани!

Сміття, кинуте нами, покаже вам путь,

Співи наші чудові до нас доведуть;

Вірте, вірте, нам вдасться здійснити омріяні плани!

ЯК СТРАХ ПРИЙШОВ

Замовкли струмки, пересохла земля –

Віднині ми друзі — і ти, і я;

Запалені очі, сухі язики

В усіх, що зібрались на берег ріки.

Нема тут ловців, позабуті двобої –

Всі жертвами стали посухи страшної.

Он хижа пантера, і дика свиня,

І тигр, і ведмідь, і мале оленя,

І вовк зголоднілий, і сарна худюща

З одної ковбані п'ють воду цілющу.

Замовкли струмки, пересохла земля –

ми друзями будемо — ти і я,–

Аж поки хмарки не прилинуть сюди

І дощ не розіб'є наш Мир Води.

Закон Джунглів, що набагато старіший за всі інші закони світу, передбачає всі несподіванки, які можуть спіткати мешканців Джунглів. Він і досі такий довершений, який має бути закон, створений часом і звичаями. Якщо ви читали інші оповідання про Мауглі, то, мабуть, пам'ятаєте, що він довго жив серед Сіонійської Вовчої Зграї і вивчив Закон а допомогою Балу, бурого ведмедя. І коли хлопчикові набридало зубрити нескінченні правила, Балу говорив йому, що Закон схожий на гігантську ліану, 6g обвиває кожного, і ніхто не може від нього утекти.

— Коли ти проживеш стільки, скільки прожив я, Братику, то побачиш, що всі Джунглі підкоряються принаймні одному Закону. Але то буде невеселе видовище, — додав Балу.

Його слова влітали в одне вухо Мауглі і вилітали в друге, бо хлопчик, у якого тільки й роботи, що їсти і пити, не думає про біду, аж поки зіткнеться а нею віч-на-віч. Та настав рік, коли слова Балу справдилися, і Мауглі переконався, що всі Джунглі перебувають під владою одного Закону.

Це почалось після тієї зими, коли майже не було дощів, і Сагі, дикобраз, зустрівшися з Мауглі в бамбукових хащах, сказав, що починають сохнути дикі ямси. А всі ж знають — Сагі на диво примхливий до їжі і їсть тільки найкраще і найдостигліше. Мауглі засміявся у відповідь:

— А мені яке діло?

— Тепер тобі немає діла, — сказав Сагі, неприємно потріскуючи своїми голками, — а згодом побачимо. Скажи, Братику, чи можна пірнати у глибокому озері за Бджоляними Скелями?

— Ні, Дурна вода вся втекла, а я не збираюсь розтрощити собі голову, — промовив Мауглі, переконаний, що знає більше, ніж п'ятеро мешканців Джунглів укупі.

— Тим гірше для тебе: через маленьку тріщину в твою голову попало б трохи розуму, — сказав дикобраз і згорнувся, аби Мауглі не смикнув його за вуса. Хлопчик переказав Балу, що говорив Сагі. Балу вислухав дуже серйозно і півголосом пробурмотів:

— Коли б я був сам, то перемінив би місце полювання зараз же, перш ніж похопляться інші. Але полювання на чужих землях закінчується бійкою, в якій можуть поранити моє Людське дитинча. Почекаймо: побачимо, як зацвіте мохва.

Цієї весни мохва — дерево, квіти якого дуже любив Балу, — не цвіло зовсім. Зеленувато-жовті, ніби восковиті квіти спека вбила раніше, ніж вони порозпукувалися, і коли Балу, зіп'явшись на задні лапи, труснув дерево, на нього впало всього-на-всього кілька пелюсток, що неприємно пахли. Поступово, крок за кроком, спека пробиралася в саме серце

Джунглів, забарвлюючи все в жовтий, коричневий і, нарешті, чорний колір. Зелені кущі понад ярами вигоріли і стали наче дріт, укритий скрученим мертвим листям; сховані в хащах озера спадали і висихали; а найлегші сліди край берега, здавалося, були куті з металу; соковиті ліани, що обвивали дерева, упали до підніжжя і там умирали; бамбук висох і дзвенів на гарячому вітрі; мох осипався із скель у глибині Джунглів, і вони ставали такі ж голі й гарячі, як і сині валуни у річищі струмка.

Птахи і мавпи цього року рано переселилися на північ: вони знали, що насувається. Олені та дикі свині втекли далеко на вигорілі селянські поля, і деякі гинули на очах людей, які так ослабли, що не могли їх убивати. Чіль, шуліка, залишився на місці і погладшав, тому що було дуже багато падла; кожного вечора він приносив звірам, надто знесиленим, щоб іти на нові місця, вісті, що сонце вбило Джунглі на три дні льоту навколо.

Мауглі, який не знав досі справжнього голоду, почав їсти трирічний дикий мед, вишкрябуючи його із спустілих вуликів у скелях, — мед був чорний, наче терен, і зверху весь зацукрувався. А ще хлопчик полював на жучків, що жили під корою, і поїдав личинки ос. Вся дичина у Джунглях перетворилась на кістяки, обтягнуті шкурою, і Багірі доводилось тричі на ніч убивати, щоб хоч трохи наїстись. Але найгірше було те, що не вистачало води — адже мешканці Джунглів п'ють хоч рідко, але багато.

Спека все дужчала й дужчала, вона витягла із землі останню вологу, поки, нарешті, головна протока Вайнгунги стала єдиним річищем, в якому між мертвими берегами ще пробивалася струминка води. І коли Хаті, дикий слон, що прожив сто, а то й більше років, побачив посеред річки довге сухе синюватe пасмо скель, він упізнав Скелю Миру, підняв хобот і проголосив початок Водяного Перемир'я, як це зробив його батько п'ятдесят років тому. Олені, дикі свині і буйволи — всі хрипкими голосами підхопили його заклик, а Чіль, шуліка, кружляв над Джунглями і, викрикуючи та посвистуючи, попереджував усіх мешканців.

За Законами Джунглів, вбивство поблизу водопою після проголошення Водяного Перемир'я карається смертю. Причина та, що пити необхідніше, аніж їсти. Кожен у Джунглях може якось перебитися, коли не вистачає дичини; але вода — це вода, і коли залишається тільки одне джерело, всяке полювання по сусідству з ним припиняється, тому що мешканці Джунглів ходять туди тільки пити. Звичайної пори, коли води багато, ті, хто приходять напитися до Вайнгунги чи в інше місце, ризикують життям, і цей ризик є одна з насолод нічного життя. Спуститися так, щоб не зашарудів жоден листочок; по коліна бродити у воді, шум якої заглушає будь-який шелест; пити, щохвилини озираючись і напружуючи всі м'язи, щоб на випадок тривоги одчайдушно плигнути; валятися на піщаному березі і, досхочу напившись, повернутися з мокрою мордою до захопленої зграї — все це до нестями приємно молодим оленям з блискучими рогами і, головним чином, тому, що вони знають: Багіра і Шер-Хан кожної миті можуть кинутися на них і розірвати. Але тепер ця гра життям закінчилася, і мешканці Джунглів — тигри, ведмеді, олені, буйволи і дикі свині,— голодні, ослаблі, приходили до висохлої річки, пили каламутну воду і, неспроможні йти далі, лягали тут же.

Олені й дикі свині блукали цілий день, шукаючи чого-небудь поживнішого за суху кору і зів'яле листя. Буйволи не знаходили болота, де можна було б освіжитися, і зелених сходів, щоб там нишком попастись. Змії поприповзали з Джунглів до річки, сподіваючись спіймати яку-небудь заблудлу жабу; вони обвивалися навколо мокрих каменів і навіть не кусалися, коли дика свиня, риючи землю, зачіпала їх рилом. Усі річкові черепахи давно вже поїла Багіра, найспритніша з ловців, а риби позаривалися глибоко в твань. Тільки Скеля Миру тяглась уздовж обмілини, мов довга змія, і стомлені хвильки шипіли, висихаючи на її гарячих боках.

Мауглі приходив сюди щоночі освіжитися і зустрітися зі звірами. Найголодніший з його ворогів навряд чи зачепив би тепер хлопчика. Завдяки голій шкірі, він здавався худішим і нещаснішим за всіх своїх товаришів; волосся вигоріло на сонці і стало схоже на клоччя; ребра стирчали, як прутики в корзині; а через мозолі на ліктях і колінах, які він натер, часто лазячи рачки, його виснажені руки і ноги видавалися вузлуватими стеблинками. Але з-під скуйовдженого волосся дивилися спокійні і холодні очі хлопчика, тому що Багіра, його порадник в цей небезпечний час, навчила Мауглі триматися спокійно, полювати без поспіху і ніколи, ні за яких умов не втрачати самовладання.

— Настала погана пора, — сказала чорна пантера одного гарячого, як піч, вечора, — але вона мине, якщо ми зможемо протриматися до кінця. Чи повний твій шлунок, Людське дитинча?

— В моєму шлунку є їжа, та що з того. Як ти гадаєш, Багіро, дощі забули нас і ніколи більше не повернуться?

— Ні. Ми побачимо ще, як зацвіте мохва і молоді олені погладшають на свіжій траві. Ходімо до Скелі Миру і послухаємо новини. Сідай мені на спину, Братику.

— Тепер не час носити важкі речі. Я ще можу стояти на ногах. Що й казати, не дуже ми схожі на вгодованих биків.

Багіра глянула на свої витерті, вкриті пилом боки і прошепотіла:

— Минулої ночі я вбила вола в ярмі. Я до того опустилася, що не посміла б плигнути на нього, якби він був одв'язаний… Бау!

Мауглі засміявся.

— Так, ми тепер великі ловці,— сказав хлопчик. — Я тепер такий хоробрий, що…, їм червів.

І обоє вони спустилися хрусткими хащами до берега річки, де, ніби мереживо, в усі боки тяглися обмілини.

— Вода не виживе довго, — сказав Балу, наближаючись до них. — Дивись, скрізь сліди, схожі на стежки людини.

У низинах на місці берега жорстка трава повисихала і перетворилася на стоячі мумії. Утоpовані стежки оленів і диких свиней, що тяглися до річки, порізали безбарвну низину запиленими коліями, пробитими у високій десятифутовій траві. В цей ранній час на всіх стежках було повно звірів, і кожен з них намагався перший потрапити до води. Чути було, як кашляють олені та їхні малята, задихаючись від їдкої, мов нюхальний тютюн, куряви.

Вище, там, де застояна вода облямовувала Скелю Миру, охоронницю Водяного Перемир'я, стояв Хаті, дикий слон, з трьома своїми синами, великими і сірими при світлі місяця; вони весь час похитувались туди й сюди. Трохи нижче перед ним розташувався авангард оленів; за ними — дикі свині й буйволи, а на протилежному березі, де високі дерева тяглися до самої води, відведено місце для хижаків: тигрів, вовків, пантер, ведмедів та інших.

— Справді, всі ми підкоряємося одному Закону, — промовила Багіра, бродячи по воді й оглядаючи ряди рогів і принишклих очей, де олені і дикі свині, збившись докупи, торсали один одного. — Доброго полювання всім, хто однієї крові зі мною! — додала пантера, витягнувшись так, що один бік її виглядав із води. Потім крізь зуби процідила:— Якби не Закон, можна було б дуже добре пополювати.

Насторожені вуха оленів розчули останні слова, і рядами пронеслося злякане шепотіння:

— Перемир'я! Не забувайте про Перемир'я!

— Тихше там! Тихше! — крикнув Хаті, дикий слон. — Перемир'я, Багіро, триває. Нині не час говорити про полювання.

— Хто ж знає це краще за мене? — відповіла Багіра, дивлячись своїми жовтими очима вверх по річці. — Тепер я їм черепах і ловлю жаб, Нгайах! Якби-то я могла вдовольнитися, обгризаючи гіллячки!

— Ми б цього дуже хотіли, — промекало оленя, яке народилося тієї весни і якому не подобалося багато чого на світі. Незважаючи на те, що мешканці Джунглів перебували в

дуже жалюгідному становищі, всі, навіть Хаті, не втрималися від сміху; а Мауглі, спершись на лікті в теплій воді, голосно розсміявся і збив ногами піну.

— Гарно сказано, крихітко безрога, — муркнула Багіра. — Коли скінчиться Перемир'я, я згадаю це, на твоє щастя, — і стала пильно вдивлятися у темряву, щоб краще розгледіти маля і потім його впізнати.

Поволі на водопої заговорили всі. Вже можна було почути хрокання дикого кабана, що просив поступитися місцем; буйволів, які бродили піщаними обмілинами і щось буркотіли між собою, оленів, що розповідали історії про те, як вони збилися з ніг, марно намагаючись знайти їжу. Час від часу вони питалися хижаків, що тупцювали на другому березі, але ті не могли сказати нічого втішного, і пекучий вітер Джунглів дув між скелями та сухим шурхітливим гіллям, збиваючи на воду листя і куряву.

— Навіть люди ї ті мруть біля своїх плугів, — сказав молодий Самбгур. — Я йшов від заходу сонця і, аж поки стемніло, бачив трьох. Вони лежали нерухомо, а поруч — їхні буйволи. Скоро і ми так само лежатимемо.

— З учорашнього дня вода спала ще дужче, — обізвався Балу. — О Хаті, чи бачив ти коли-небудь таку посуху?

— Вона мине, вона мине, — відповів Хаті, обливаючися водою.

— Між нами є один, що довго не витримає,— сказав Балу і глянув на хлопчика, якого він дуже любив.

— Я? — обурено відгукнувся Мауглі, опускаючись у воду. — У мене немає вовни, щоб прикрити мої кістки, але якби здерти хутро з Балу…

Хаті здригнувся від такої думки, а Балу суворо сказав:

— Людське дитинча, непристойно розмовляти так з учителем Закону. Ніхто ще не бачив мене без шкури.

— От тобі й на, я ж зовсім не хотів тебе образити, Балу, я думав тільки сказати, що ти схожий на кокосовий горіх у шкаралупі, а я — на кокосовий горіх без шкаралупи. От якби здерти твою буру шкаралупу…

Мауглі сидів, підгорнувши ноги, і, як звичайно, пояснював пальцями, але підійшла Багіра, простягла м'яку лапу і пхнула хлопчика у воду.

— Дедалі все гірше, — сказала чорна пантера, коли він схопився, обтрушуючись. — Спершу з Балу треба було здерти шкуру; тепер він став кокосовим горіхом. Дивись, щоб він з тобою не зробив те, що роблять стиглі горіхи.

— А що? — необережно спитав хлопчик, хоч це й був один із найстаріших жартів у Джунглях.

— Дивись, щоб він не розбив тобі голову, — спокійно відповіла Багіра і знову пхнула його у воду.

— Негарно сміятися з учителя, — озвався Балу, коли Мауглі занурився втрете.

— Негарно? А чого ж ви чекали? Ця гола істота вештається всюди, кривляється, як мавпа, передражнює колишніх славних

ловців і жартома смикає кращих із нас за вуса! — Це говорив, чвалаючи до води, Шер-Хан, кульгавий тигр.

Він чекав з хвилину, втішаючись враженням, яке він справив на оленів на протилежному березі; потім опустив свою квадратну пухнасту голову й почав хлебтати і гарчати:

— Джунглі перетворилися на притулок для голих малят. Подивись на мене, Людське дитинча…

Мауглі пильно, якомога зухваліше, глянув на нього, і через хвилину Шер-Хан одвернувся.

— Людське дитинча! Людське дитинча! — загарчав він, знову хлебчучи воду. — Воно зовсім не Людина, і не дитинча, а то б воно злякалося. Наступного разу ще, чого доброго, мені доведеться просити в нього дозволу напитися! Ауррг!

— Можливо, так і буде! — сказала Багіра, не зводячи з нього очей. — Авжеж, що буде… Фу-у, Шер-Хане! Яку нову ганьбу ти приніс сюди?

Кульгавий тигр занурив у воду підборіддя та нижню щелепу, і темні маслянисті смуги попливли вниз по течії.

— Людина! — байдуже промовив Шер-Хан. — Я убив її з годину тому. — Він знову загарчав і замуркотів про себе.

Ряди звірів здригнулися і захвилювалися, знявся шепіт, що потім перейшов у крик:

— Людина! Людина! Він убив Людину! — всі обернулися до Хаті, дикого слона, але той ніби нічого й не чув. Хаті ніколи не робив квапливо, і це одна з причин його довголіття.

— В такий час та вбити Людину! Хіба поблизу не було іншої дичини? — сердито сказала Багіра, вилізаючи з брудної води і по-котячому, як це вона робила завжди, обтрушуючи лапи.

— Я вбив її заради втіхи, а не для їжі.

Знову знявся зляканий шепіт, і уважні білі маленькі очі Хаті повернулися в бік кульгавого тигра.

— Заради втіхи, — ревів Шер-Хан.— І зараз я прийшов сюди попити і вмитися. Хто може заборонити мені?

Багірина спина почала згинатися, як бамбук од вітру, але Хаті підняв хобота і спокійно запитав:

— Ти убив заради втіхи? — А коли питає Хаті, краще відповідати.

— Так. Я мато право, була моя ніч. Ти сам знаєш, о Хаті. — Шер-Хан говорив, мало не підлещуючись.

— Звичайно, знаю, — відповів Хаті і, помовчавши якусь мить, додав: — Ти напився досхочу?

— На цю ніч доволі.

— Тоді йди звідси. Річка існує, щоб пити з неї, а не забруднювати її. Ніхто, крім кульгавого тигра, не хвастався б своїм правом тоді, коли і ми, і люди однаково страждаємо. Вимився ти чи ні, все одно геть у барліг, Шер-Хане!

Останні слова прозвучали, як срібні сурми, і три сини Хаті ступили півкроку вперед, хоча в цьому й не було потреби. Шер-

Хан пішов, не осмілившись загарчати, бо знав, як знають усі, що коли дійде до діла, Хаті — Повелитель Джунглів.

— Про яке право говорив Шер-Хан?.— спитав Мауглі на вухо Багіру. — Убивати Людину завжди ганебно. Так мовить Закон. А Хаті сказав...

— Спитай у нього, я не знаю, Братику. Має він право чи ні, а я провчила б кульгавого різника, коли б не заговорив Хаті. Прийти до Скелі Миру зразу ж після вбивства Людини та ще й вихвалятися цим — на таке здатний тільки шакал. Та й, крім того, він забруднив чисту воду.

Мауглі почекав хвилину, щоб набратися духу (бо ніхто не сміє ні з сього ні з того звертатися до Хаті), потім вигукнув:

— Що за право у Шер-Хана, о Хаті?

Його слова відгукнулися луною на обох берегах, бо мешканці Джунглів дуже цікаві, а біля річки щойно відбулося щось загадкове для всіх, за винятком Балу, який глибоко замислився.

— Це стара легенда, — сказав Хаті,— старіша за самі Джунглі. Замовкніть ви там, на берегах, і я розповім.

З хвилину буйволи і дикі свині штовхалися і струшувалися, потім ватажки зграй один за одним викликнули:

— Ми чекаємо!

І Хаті вийшов наперед і став по коліна у воді біля Скелі Миру. Худий, зморшкуватий, з пожовклими іклами, він

видавався тим, за кого його вважали Джунглі,— їхнім Повелителем...

— Ви знаєте, діти, що над усе, — почав він, — треба боятися Людини. — Почувся схвальний гомін.

— Ця розповідь стосується тебе, Братику, — сказала Багіра Мауглі.

— Мене? Так я ж належу до Зграї, я Ловець Вільного Племені,— відповів хлопчик. — Яке мені діло до людей?

— А ви знаєте, чому боїтеся Людини? — провадив Хаті. — Ось чому. Спочатку, як тільки з'явилися Джунглі,— ніхто не знає, коли це було, — ми, Племена Джунглів, паслись разом і не боялися один одного. Тоді не бувало посух, і листя, і квіти, і плоди — все росло на одному дереві, і ми не їли нічого, крім квітів, листя, трави, коренів, плодів і кори.

— Яка я рада, що не народилась у той час, — не стрималася Багіра. — Кора придатна лише для відточування пазурів.

— Повелитель Джунглів був Тха, Перший із Слонів. Він витяг хоботом Джунглі із глибини вод, і там, де він проводив іклом борозни, текли ріки, а де ступав ногою — з'являлися озера з чистою водою, а коли він сурмив у хобот — ось так — дерева. Так Тха створив Джунглі. Так в усякому разі мені розповідали.

— Відтоді розповідь не покоротшала, — прошепотіла Багіра, і Мауглі засміявся, затулившись рукою.

— У ту пору не було ні жита, ні динь, ні перцю, ні цукрової тростини, не було й маленьких хатинок, що їх ото всі ви

бачили. Племена Джунглів нічого не знали про Людину, жили всі разом, як одне плем'я. Та ось вони почали сваритись за їжу, хоч пасовищ вистачало для всіх. Вони були ліниві. Кожен хотів їсти там, де лежить, як це іноді трапляються і в нас, коли ллють гарні весняні дощі. Тха, Перший із Слонів, створював нові Джунглі і прокладав річки. Тому він не мав змоги встигати скрізь і призначив Першого із Тигрів Господарем і Суддею над Джунглями, на суд до якого мусили нести свої чвари всі Племена Джунглів. Тоді Перший із Тигрів їв плоди і траву так само, як і всі. Він був такий завбільшки, як я, дуже красивий, а кольором скидався на квіти жовтої ліани. У ті добрі давні часи, коли Джунглі були ще зовсім нові, на шкурі тигра не виднілося ані смуг, ані плям. Усі Племена Джунглів без остраху зверталися до нього, і його слово було Закон. Не забувайте: тоді ми жили одним плем'ям. Та одного разу вночі два олені посварилися за пасовище і почали битися, як і тепер, рогами й копитами. І от, розповідають, обидва вони прийшли до Першого із Тигрів, який лежав серед квітів, і один ненароком штовхнув його рогами. Перший із Тигрів забув, що він Суддя і Господар Джунглів, кинувся на оленя й зламав йому хребет.

До тієї ночі в Джунглях ніхто ніколи не вмирав, і Перший із Тигрів, усвідомивши, що він накоїв, і знавіснівши од запаху крові, втік на північ, у болота. І ми, Племена Джунглів, залишилися без Судді й почали битися між собою. Тха, почувши гамір, повернувся, але той говорив йому одне" а той — інше. Тха побачив у квітах мертвого оленя і спитав, хто його убив.

Ми ж, Племена Джунглів, не сказали, бо запах крові сп'янив нас так само, як сп'яняє і тепер. Ми бігали туди й сюди, крутилися, брикалися, кричали і трясли головами. Тха наказав ліанам і нижнім гіллячкам дерев позначити вбивцю оленя, щоб потім упізнати його. І спитав Тха:

"Хто хоче бути Господарем Джунглів?"

Вискочила Сіра Мавпа, що жила на деревах, і сказала:

"Я буду Господарем Джунглів".

Тха засміявся і промовив:

"Хай буде так", — і пішов, дуже розгніваний.

— Діти, — провадив Хаті,— всі ви знаєте Сіру Мавпу. Тоді вона була така, як і нині. Спочатку вона прибрала розумного вигляду, але скоро знову почала чухатися, стрибати вниз і вгору; а коли Тха повернувся, то побачив, що вона висить головою донизу і передражнює всіх, хто стоїть під деревом, а ті теж насміхаються з неї. Таким чином, у Джунглях не було Закону, а тільки безглузда пуста балаканина.

Тоді Тха зібрав усіх нас і сказав:

"Перший із ваших Суддів приніс у Джунглі Смерть, а другий — Ганьбу. Тепер треба запровадити Закон і такий Закон, який ви не сміли б порушити. Тепер ви узнаєте, що таке Страх, і, побачивши його, зрозумієте, що він ваш Повелитель, а все інше — прийде разом з ним". І ми, Племена Джунглів, запитували: "Що таке Страх?"

І сказав Тха: "Шукайте, поки знайдете".

І ми блукали по Джунглях, шукаючи Страху, а буйволи...

— Ух, — промовив Міза, ватажок буйволів з піщаної коси.

— Так, Міза, саме буйволи принесли звістку, що в одній печері Джунглів живе Страх, що на ньому немає вовни і ходить він на задніх лапах. Тоді ми рушили за стадом до печери, і Страх стояв біля входу, і на ньому, як і казали буйволи, не було вовни, і ходив він на задніх лапах. Побачивши нас, він закричав, і його голос нагнав на Племена Джунглів такий жах, від якого ми тремтимо і тепер; всі кинулися тікати, спотикаючись і штовхаючи один одного, — так перелякалися... Тієї ночі, так розповідали мені, Племена Джунглів уже не лягли вкупі, як було раніше, а кожне плем'я розмістилося окремо: свині із свиньми, олені із оленями, рогаті з рогатими, копитні з копитними, кожен з таким, як і сам, — і так, тремтячи, спали всі Джунглі!

Лише Першого із Тигрів не було з нами, бо він весь час переховувався в північних болотах. А коли до нього дійшла чутка про того, кого Ми побачили в печері, він сказав: "Я піду до нього і скручу йому в'язи".

І він біг усю ніч, поки дістався до печери. Але дерева і ліани, пам'ятаючи наказ Тха, низько опустили гілля і значили його на бігу, проводячи своїми пальцями-гіллячками по спині, по боках, по лобі та морді. І на його жовтій шкурі, куди тільки вони доторкалися, залишалися плями або смуги. Ці смуги і понині носять його діти! Коли він підбіг до печери, Страх, або Безволосий, простяг руку і назвав його так: "Смугастий, що приходить уночі". Перший із Тигрів злякався Безволосого і, виючи, знову подався в болото.

Мауглі тихо посміхнувся, ховаючи у воду підборіддя. Перший із Тигрів вив так голосно, що Тха почув і запитав:

"За чим ти журишся?"

І Перший із Тигрів, підвівши морду до новсствореного неба, яке нині дуже постарілося, промовив:

"Поверни мені мою могутність, о Тха. Мене зганьбили перед усіма Джунглями: я втік од Безволосого, і він дав мені образливе прізвисько".

"Чому?" — запитав Тха.

"Тому, що я забруднився в болотному баговинні", — відловів Перший із Тигрів.

"Так біжи поплавай, покачайся в мокрій траві, і якщо це баговиння, то воно все зійде", — сказав Тха.

І Перший із Тигрів плавав і качався, аж поки Джунглі закрутились перед його очима, та жодна пляма не стерлася з його шкіри, і, дивлячись на нього, Тха сміявся. Тоді Перший із Тигрів запитав:

"Чим я завинив, що таке найшло на мене?"

І відповів Тха: "Ти убив оленя, і ти вніс у Джунглі Смерть, а в нею прийшов і Страх, і Племена Джунглів стали боятися один одного так само, як ти боїшся Безволосого".

Перший із Тигрів сказав:

"Вони ніколи не боятимуться мене, бо я знаю їх з самого початку".

"Піди і подивися", — відповідав Тха.

І Перший із Тигрів бігав туди й сюди, голосно кликав оленя, кабана, дикобраза і всі Племена Джунглів, але вони втікали від тигра, який колись був Суддя, тому що боялися його.

Тоді Перший із Тигрів повернувся назад, і пиху його як рукою зняло; він бився головою об землю, рив її лапами і промовляв:

"Згадай, що колись я був Господарем Джунглів! Не забудь про мене, о Тха. Хай мої діти пам'ятають, що був час, коли я не знав ані страху, ані сорому".

І сказав Тха: "Я це зроблю, бо ми з тобою бачили, як створювалися Джунглі. Одна ніч на рік буде для тебе і твоїх дітей така сама, яка була, поки ти вбив оленя. Якщо цієї ночі зустрінешся з Безволосим, ім'я якому Людина, ти не злякаєшся його, а він боятиметься тебе так, ніби перед ним господарі й судді Джунглів. Але будь милосердний до нього тієї ночі, бо сам знаєш, що таке Страх.

Тоді Перший із Тигрів одповів: "Я задоволений".

Але на другий день, п'ючи воду, він побачив чорні смуги на боках і на спині; пригадав, як його прозвав Безволосий, і розгнівався. Цілий рік він жив у болотах, сподіваючись, що Тха виконає свою обіцянку. Якось уночі, коли Шакал Місяця (вечірня зоря) яскраво світив над Джунглями, Перший із Тигрів відчув, що настала його ніч, і пішов до печери Безволосого. Тоді сталося так, як обіцяв Тха — Безволосий упав перед ним ниць, і Перший із Тигрів ударив його по спині й убив, бо думав, що на всі Джунглі є лише одна така істота і, вбивши її, він знищить Страх. Коли Перший із Тигрів обнюхував труп, пролунав голос Тха, що повертався з північних лісів, голос Першого із Слонів, той самий голос, який ми чуємо й зараз...

Грім загримів над сухими випаленими горбами, але не приніс дощу, а тільки блискавку, що миготіла над скелями, — і Хаті розповідав далі:

— От цей голос він і почув, і голос сказав йому: "Так оце твоє милосердя?"

Перший із Тигрів облизнувся і сказав: "Що за біда? Я убив Страх".

І Тха відповів: "О сліпець і безумець! Ти зняв пута з ніг Смерті, і вона ходитиме твоїми слідами, доки помреш. Ти навчив Людину вбивати".

Перший із Тигрів, стоячи над своєю жертвою, промовив:

"З ним я вчинив те ж саме, що й з оленем. Страху більше немає, і я знову судитиму Племена Джунглів".

Але Тха сказав:

"Племена Джунглів ніколи не прийдуть до тебе. Ніколи їхні шляхи не перетнуться з твоїми, вони ніколи не спатимуть біля тебе, уникатимуть зустрічі з тобою, не наближатимуться до твого барлога. Один тільки Страх наступатиме тобі на п'яти і невидимими для тебе ударами примушуватиме коритись йому. Він зробить так, що земля розверзнеться під твоїми ногами і ліана обів'є тебе, а стовбури дерев зростуться вище, ніж ти можеш підплигнути; нарешті, він здере твою шкуру і закутуватиме в неї своїх малят, коли ті мерзнутимуть. Не помилував ти його, і ніколи ніхто не помилує тебе".

Перший із Тигрів тримався дуже мужньо, бо його ніч була ще попереду, і сказав:

"Обіцянка Тха є обіцянка Тха. Він не відніме у мене моєї ночі?"

І Тха відповів:

"Одна ніч лишиться, як я сказав, твоя, але ти заплатиш за неї. Ти навчив Людину вбивати, а вона непоганий учень".

І Перший Із Тигрів сказав:

"Ось вона лежить у мене під ногами, я зламав їй хребет. Нехай узнають Джунглі, що я убив Страх".

Тоді Тха засміявся і сказав:

"Ти убив одного з багатьох, і повинен сам розказати про це Джунглям, бо твоя ніч скінчилася".

І от настав день. З печери вийшов другий Безволосий; він побачив на дорозі труп і Першого із Тигрів, що стояв над ним, і взяв загострену палицю.

— Вони й тепер кидаються гострими сокирками, — озвався Сагі, дикобраз, з шелестом спускаючись до берега.

Сагі вважається надзвичайно ласою стравою у гондів[2], які називають його Го-Ігу, і через те йому дещо відомо про злу гостру сокирку гондів, що шугає над галявиною, наче бабка.

— Це був гострий кийок, такий, як ото вони втикають у дно вовчих ям, — провадив Хаті — і, кинувши його, Безволосий тяжко поранив Першого із Тигрів у бік. Все сталося так, як казав Тха. Перший із Тигрів метався по Джунглях з кийком у

боці, і всі Племена Джунглів дізналися, що Безволосий може поранити здалека, і стали боятися ще дужче. Так вийшло, що Перший із Тигрів навчив Безволосого вбивати.

Вам відомо, скільки горя принесло це відтоді нашому Племені: петлі і сильця, пастки і ями, літаючі кийки і кусючі мухи, що вилітають з хмаринки білого диму (Хаті мав на увазі рушницю), і Червона Квітка, яка жене нас на відкрите місце. Але все ж одну ніч на рік Безволосий боїться тигра, як і обіцяв Тха, і тигр не позбавляє його страху. Коли тигр зустрічає Безволосого, він убиває його, пам'ятаючи, як той зганьбив першого із Тигрів. А решту часу Страх вільно блукає по Джунглях — і вдень, і вночі.

— Ахі! Аоо! — зітхнули олені, думаючи про страхіття.

— І лише тоді, коли, як і зараз, один Великий Страх охоплює усіх нас, ми забуваємо наші дрібні страхи і сходимося разом, як сьогодні.

— І лише одну ніч Людина боїться тигра? — спитав Мауглі.

— Лише одну ніч, — відповів Хаті.

— Але я… але ми… але всі Джунглі знають, що Шер-Хан убиває людей двічі і тричі на місяць.

— То правда. Але він нападає ззаду і, охоплений страхом, одвертає від неї голову. Якщо Людина гляне на тигра, він утече. Проте з настанням його ночі він сміливо йде в село, блукає між хатами, заглядає в двері, і люди падають ниць, і він вибирає свою жертву, вбиває одну Людину.

— О, — сказав Мауглі сам до себе, дивлячись на воду, — тепер я розумію, навіщо Шер-Хан звелів мені глянути на нього. Та з цього нічого не вийшло, бо він не витримав мого погляду, а… а я, звісно, не впав йому в ноги. Але ж я не Людина, якщо належу до Вільного Племені.

— Ум-м, — муркнула Багіра. — А тигр знає свою ніч?

— Не знає, поки Шакал Місяця засвітиться у нічному тумані. Іноді ця ніч тигра припадає тоді, коли йдуть дощі, іноді в посушливе літо. Коли б не Перший із Тигрів, нічого б не сталося, і ніхто б із нас не знав Страху.

Олені жалібно зафоркали, а Багірині губи скривила недобра посмішка.

— А люди знають цю… казку? — спитала вона.

— Ніхто не знає, крім тигра і нас, слонів, дітей Тха. Тепер ви, хто стоїть біля води, чули мою розповідь, я скінчив.

Хаті опустив хобот у воду на знак того, що не хоче більше говорити.

— Але… але… але, — почав Мауглі, обернувшись до Балу, — чому ж Перший із Тигрів перестав їсти траву, листя і дерева? Адже він лише убив оленя, він не їв його. Що змусило Першого із Тигрів їсти паруюче м'ясо?

— Дерева й ліани затаврували його, Братику, зробили з нього ту смугасту істоту, яку ми бачимо зараз. І він не хотів більше їсти їхні плоди. З того дня він став зганяти свою злість на оленях та інших травоїдних, — сказав Балу.

— Так і ти знаєш цю легенду. Балу? Чому ж я не чув її від тебе?

— Тому, що Джунглі багаті такими переказами. Якщо я почну їх розповідати, цьому й кінця не буде. Пусти моє вухо, Братику.

ЗАКОНИ ДЖУНГЛІВ

Щоб дати вам хоч деяке уявлення про Закони Джунглів, я поклав на вірші (Балу любив повторювати їх речитативом) деякі Закони, що стосуються вовків. Звичайно, в Джунглях існують сотні і навіть тисячі інших Законів, але цілком достатньо й наведених тут, щоб скласти певне уявлення про основні правила поведінки в Джунглях.

Джунглів Закони одвічні й нетлінні,

Як суша й небесна твердь.

Благо вовкові, який їх пильнує,

Доля ослушника — Смерть!

Так, як ліана по стовбуру в'ється,

В Джунглях Закон пробігає,

Зграї могутність — в одному вовкові,

Сила вовкова — в Зграї.

Пий досхочу, але пий тільки в міру;

Тіло щоденно купай.

Ніч — для ловитви, день — для спочинку,

Завжди про це пам'ятай.

Шакал підбирає недоїдки тигра;

Тобі ж, вовченя, треба знати:

Як виростуть вуса, ти — Вільний Ловець,

І харч мусиш сам добувати.

Мирися із Сильними Джунглів —

Пантера то, тигр чи ведмідь —

І не турбуй ні Мовчальника Хаті,

Ні вепра, що смирно лежить.

Як зіткнуться раптом дві Зграї

У Джунглях на стежці вузькій,

Поки Вожак з Вожаком розмовляють,

Ти збоку тихенько постій.

Щоб розбрат не зменшував Зграї,

Ти завжди й таке пам'ятай:

Шукаючи місце для бійки з вовком,

Сторонніх очей уникай.

Знай: лігво вовкове — твердиня;

Нема туди входу нікому:

Ні тим, хто. на Раді керує,

Ні Ватажкові самому.

Лігво вовкове — твердиня;

Коли ж воно надто відкрите,

Рада наказ посилає —

І мусить вовк місце змінити.

Якщо ти забив до півночі,

Криками ліс не буди:

Сполохаєш оленя з паші,

І будуть голодні брати.

Бий лиш для себе й для матки,

І для малого щеняти.

Тільки не бий для забави

Й Людини не смій зачіпати!

Віднявши у слабшого здобич,

Усього ти сам не з'їдай.

"До кволого — жалість!" — каже Закон.

Тож голову й шкуру віддай.

Здобич Зграї належить всій Зграї:

На місці їж, скільки з'їси…

Та під страхом смертної кари

Додому й хряща не неси!

Здобич вовкова належить вовкові,

І порядкує над нею лиш він.

Аж поки сам вовк не дозволить —

Із Зграї не їсть ні один!

Коли ще нема йому року —

Право такого щеняти

Здобиччю будь-кого з Зграї

Вщерть свій живіт наповняти.

В лігві володарка — Мати.

В усіх одноліток своїх

Чверть а туші вона забирає

Для годівлі щенят молодих.

Право печера — за Батьком;

Він сам собі вільно полює,

Зграї своїй не підвладний,

І тільки на Раді звітує.

За вік його, спритність і розум,

За ікла, мов бивні слонові,

В усьому, про що не говорить Закон,

Закон — в Вожаковім Слові.

Такі оце Джунглів Закони:

Одвічні вони й непорушні!

Основа ж, і серце і мозок Закону

В одному:

Вовча послушність!

ТИГР! ТИГР!

— Як полював ти, мислпвцю-смільчак?

— Стомився, від холоду зовсім закляк.

— А де ж тая здобич, що їй вполював?

— У Джунглях пасеться вона серед трав.

— А де ж твоя міць, що пишався ти нею?

— Ох, витекла, брате, із кров'ю моєю.

— А зараз спішиш по чиєму сліду?

— Ох, брате, в барліг помирати іду.

Тепер нам треба знову повернутися до першого оповідання. Коли Мауглі залишив вовчу печеру після сварки зі Зграєю на Скелі Ради, він спустився в долину до зораних полів, де жили селяни; але зупинятись тут не мав охоти: Джунглі були дуже близько, а він нажив там принаймні одного лютого ворога. Тому він поспішав, тримаючись нерівної дороги, що вилася вниз долиною, пробіг не менше двадцяти миль, поки

опинився у незнайомій для нього місцевості. Долина переходила в широку рівнину, засіяну скелями і порізану ярами. В одному кінці її стояло маленьке село, а з другого кінця непролазні Джунглі дугою підходили до самих пасовиськ і там уривались, немовби їх відрізали ралом. По всій рівнині паслися зебу і буйволи; коли хлопчики, що наглядали за худобою, побачили Мауглі, вони з галасом кинулись геть, а жовті приблудні собаки, що вештаються біля кожного індійського села, зняли скажений гавкіт. Мауглі все йшов уперед, бо був страшенно голодний, і коли наблизився до царини[3], то побачив, що колючий пліт, яким затуляли на ніч царину, був відсунутий убік.

— Уф! — вихопилось у нього, бо йому часто траплялись такі перешкоди під час нічних полювань. — Виходить, що й тут люди бояться Племен Джунглів!

Він сів коло воріт, а коли до нього підійшов чоловік, устав, роззявив рота і засунув туди палець, показуючи, що голодний.

Чоловік витріщив на нього очі й гайнув вулицею, кличучи жерця — високого, гладкого чоловіка в білому одязі, з червоною те жовтою цяткою на лобі. Жрець прийшов до царини, а разом з ним з'явилось не менше як сто селян, які галасували, сперечались, здивовано дивились на Мауглі і тикали на нього пальцями.

"Які дивні звичаї у цих людей, — подумав Мауглі. — Тільки Сіра Мавпа могла б так поводитись!"

Відкинувши назад своє довге волосся і насупившись, він пильно дивився на юрбу.

— Чого тут лякатись? — сказав жрець. — Погляньте на його руки та ноги — на них сліди від вовчих зубів. Він виріс серед вовків і втік з Джунглів!

Справді, коли Мауглі бавився з вовченятами, вони часто ненароком, але досить боляче його кусали, від чого на руках і на ногах у нього лишилися білі шрами. Але сам він ніколи б не сказав, що то були укуси: він знав, що таке справжні укуси.

— Арре, арре — ах! ах! — закричали в один голос дві чи три жінки. — Бідна дитина, вся покусана вовками! Але він гарненький хлопчик! Гляньте, у нього очі, мов жаринки. Справді, Мессуа, він схожий на твого хлопчика, якого вкрав у тебе тигр!

— Пустіть мене подивитись, — сказала жінка з важкими мідними кільцями на зап'ястках рук і на кісточках ніг. Вона приставила долоню до чола і пильно почала вдивлятися в обличчя Мауглі. — Ні, це не він: він дуже худий. Але очі в нього точнісінько такі, як і в мого хлопчика!..

Жрець був людина спритна, і він знав, що чоловік Мессуа, — найбагатший господар у селі. Тому він на хвилину звів догори очі й урочисто промовив:

— Що Джунглі взяли, те Джунглі дали! Візьми, сестро, хлопчика до себе в хату і не забудь подякувати жерцю за те, що він наперед бачить долю людську!..

"Присягаюсь биком, що викупив мене, — майнуло б думці Мауглі,— всі ці розмови дуже нагадують те, як мене оглядала Зграя. Ну що ж, коли я Людина, то й стану Людиною".

Натовп розступився; жінка, поманила пальцем Мауглі, щоб він ішов за нею в хату.

Там стояло червоне лакове ліжко, величезна глиняна скриня з кумедними опуклими малюнками на боках, півдесятка мідних каструль, подоба індійського божка в маленькій ніші, а на стіні висіло справжнє дзеркало — такі продаються на сільських ярмарках.

Вона дала йому молока й хліба, а потім поклала йому на голову руки і подивилася в очі; їй усе здавалося, що, може, то й справді її власний син повернувся з Джунглів, куди потягнув був його тигр.

— Нату, о Нату! — промовила вона ім'я свого сина. Але, здавалося, Мауглі ніколи не чув цього ймення.

— Невже ти не пригадуєш того дня, коли я подарувала тобі нові черевики?

Вона доторкнулася до його ноги; але шкіра там була тверда, як ріг буйвола.

— Ні,— сумно сказала вона, — твої ноги ніколи не носили черевиків, але ти дуже схожий на мого Нату, і ти будеш мені сином…

Мауглі було неспокійно в хаті: досі він ніколи не бував під покрівлею; але, подивившись угору, хлопець переконався, що її легко продерти в будь-який час, та й вікно у хаті не мало засувки.

"Яка радість бути Людиною, не розуміючи людської мови? — подумав він нарешті. — Тепер я такий же німий і дурний, як

Людина, що опинилася б у нас у Джунглях. Треба будь-що навчитись говорити по-людському!"

Живучи поміж вовками, Мауглі недаром учився кричати по-оленячому та рохкати по-поросячому; як тільки Мессуа вимовляла яке-небудь слово, Мауглі повторював його досить добре, і, поки звечоріло, хлопчик уже знав чимало назв хатніх речей.

Деяке непорозуміння сталося тоді, коли треба було лягати спати: Мауглі нізащо не хотів лягати в пастці на пантер, — так він називав хатину, — і коли хазяї замкнули двері, він вистрибнув у вікно.

— Хай робить, як хоче, — сказав чоловік Мессуа. — Не забувай, що досі він ще не спав у ліжку. Коли він справді посланий замість нашого сина, то нікуди не втече.

Мауглі вийшов на край поля і простягнувся у високій чистій траві; але не встиг він заплющити очі, як м'яка сіра морда штовхнула його в підборіддя.

— Пхе! — промовив Сірий Брат (це був старший син Матері Вовчиці). — Погана нагорода за те, що я пробіг за тобою двадцять миль: ти весь тхнеш димом і домашньою худобою, зовсім як Людина. Прокинься, Братику! Я приніс тобі новини!

— Чи всі здорові в Джунглях? — спитав Мауглі, обнімаючи Сірого Брата.

— Та всі, крім вовків, обсмалених Червоною Квіткою. Ну, то слухай. Шер-Хан пішов полювати десь далеко звідси, поки в нього відросте нова шерсть, бо він таки добре обсмалився. Але

він поклявся, що, як тільки повернеться, то кине твої кістки у Вайнгунгу.

— Ну, це ми ще побачимо! Я теж дав маленьку обіцянку. Але чути новини завжди приємно. Сьогодні я стомився, страшенно стомився від усього нового, що довелось мені побачити, Сірий Брате! Але ти завжди принось мені новини!

— Ти не забудеш, що ти вовк? Люди не примусять тебе забути це? — занепокоєно спитав Сірий Брат.

— Ніколи! Я завжди пам'ятатиму, що любив тебе і всіх, хто живе в нашій печері, але я не забуду й того, що Зграя мене прогнала!..

— І що тебе може прогнати й інша Зграя? Люди — вони завжди люди, Братику, а мова людська — що те кумкання жаб у болоті! Наступного разу я чекатиму тебе в бамбуках, там, де кінчаються пасовиська.

Протягом трьох місяців після тієї ночі Мауглі майже зовсім не виходив за царину — так пильно вивчав життя та звичаї людей. Спершу він змушений був одягти на себе тканину, яка страшенно йому заважала; потім йому довелося познайомитися з грошима, призначення яких він ніяк не міг зрозуміти, і, нарешті, з оранкою полів, в якій він також не бачив глузду. До того ж його дуже дратували сільські діти. На щастя, Закон Джунглів навчив його стримувати свій гнів, бо в Джунглях, не вміючи стримувати себе, не проживеш і не здобудеш їжі. Та коли вони глузували з нього за те, що він цурається їхніх забавок, не запускає разом з ними паперового змія або ж не так вимовляє деякі слова, то в ці хвилини лише свідомість того, що було б "не по-мисливському" вбити мале, беззахисне дитинча, стримувала його від бажання схопити

зухвалого і розірвати надвоє. Він сам не знав своєї сили. В Джунглях він розумів, що звірі сильніші за нього; але в селі люди говорили, що він сильний, як бик.

І, звісно, вік і уявлення не мав про те, що таке страх.

Одного разу, капи жрець сказав йому, що храмовий божок розгнівається на нього, якщо він і далі поїдатиме мангові плоди з дерев, що належать жерцю, Мауглі схопив фігурку божка, приніс її жерцеві в хату і попросив, щоб той розгнівив божка: він, Мауглі, радо вступить з ним у бій! Вийшов страшенний скандал. Жрець якось зам'яв цю справу, але чоловікові Мессуа довелося заплатити йому чимало срібла, щоб заспокоїти й улестити божка. Так само не мав Мауглі щонайменшої уяви про відмінності, які існують між людьми різних каст. Коли осел гончара звалився в глинище, Мауглі витяг його за хвіст; а коли гончар зібрався на базар у Канхівару, він допомагав йому складати горщики. Це теж була скандальна історія, бо гончар належав до нижчої касти людей, а його осел і поготів. А коли жрець вилаяв його за це, Мауглі пригрозив і його посадовити на осла. Тоді жрець звернувся до чоловіка Мессуа і порадив йому скоріше приставити Мауглі до якоїсь роботи. Сільський староста загадав Мауглі з завтрашнього дня пасти буйволів.

Мауглі був дуже задоволений. Тепер він був на службі у громади, і тому ввечері, коли на кам'яній терасі під величезною смоквою зібрався, як завжди, гурт, він негайно приєднався до нього. Це було щось подібне до сільського клубу: тут зустрічались і курили свої люльки староста, сторож, перукар, що знав усі сільські брехні, а також старий Бульдео — сільський мисливець, у якого була закурена давня рушниця марки "Тауер". На верхніх гілках стрибали й верещали мавпи, а під терасою в ямі жила кобра, якій щовечора приносили мисочку молока, бо вважали її священною. Старі сідали

навколо дерева, розмовляли і смалили свої "гука" (люльки з водою) аж до пізньої ночі. Вони розповідали різні незвичайні пригоди з богами, людьми та духами, а ще дивовижніші історії розповідав Бульдео про життя звірів у Джунглях, розповідав доти, аж поки у дітей, що сиділи навколо, від жаху починали лізти рогом очі.

Найчастіше говорили про звірів, бо Джунглі підходили майже до самого села. Олені й дикі свині поїдали посіви на їхніх полях, і час від часу в сутінках з'являвся тигр і хапав людину майже на очах усього села.

Мауглі, який добре знав Джунглі, часто доводилося затуляти долонями обличчя, щоб інші не помітили, як він сміється, а Бульдео, поклавши свою рушницю на коліна, оповідав одну небилицю за іншою, і плечі Мауглі здригалися від реготу.

Між іншим, Бульдео запевняв усіх, ніби той тигр, що вкрав у Мессуа сина, був перевертень, і що в ньому сидить дух злющого старого лихваря, який помер кілька років тому.

— Я цього певен, — казав Бульдео, — бо Прун-Дос завжди шкутильгав відтоді, як його вдарили під час бунту, коли палили Його рахункові книги. А тигр, про якого я кажу, також шкутильгає — він залишає нерівні сліди.

— Так, так, це правда! — погоджувались діди, киваючи сивими бородами.

— Невже і всі інші його розповіді — такі ж дурні й безглузді вигадки?! — промовив Мауглі. — Цей тигр шкутильгає тому, що такий народився — хто ж цього не знає?! Пусті побрехеньки,

що душа лихваря перейшла в звіра, у якого менше сміливості, аніж у шакала!

Бульдео від здивування заціпило, а староста аж очі витріщив.

— Ого! Це так говорить чортеня з Джунглів? — промовив, нарешті, Бульдео. — Коли ти такий розумний, то краще відніс би його шкуру до Канхівари. Адже уряд призначив за його голову сто рупій! А ще краще — помовчав би, коли говорять старші.

Мауглі підвівся.

— Цілий вечір я лежав тут і слухав, — кинув він через плече, збираючись іти, — і тільки один чи два рази Бульдео сказав правду про Джунглі, хоч вони й підходять до самих дверей його хати. Як же я повірю його вигадкам про духів, богів, домовиків, яких він нібито бачив?

— Еге, дуже вчасно дали хлопцеві роботу. Хай собі доглядає за чередою, — сказав староста; Бульдео пихкав і відсапувався, не тямлячи себе від зухвалості Мауглі.

У більшості індійських сіл хлопчики вдосвіта виганяють буйволів та іншу худобу на пасовисько, а ввечері приганяють назад. Той самий буйвол, який топче ногами білу людину, покірно дозволяє хлопчиську, що ледве дістає йому до носа, кричати на себе, ганяти і бити лозиною. Поки пастушок не відходить од буйволів — він у цілковитій безпеці, бо навіть тигр не насмілюється напасти на череду; та варто лиш якомусь хлопчикові побігти за квітами чи погнатись за ящіркою — і його легко може вхопити тигр.

Рано-вранці Мауглі їхав сільською вулицею верхи на спині Рами, величезного буйвола-вожака. Темно-сизі буйволи, з довгими, загнутими назад рогами і лютими очима, один за одним виходили з своїх хлівів і прямували за ним, і Мауглі одразу дав зрозуміти іншим хлоп'ятам, що старший буде він і ніхто більше. Він лупцював буйволів довгою гладенькою бамбуковою палицею і наказав Кам'я, одному з хлопчиків, пасти разом з іншими худобу окремо і не відходити од череди — а сам він піде з буйволами.

Індійське пасовисько — це порослі рідкою травою скелі, чагарники і неглибокі ярки, серед яких розбрідається худоба. Буйволи звичайно йдуть туди, де є вода і багнюка; там вони годинами валяються, гріючись у теплому мулі. Мауглі пригнав своїх буйволів до найдальшого кінця рівнини, де з Джунглів витікає Вайнгунга. Там він скочив з шиї Рами і побіг до бамбукових хащ, де на нього чекав Сірий Брат.

— Ах, — промовив Сірий Брат. — Уже не перший день я чекаю тебе тут! Що в тебе за справи з людською худобою?

— Нічого не вдієш — наказ! — відповів Мауглі. — Я тепер у селі чередник. Що чути про Шер-Хана?

— Він знову повернувся у наш край і довго чекав тебе. Тепер знову пішов геть, бо останнім часом полювання було погане. Але все-таки казав, що неодмінно уб'є тебе.

— Гаразд, — сказав Мауглі. — Поки його нема, ти або хто інший з чотирьох братів сидіть на оцій скелі, щоб я бачив вас, виходячи з села; а коли він повернеться, чекай мене під деревом дхак, що росте в яру посеред долини. Не треба лізти самим у пащу Шер-Ханові.

Мауглі вибрав місце в холодку, ліг і заснув, а буйволи паслися собі навколо.

Догляд за чередою в Індії не потребує ніяких зусиль. Худоба собі пасеться, хрумкає травою, лягає, потім знову встає,— і навіть не реве, а тільки пофоркує. А буйволи й зовсім тихо поводяться: вони лізуть один за одним в баюри і закопуються так глибоко в багнюку, що на поверхні лишаються тільки їхні носи та банькуваті фарфорово-сині очі. Так ото вони й лежать у болоті колодою. Скелі немов танцюють у гарячому мареві; хлопчики-пастушки чують шуліку (не більше одного), що висвистує високо-високо в небі,— і вони знають, що коли хто-небудь з них помре чи здохне корова, то шуліка спуститься вниз, і це побачить інший шуліка за багато-багато миль звідси, і теж прилетить, а за ним ще і ще, — і так невідомо звідки, ще до того, як жертва сконає, позлітаються сотні голодних шулік.

Пастушки то сплять собі, то знову прокидаються, плетуть з сухої трави кошики і садовлять туди коників-стрибунців; або ж спіймають двох жуків-богомолів і примушують їх битися; іншим разом вони нанизують намисто з червоних та чорних лісових горіхів або стежать за ящіркою, що гріється на скелі, або за змією, що ловить коло води жаб. Потім заводять довгі-довгі пісні з чудернацькими приспівками — і день здається їм такий довгий, як іншій людині все її життя; або ще вони роблять палаци з мулу, маленькі фігурки буйволів, коней і людей, вкладають у руки тим людям бамбукові палички і уявляють, що самі вони — царі, а фігурки — їхнє військо, або що вони — божки і перед ними всі схиляються. Нарешті настає вечір; діти здіймають галас, і буйволи вилазять з липкої грязюки з таким тріском, наче хтось раз у раз стріляє з рушниці. Всі повертаються через сіру рівнину до села, де вже мерехтять у хатинах вогні.

День у день ганяв Мауглі буйволів до їхніх улюблених баюр і день у день бачив він спину Сірого Брата за півтори милі від долини (це свідчило, що Шер-Хан ще не повернувся); день у день він лежав на траві, прислухався до навколишніх шелестів і згадував минуле життя у Джунглях. Коли б Шер-Хан хоч раз оступився своєю кульгавою лапою у Джунглях біля Вайнгунги, Мауглі напевне почув би його в тиші довгого ранку.

Нарешті настав день, коли він не побачив Сірого Брата на умовленому місці. Мауглі всміхнувся і повів буйволів до яру поблизу дерева дхак, яке було в цю пору вкрите золотисто-червоними квітками. Там уже сидів Сірий Брат, і кожний волосок на його спині настовбурчився.

— Він ховався цілий місяць, щоб приспати твою пильність. Минулої ночі він пройшов через усю долину по твоєму теплому сліду разом з Табакі,— важко дихаючи, сказав вовк.

Мауглі насупив брови.

— Я не боюся Шер-Хана, але Табакі дуже хитрий.

— Його вже також нічого боятись, — промовив Сірий Брат, облизуючи губи. — Я зустрів Табакі на світанні. Тепер про всі свої хитрощі він розповідає шулікам; але мені він розповів усе перед тим, як я зламав йому хребет. Шер-Хан хоче підстерегти тебе сьогодні ввечері коло сільських воріт, — саме тебе і більше нікого! Зараз він лежить у глибокій сухій балці, де колись протікала Вайнгунга.

— А він уже їв сьогодні чи полюватиме голодний? — спитав Мауглі. Це було для нього питання життя або смерті.

— Удосвіта він зарізав дикого кабана, а потім напився води. Знай, що Шер-Хан завжди наїджений, навіть коли вбирається помститися своєму ворогові!

— О дурень, дурень! Він вчинив, як найбезтямніше щеня! Наївся, напився та ще й гадає, що я чекатиму, поки він виспиться! Але де ж саме він лежить? Коли б нас було хоч десятеро, ми могли б з ним покінчити на місці! Ці буйволи не нападуть, доки почують його, а я не розумію їхньої мови, — чи не можна якось піти його слідом, щоб вони його почули?

— Він переплив Вайнгунгу далеко внизу, щоб не залишити слідів, — сказав Сірий Брат.

— Це йому сказав Табакі, я знаю. Сам він ніколи б до такого не додумався.

Мауглі стояв, глибоко замисливши́сь і поклавши палець у рот.

— У глибині балки Вайнгунга… Вона ж відкрита з рівнини, це місце не більше як за півмилі звідси. Я можу погнати череду Джунглями до початку балки, а потім направити її вниз; але ж він тоді втече з іншого краю. Треба перегородити дорогу й там. Сірий Брате, чи не міг би ти розбити для мене череду надвоє?

— Я — ні, але я привів з собою розумнішого помічника, — Сірий Брат відбіг трохи і шаснув у якусь яму. Звідти висунулась велика сіра голова, добре знайома Мауглі, і раптом напоєне теплом повітря сповнилось одчайдушним криком Джунглів: Ловецьким Кличем Вовка в денний час.

— Акело! Акело! — закричав Мауглі, плескаючи в долоні. — Я знав, що ти не забудеш мене! Нам треба зробити велику

справу! Розділи череду надвоє, Акело: буйволиці з телятами хай будуть окремо, а бики і робочі буйволи — самі по собі.

Петляючи, вовки пробігли по череді й вискочили з іншого краю. Тварини задерли голови, почали ревти і розділились на два гурти. В одному опинились буйволиці з телятами посеред кола; вони дивились лютими очима, рили копитами землю, готові кинутись на вовка, як тільки він зупиниться, і розтоптати його на смерть. У другому гурті пирхали старі й молоді бики; проте хоч вигляд у них був ще грізніший, насправді вони були не такі страшні, бо їм не доводилося захищати телят. Навіть шестеро пастухів не зуміли б розділити череду так уміло.

— Що далі? — задихаючись, промовив Акела. — Вони хочуть знову зійтись!

Мауглі скочив на Рамі.

— Жени, Акело, буйволів ліворуч! А ти, Сірий Брате, як тільки відійдемо, збери буйволиць і жени їх до нижнього кінця яру.

— Далеко? — спитав Сірий Брат, важко дихаючи і ляскаючи зубами.

— Поки стіни яру стануть такі високі, що Шер-Хан не зможе вистрибнути! — закричав Мауглі. — Затримай їх там, поки ми надійдемо згори!

Буйволи кинулись геть, як тільки Акела завив, а Сірий Брат став перед буйволицями. Вони кинулись на нього, і він побіг перед ними до нижнього кінця балки, в той час як Акела гнав биків ліворуч.

— Чудово зроблено! Ще один наскок, і вони побіжать у яр. Тепер обережніше, Акело! Один зайвий звук — і буйволи кинуться на тебе. Еге, це складніше, ніж полювати кіз! Чи гадав ти, що ці істоти можуть так швидко бігати? — кричав Мауглі.

— У свій час… у свій час я і таких полював! — кричав Акела, задихаючись в куряві. — Повернути їх до Джунглів?

— Повертай! Швидше повертай! Рама зовсім сказився з люті… 0, коли б я міг сказати йому, що мені від нього сьогодні треба!

Буйволи повернули на цей раз праворуч і кинулись у хащі.

А в цей час інші хлопчики-пастушки, що пасли худобу, щодуху мчали до села; вони бігли й кричали, що буйволи показились і втекли.

Тим часом план у Мауглі був досить простий: він хотів зробити велике коло горою і підійти до верхнього кінця балки, а потім погнати буйволів униз і захопити Шер-Хана так, щоб він опинився поміж биками і коровами. Він добре знав, що Шер-Хан після того, як наївся і напився, не зможе ані битися, ані здертися на круті схили яру… Тепер він заспокоював буйволів голосом; Акела був далеко позаду і час від часу повискував, аби підігнати відсталих. Щоб не дуже наблизитись до балки і не попередити цим Шер-Хана, вони зробили велике коло. Нарешті Мауглі повернув озвірілих буйволів до зеленої галявини, що підходила до верхнього кінця балки і круто спускалася вниз. Далеко-далеко під ними простяглися поля — їх було видно крізь верхівки дерев. Але Мауглі навіть не глянув туди.

Він подивився на стіни балки і з великим задоволенням побачив, що вони спускаються майже прямовисно і заросли диким виноградом та іншими виткими рослинами, за які годі було вчепитися, коли б тигр схотів тікати вгору.

— Дай їм перепочити, Акело! — сказав Мауглі, піднявши руку. — Вони ще не чують тигра. Дай їм перепочити… Я сам скажу Шер-Хану, хто прийшов до нього. Тепер він у наших руках.

Мауглі приклав руки до рота і крикнув у яр, — це було однаково, що кричати в тунель: луна покотилася від скелі до скелі.

Через деякий час вони почули довгий сонний рев ситого тигра, який тільки що прокинувся.

— Хто кличе? — заревів Шер-Хан, і строкатий павич звився над яром з пронизливим криком.

— Я, Мауглі! Ну, вбивце людської худоби, настав твій час іти на Скелю Ради!.. Вниз жени їх, униз, Акело! Вниз, Рамо, вниз!

Буйволи були спинилися на хвилинку край балки, але Акела на все горло викликнув Ловецький Клич, і вони кинулись один за одним, немов човни в річкові пороги; пісок і каміння так і полетіли з-під їхніх ніг. Рушивши, буйволи вже не могли зупинитися, та й ніхто не міг би цього зробити. Вони ще не спустились у балку, а Рама вже почув Шер-Хана і люто заревів.

— Ха! Ха! — сказав Мауглі, сидячи верхи на Рамі. — Тепер ти зрозумів, у чому річ!

І лавина чорних рогів, запінених морд та вирячених очей нестримно помчала вздовж яру, наче валуни під час водопілля; слабкіші буйволи були відтиснуті на схили яру і продирались крізь гущавину витких рослин. Тепер тварини розуміли" чого від них хочуть: страшної атаки череди буйволів, проти якої не може встояти жоден тигр!

Шер-Хан, почувши громовий тупіт їхніх копит, скочив на рівні ноги і побіг униз яром, поглядаючи то в один, то в інший бік і шукаючи місця, де можна було б вилізти; але стіни балки були занадто стрімкі, і він, обважнівши від їжі та води, біг далі, намагаючись уникнути сутички з буйволами.

Череда, розбризкуючи на всі боки воду, з ревом промчала через велику калюжу, біля якої недавно спочивав тигр, і подалася далі. Мауглі почув, як ревуть у відповідь буйволиці в іншого кінця яру, і побачив, як Шер-Хан повернув назад. Тигр добре знав, що коли немає іншого виходу, то краще зустріти биків, ніж корів в телятами. Потім Рама спіткнувся, наступив на щось м'яке і разом з іншими биками врізався у саму середину другої половини череди; силою зіткнення слабкіші буйволи були підняті в повітря, потім обидві череди вискочили на рівнину, колючи одне одного рогами і пирхаючи. Мауглі вибрав момент, зіскочив з шиї Рами і почав розмахувати палицею праворуч і ліворуч.

— Скоріше, Акело! Порозганяй їх, а то вони почнуть тепер битись між собою! Віджени їх геть, Акело! Гай, Рамо! Гай, гай, гай, діти мої! Заспокойтесь, заспокойтесь уже! Все скінчено!

Акела та Сірий Брат кидалися в усі боки, хапали буйволів за ноги, і хоч череда знову ринула до яру, Мауглі все ж таки пощастило завернути Раму, — а за ним і вся череда попрямувала до боліт.

Шер-Хана не треба було більше топтати. Він був мертвий, і до нього вже почали злітатися шуліки.

— Собаці собача й смерть, брати, — сказав Мауглі, виймаючи ніж, який він завжди, відтоді як прийшов до людей, носив із собою у піхвах, що висіли на шиї. — Він нізащо не зважився б на бій. Ех, яка ж гарна буде його шкура на Скелі Ради! Тепер швидше до роботи!

Звичайний хлопчик, який виріс серед людей, не насмілився б і думати про те, щоб самому здерти шкуру з величезного десятифутового тигра; але Мауглі знав краще всякого іншого, як сидить на звірові шкура і як її здерти. Все ж таки ця робота була важка, і Мауглі робив надрізи, рвав шкуру й кректав не менше години; вовки в цей час лежали, висолопивши язики, або підходили, щоб допомогти йому тягти шкуру, коли він їх просив.

Раптом чиясь рука лягла на плече. Підвівши очі, Мауглі побачив Бульдео з рушницею.

Діти розповіли в селі про те, що буйволи подуріли, і розлючений Бульдео прийшов вилаяти Мауглі за недогляд. Вовки поховалися, як тільки побачили, що наближається Людина.

— Ти з глузду з'їхав! — грізно закричав Бульдео. — Ти гадаєш, що можеш здерти шкуру з тигра? Це буйволи його вбили? Диви, та це ж кульгавий тигр, за голову якого призначено сто рупій! Ну що ж, ми пробачимо тобі те, що ти не доглядів череду, а може, я ще дам тобі одну рупію з тих, що одержу в нагороду, коли одвезу шкуру до Канхівари!

Бульдео дістав з-за пояса трут і кресало, щоб обсмалити тигрові вуса. Більшість місцевих мисливців завжди роблять це для того, щоб захистити себе від духу вбитого звіра, який нібито може полювати за ними після смерті.

— Гм, — ніби сам до себе промовив Мауглі, здираючи шкуру з передньої лапи. — То ти хочеш відвезти шкуру до Канхівари, взяти там винагороду, а мені, може, дати одну рупію? Ну, а я тобі скажу, що шкура потрібна мені самому! Гей, діду, забери вогонь!

— Як ти смієш так говорити з першим мисливцем на селі? Твоє щастя та дурість буйволів допомогли тобі убити тигра! Тигр тільки що наївся, а то б він устиг утекти за двадцять миль звідси. Ти навіть не вмієш оббілувати його як слід, злидото, а ще насмілюєшся сказати мені, Бульдео, щоб я не обсмалював йому вуса! Отже, Мауглі, я не дам тобі навіть однієї анни з нагороди, а дам добрячого прочухана. Облиш тигра!

— Присягаюсь биком, що викупив мене! — закричав Мауглі, поспішаючи дійти до тигрового плеча, — Що ж я весь ранок базікатиму тут з старою мавпою? Сюди, Акело! Цей чоловік надокучив мені!

Бульдео, який все ще стояв, нагнувшись над головою тигра, раптом опинився на траві під великим сірим вовком, а Мауглі спокійно білував тигра далі, ніби був один-однісінький на всю Індію.

— Та-ак! — промовив Мауглі крізь зуби. — А ти все-таки робиш не по правді, Бульдео! Ти не хочеш виділити мені жодної анни із ста рупій! А ми з цим кульгавим тигром ворогували давко, дуже давно — і ось я переміг!

Треба віддати Бульдео належне: коли б він був молодший років на десять, то спробував би поборотись з Акелою, зустрівшись із ним у лісі. Але вовк, що так слухається наказів хлопчика, який має якісь рахунки з тиграми-перевертнями, був не зовсім звичайний звір!

"Звісно, це чари", — думав Бульдео і навіть не був певен, чи допоможе йому той амулет, що він його носив на шиї. Мисливець лежав тихо-тихо, не насмілюючись навіть поворухнутися і чекаючи щохвилини, що Мауглі теж перекинеться на тигра.

— Магараджо, великий царю! — промовив він нарешті тремтячим голосом.

— Ну? — озвався Мауглі, не повертаючи голови і посміхаючись.

— Я старий. Я гадав, що ти звичайний пастушок. Дозволиш ти мені встати і піти геть, чи твій слуга розірве мене на шматки?

— Іди, і нехай в тобою буде мир! Тільки надалі не хапайся до моєї здобичі. Пусти його, Акело!

Бульдео якомога швидше зашкутильгав до села, щохвилини озираючись через плече: чи не перекинеться Мауглі в якусь страшну потвору? Прийшовши у село, він розповів цілу історію про чаклунство, а жрець вислухав її й насупився.

Мауглі тим часом робив свою роботу далі" але тільки надвечір він і вовки відокремили чудову смугасту шкуру від м'яса.

— Тепер треба заховати її і відігнати буйволів додому. Допоможи мені, Акело, їх зібрати!

Череда зібралась і пішла, оповита вечірнім туманом: коли вони наблизились до села, Мауглі побачив вогні й почув звуки рогіз і передзвін храмових дзвонів. Біля царини його чекало майже півсела. "Це тому, що я вбив Шер-Хана", — подумав Мауглі, але раптом на нього полетіла злива каміння, і селяни закричали:

— Чаклун! Вовчий виродок! Чортяка з Джунглів! Геть від нас! Іди геть, бо жрець знову оберне тебе на вовка! Стріляй, Бульдео, стріляй!

Стара рушниця голосно бабахнула, і один молодий буйвол заревів з болю.

— Знову чаклунство! — закричали селяни. — Він може відвертати од себе кулі!.. Бульдео, та то ж твій буйвол!

— Що ж це означає? — здивовано спитав Мауглі, коли каміння полетіло на нього частіше й частіше.

— Однак вони не кращі за нашу Зграю, оці твої брати! — промовив Акела, спокійно сідаючи на землю. — Якщо кулі щось означають, то мені здається, що вони хочуть тебе прогнати.

— Вовк! Вовчий виродок! Забирайся звідси! — кричав жрець, вимахуючи перед собою гілкою священної рослини — тульси.

— Знову? Минулого разу мене прогнали за те, що я Людина, а тепер за те, що я вовк! Ходімо, Акело!

Тільки одна жінка — то була Мессуа — підбігла до череди і закричала:

— О сину мій, сину мій! Вони кажуть, що ти — чаклун, що ти можеш перекинутись на будь-якого звіра! Я не вірю цьому, але ти все ж таки йди звідси, бо вони тебе уб'ють. Бульдео каже, що ти — чаклун, але я знаю, що ти помстився тигрові за мого Нату!

— Назад, Мессуа — заревів натовп.— Іди назад, а то ми й тебе поб'ємо камінням!

Мауглі засміявся коротким, похмурим сміхом: камінь влучив йому в рот.

— Повертайся, Мессуа! Це одна з тих безглуздих вигадок, які вони розповідають ввечері під великим деревом. Принаймні знай, що за твого сина віддячено! Прощавай, Мессуа! Мерщій тікай, бо я пущу зараз череду швидше, ніж летить їхнє каміння... Я не чаклун, Мессуа. Прощавай!

— Ану, Акело, — крикнув Мауглі,— пожени череду ще раз!

Буйволи вже давно чекали, щоб їх пустили у ворота. Навряд чи потрібно було їх підганяти: як вихор, понеслися вони на юрбу людей і вмить розігнали її на всі боки.

— Полічіть їх! — зневажливо закричав Мауглі. — Може, я вкрав ваше добро! Полічіть, бо вашим чередником я більше не буду! Прощавайте, о діти людські, і дякуйте Мессуа за те, що я не прийду до вас з моїми вовками, щоб поганятись за вами вулицею!

Він круто повернувся і пішов геть із Самотнім Вовком: коли він глянув на зорі, то відчув себе щасливим.

— Тепер уже не доведеться мені спати в пастках, Акело! Візьмемо шкуру Шер-Хана й підемо… Ні, не будемо робити селянам ніякого лиха, бо Мессуа була добра до мене!

Коли місяць зійшов над долиною і залив її молочно-білим світлом, налякані селяни побачили, як Мауглі біг з великим пакунком на голові, а слідом за ним бігли два вовки. Він біг розміреним вовчим тюпцем, що ним звірі швидко долають милю за милею. Тоді вони кинулись до храму і почали ще дужче дзвонити у дзвони та сурмити в сурми. Мессуа плакала, а Бульдео все прикрашав розповідь про свої пригоди в Джунглях і кінчив тим, що Акела нібито стояв перед ним на задніх лапах і розмовляв по-людському.

Місяць уже заходив, коли Мауглі з двома вовками підійшов до Скелі Ради і зупинився перед лігвом Матері Вовчиці.

— Вони прогнали мене з Людської Зграї, Мати! — закричав Мауглі. — Але я додержав свого слова і прийшов із шкурою Шер-Хана!

Мати Вовчиця поважно вийшла з своїми вовченятами, і очі в неї спалахнули, коли вона побачила Шер-Ханову шкуру.

— Я сказала йому ще того дня, коли він просунув свою голову й лапи в оцю печеру, полюючи на тебе, Жабеня, — я сказала йому, що із ловця він стане дичиною. Ти молодець!

— Ти молодець, Братику! — повторив басовитий голос у хащах. — Ми так скучали без тебе в Джунглях! — і Багіра стрибнула до голих ніг Мауглі.

Потім усі вони вилізли на Скелю Ради, і Мауглі розіслав тигрову шкуру на пласкому камені, де звичайно сидів Акела. Він прибив її чотирма бамбуковими паличками.

Акела ліг на шкуру і виголосив давній заклик Ради: "Дивіться, дивіться уважніше, о вовки!" — точнісінько так, як тоді, коли Мауглі вперше привели на Раду.

З того часу, як Акелу скинули. Зграя лишалася без Вожака: кожний полював і бився на власний розсуд. Але за давньою звичкою вовки відповіли на заклик і почали збиратися. Деякі з них шкутильгали, побувавши у вовчих пастках: деякі кульгали від вогнепальних ран; інші опаршивіли, бо їли всяку гидоту, а багатьох уже не було на світі… Але всі, скільки їх ще залишилося, прийшли до Скелі Ради і побачили смугасту шкуру Шер-Хана, по боках якої звисали порожні лапи з величезними гострими пазурами.

І тоді Мауглі проспівав свою пісню без рим, пісню, що сама народилася в його душі. І він співав її так голосно, як тільки міг, і так довго, наскільки дозволяв подих. А в перервах йому підвивали Сірий Брат і Акела.

— Дивіться уважніше, о вовки! Чи дотримав я свого слова? — промовив Мауглі.

І вовки прогавкали:

— Так!..

А один худющий вовк завив:

— Води нас знову, Акело! Керуй нами знову, Людське дитинча, бо нам остогидло це беззаконня і ми хочемо знову бути Вільним Племенем!

— Ні,— промурчала Багіра, — цього не буде! Коли ви будете ситі, ви знову показитесь. Недаремно ви прозиваєтесь Вільним Племенем! Ви прагнули свободи — і вона з вами. Їжте її, о вовки!

— Людська Зграя і Вовча Зграя прогнали мене, — сказав Мауглі. — Тепер я полюватиму в Джунглях сам!

— І ми полюватимемо з тобою! — закричали четверо вовків.

Мауглі пішов геть і з цього дня почав полювати в Джунглях з своїми чотирма братами. Але він не залишився назавжди самотнім. Минуло чимало років, він знову відчув себе Людиною і одружився.

Але це вже інше оповідання, для дорослих.

ПІСНЯ МАУГЛІ,

яку він співав на Скелі Ради, танцюючи на шкурі Шер-Хана

Пісню Мауглі, я, Мауглі, сам і співаю.

Послухайте, Джунглі, що я вчинив!

Шер-Хан похвалявся убити —

так, вбити! —

в раннім присмерку вбити мене, Мауглі-Жабеня!

Він наївся і воду хлебтав.

Пий, Шер-Хане, бо чи ще доведеться тобі коли пити?

Спи, і хай тобі сниться смерть.

Я сам на пасовиську.

Сірий Брат мій до мене прийшов!

Ходім зі мною, Самотній Вовче, буде велика й цікава ловитва.

Жени під гору могутніх биків, блакитношерстих буйволів із

гнівними очима.

Жени туди, куди я повелю!

Ти все ще спиш, Шер-Хане?

Прокинься, мерщій прокинься!

Це я прийшов і буйволів привів!

Цар буйволів Рама грізно тупнув ногою.

Хвилі Вайнгунги, куди ж це подівся Шер-Хан?

Адже не Сагі він, щоб у нору чкурнути,

Не Мор, павич, щоб злетіти увись;

Він і не Манг, кажан, щоб учепитись за гілку.

Говіркі низькорослі бамбуки, скажіть же хоч ви,

куди це подівся Шер-Хан?

Агов! Він тут! Ось де він!

Під ногами у Рами Кульгавий лежить!

Вставай, Шер-Хане! Вставай і вбивай!

Ось твоя здобич!

Буйволи шиї свої могутні

самі підставляють тобі під удар.

Тихше! О тихше!.. Він спить.

Не будіте його,

бо він сильний занадто…

Ось шуліки злетілися вже подивитись,

як міцно він спить.

І сповзлась мурашва, щоб дізнатись,

в чім справа.

Он яка тобі честь превелика, Шер-Хане!

Алала! Я не маю одежі, щоб тіло прикрити своє.

Мені соромно так зустрічати гостей,

і шуліки побачать, що я зовсім голий.

Тож позич мені шкуру, Шер-Хане!

Дай мені свою гарну, смугасту шкуру,

щоб я міг в ній з'явитись

на Скелі Ради.

Присягаюсь биком, що викупив мене,

Присягаюсь, я дав обіцянку —

маленьку обіцянку.

І тільки шкури твоєї бракує мені, щоб додержати слова свого.

З ножем у руці, з довгим іклом, яким користуються люди,

я згинаю коліна, щоб взяти дарунок собі.

Хвилі Вайнгунги, з любові до мене Шер-Хан віддає мені шкуру!

Тягни її, Акело! Тягни, Сірий Брате!

Ой, важчезна Шер-Ханова шкура!

Люди з села чомусь розгнівались на мене.

Вони кидали в мене камінням і сердито кричали на мене.

І от рот мій посічений, губи розбиті…

Я піду вже від них.

Ходімте зо мною, Сірі Брати!

Крізь гарячу темряву ночі ми підем від людської оселі;

замість вогників в їхніх хатинах

нам світитиме місяць у небі.

Хвилі Вайнгунги,

за що люди прогнали мене?

Я ж нічого поганого їм не зробив,

але люди злякались мене і…

прогнали.

Чому?

Ти, Вовча Зграє, також прогнала мене.

І от Джунглі заперті для мене,

як заперті ворота сільські.

Чому?

Як блукає між звірами й птаством кажан,

так і я от блукаю

між Джунглями й селом.

Чому?

Я танцюю на шкурі Шер-Хана, а на серці мені дуже тяжко.

Рот мій посічений, губи розбиті,

та на серці вже легко мені,

бо я знов повернувся у Джунглі.

Чому?

Ці дві думки змагаються в мені,

як напровесні борються гади.

Сльози тьмарять мій зір, а проте я сміюсь,

коли вони ллються у мене з очей.

Чому?

Два Мауглі в мені…

Та Шер-Ханова шкура уже під ногами у мене.

Всі Джунглі знають, що я переміг Шер-Хана.

Подивіться ж,

пильніш подивіться, вовки!

Але ж лихо мені! Бо на серці у мене так тяжко від дум,

котрих я зрозуміти не можу.

НАШЕСТЯ ДЖУНГЛІВ

Дерева й ліани, закрийте хатини,

Здушіте їх безліччю віт!

Забудьмо назавжди і мову Людини.

І вигляд, і запах, і слід!

Дощ хай погасить і змиє

Вогнище в лігві людському,

В полі хай спіє, що вітер посіє,-

І голод їх вижене з дому;

Стіни покришаться, ложе зотліє —

Тут вже не жити нікому!

Ви звичайно, пам'ятаєте, як Мауглі, прикувавши шкуру Шер-Хана до Скелі Ради, сказав уцілілим вовкам Сіонійської Зграї, що віднині він полюватиме в Джунглях сам, а четверо дітей Матері Вовчиці і Батька Вовка заявили, що полюватимуть разом з ним. Але нелегко зразу перемінити свій спосіб життя, та ще в Джунглях. Передусім, як тільки розійшлася Зграя, Мауглі забрався у свою рідну печеру і проспав там цілий день і цілу ніч. Потім він розповів Матері Вовчиці та Батькові Вовкові все, що вони могли збагнути, про свої пригоди серед людей; і коли хлопчик примусив промені вранішнього сонця бавитися на лезі мисливського ножа, того самого ножа, яким він здер шкуру з Шер-Хана, батьки сказали, що їхній син дечого навчився. Акелі і Сірому Братові теж довелось розповісти, як вони допомагали Мауглі загнати буйволів у яр; навіть Балу видерся на горб, щоб послухати їх, а Багіра чухалася і муркотіла від задоволення, слухаючи, як Мауглі переміг тигра.

Вже давно зійшло сонце, але ніхто ще не збирався спати, і час від часу Мати Вовчиця закидала голову вгору і пирхала, з насолодою втягуючи повітря, коли вітер доносив запах тигрової шкури із Скелі Ради.

— Але без Акели і Сірого Брата, — сказав, нарешті, Мауглі, — я б нічого не міг зробити. Ех, Мамо, Мамо, аби ти побачила, як ці блакитношерсті буйволи летіли яром або як вони ринули у ворота, коли Людська Зграя почала кидати в мене каміння!

— Я рада, що не бачила останнього, — сказала суворо Мати Вовчиця. — Не моя звичка спокійно дивитися, як моїх дитинчат ганяють, мов шакалів! Я примусила б Людську Зграю поплатитись, але пожаліла б жінку, яка давала тобі молоко. Так, я помилувала б тільки її одну.

— Годі тобі, Ракшо! — ліниво озвався Батько Вовк. — Наше Жабеня повернулося таке мудре, що його власний батько мусить лизати йому ноги. А що значить одна-дві зайвих подряпини на голові? Дай Людині спокій!

— Дай Людині спокій! — обізвались луною голоси Балу та Багіри.

Мауглі поклав голову на бік Матері Вовчиці, задоволено всміхнувся і сказав, що особисто йому більше не хочеться ані бачити, ані чути Людину.

— А що, — сказав Акела, нашорошуючи вухо, — коли люди не дадуть тобі спокою, Братику?

— Нас п'ятеро, — озвався Сірий Брат, окинувши поглядом гурт і клацнувши щелепами при останньому слові.

— Ми також не відмовилися б від такого полювання, — сказала Багіра, злегка помахуючи хвостом і не зводячи очей з Балу. — Але навіщо думати зараз про Людину, Акело?

— Річ у тому, — відповів Самотній Вовк, — що коли шкуру жовтого злодія розстелили на скелі, я повернувся в село по своїх власних слідах, і всю дорогу збочував, і перекидався, щоб переплутати всі сліди-стежки на випадок, якщо хто-небудь надумає за нами погнатися. Коли ж я переплутав сліди так, що й сам не міг у них утямити, Манг, кажан, пурхнув між деревами

і повис наді мною. Він сказав: "Село Людської Зграї, звідки вигнали Людське дитинча, гуде, мов осине гніздо".

— Так, я шпурнув туди великий камінь, — засміявся Мауглі, який часто розважався тим, що кидав спілі папави в осине гніздо і потім мчав до найближчого озера, щоб роздратовані оси не наздогнали його.

— Я поцікавився, що бачив Манг. Він відповів, що Червона Квітка цвіте біля сільських воріт, і люди з рушницями сидять навколо неї. Тепер я маю підстави думати, — Акела подивився скоса на старі шрами на боках, — що не ради забави люди беруться за рушниці. — Скоро, Братику, Людина з рушницею піде по нашому сліду, якщо вже не йде по ньому.

— Але навіщо? Люди вигнали мене. Чого ж їм ще треба? — сказав Мауглі сердито.

— Ти Людина, Братику, — заперечив Акела. — Не нам, Вільним Ловцям, розтлумачувати тобі, що і для чого роблять твої брати.

Він ледве встиг відхопити свою лапу, як ніж встромився глибоко в землю там, де вона щойно була. Мауглі вдарив швидше, ніж здатне устежити людське око, та Акела був вовк, а відомо, що навіть собака, який набагато відстав од дикого вовка, свого предка, прокидається (хоч який би міцний був його сон), якщо колесо воза доторкнеться до нього, і завжди одплигне раніше, ніж воно його придушить.

— Іншим разом, — промовив спокійно Мауглі, всуваючи ножа з піхви, — коли говоритимеш про Людську Зграю і Мауглі, не пов'язуй одне з одним.

— Пфф-у! Це гострий зуб, — зауважив Акела, обнюхуючи місце, куди був увігнаний ніж, — але життя серед людей зіпсувало тобі очі, Братику. Поки ти прицілявся, я міг би убити оленя.

Багіра схопилася на ноги, високо закинула голову, понюхала повітря, і всі її м'язи напружились. Сірий Брат швидко зробив те ж саме, але відійшов трохи ліворуч, щоб вдихнути вітер, що дув з правого боку. Акела відстрибнув кроків на п'ятдесят проти зітру і, трохи присівши на задні лапи, теж напружив свої м'язи. Мауглі із заздрістю подивився на них. Він відчував запахи так, як їх відчуває мало хто з людей, проте він не зміг розвинути в собі тонкого, мов найтонша павутина, чуття мешканців Джунглів, а три місяці у димному селі вплинули на нього дуже погано. Незважаючи на це, він зволожив палець, потер собі носа і почав витягатися на повний зріст, намагаючись піймати запах верхніх шарів повітря, щоправда, дуже слабкий, але зате і найбільш певний.

— Людина! — люто загарчав Акела, опускаючись на задні лапи.

— Бульдео! — промовив Мауглі, теж сідаючи. — Він іде нашими слідами. А он і сонце блищить на його рушниці. Дивись!

Це була всього-на-всього сонячна цяточка, яка тільки на одну мить засяяла на мідних замках старої рушниці, але ніщо в Джунглях не виблискує так яскраво, коли, звичайно, небом не пливуть хмари. Тоді лусочка слюди, маленька калюжка чи навіть просто гладенький листок блищать, ніби геліограф[4]. Але цього дня небо видалося спокійне і безхмарне.

— Я знав, що люди поженуться за нами, — промовив урочисто Акела. — Недаремно я був Ватажок Зграї!

Четверо братів Мауглі мовчки поповзли у терня і кущі.

— Куди ви пішли, не сказавши ні слова? — крикнув Мауглі.

— Ш-ш! Ми прикотимо сюди його череп ще до півдня, — відповів Сірий Брат.

— Назад! Назад і чекайте! Людина не їсть Людини! — викрикнув Мауглі.

— А хто тільки що видавав себе за вовка? Хто хотів штрикнути мене ножем, коли я подумав, що він Людина? — сказав Акела, коли четверо вовків сердито повернулись і вляглися біля ніг Мауглі.

— Невже я повинен пояснювати вам, чому я роблю те або інше? — люто закричав Мауглі.

— Це ж Людина! Так завжди каже Людина, — муркотіла Багіра у свої вуса, — точнісінько так розмовляли люди навколо князівських кліток в Удейпурі. Нам, Племенам Джунглів, відомо, що Людина наймудріша в світі. А якби ми вірили тільки своїм вухам, то думали б, що вона дурніша за всіх.— І вголос вона додала:— В цьому Людське дитинча має рацію. Люди полюють зграями. Було б нерозумно вбити одного, не знаючи, що роблять інші. Ходімо подивимося, що ця Людина замишляє проти нас.

— Не підемо, — буркнув Сірий Брат. — Полюй сам, Братику. Ми знаємо, чого нам треба. Ми вже давно принесли б череп.

Мауглі з болем в серці зміряв поглядом кожного з своїх друзів, і його очі наповнилися слізьми; він кинувся уперед і, впавши на одне коліно, сказав:

— Хіба я знаю, чого мені треба? Гляньте на мене!

Звірі неохоче подивились і одвернулися, але Мауглі знову й знову наказував їм дивитися, аж поки вся шерсть на них стала дибом і вони затремтіли всім тілом, а Мауглі не зводив з них очей.

— Тепер, — промовив він, — хто з нас п'ятьох ватажок?

— Ти ватажок, Братику, — відповів Сірий Брат і лизнув Мауглі ногу.

— Так ходімо ж зі мною, — сказав Мауглі, всі четверо пішли за ним, підібгавши хвости.

— Це від того, що він жив з Людською Зграєю, — озвалася Багіра, нечутно спускаючись за ними. — Тепер у Джунглях з'явилась сила дужча, ніж Закон Джунглів, Балу.

Старий ведмідь нічого не відповів і глибоко задумався.

Мауглі безшумно простував Джунглями під прямим кутом до стежки Бульдео. Нарешті, розсунувши кущі, він побачив, як старий мисливець з рушницею за плечима біг собачим тюпцем по дводенному сліду.

Ви пам'ятаєте, як Мауглі, залишивши село, ніс на плечах важку сиру шкуру Шер-Хана і Акела з Сірим Братом дріботіли за ним — через те їхній слід виднівся дуже виразно. Ось Бульдео дійшов до того самого місця, звідки, як вам відомо,

Акела повернув назад і переплутав сліди. Він сів, закашлявся, щось бурмотів, потім бродив туди й сюди, намагаючись знову натрапити на слід, — і весь час був так близько від тих, кого шукав, що міг вцілити їх камінцем.

Ніхто не вміє підкрастись тихіше за вовка, коли він не хоче, щоб його почули, і хоч, на думку звірів, Мауглі був страшенно незграбний, проте він рухався, мов тінь. Усі зони оточували старого мисливця, як зграя дельфінів оточує корабель, що мчить на всіх парах, і при цьому безперечно розмовляли між собою, бо мова звірів починається нижче низької ноти, яку може вловити недосконале вухо людини. (Кінчається ж її гама таким високим писком Манга, кажана, що багато хто з людей не може почути його зовсім. З цієї високої ноти починається мова всіх птахів, кажанів і комах.)

— Це краще за будь-яке полювання, — сказав Сірий Брат, коли Бульдео нахилився, придивляючись і віддихуючись. — Він скидається на свиню, яка заблудилася в Джунглях біля річки. Що він говорить?

Бульдео із запалом щось бурмотів.

Мауглі переклав:

— Він каже, що, напевно, коло мене танцювали цілою зграєю вовки. Він каже, що ніколи в житті не бачив такого сліду. Він каже, що дуже стомився.

— Він того сліду не знайде до смерті,— сказала холодно Багіра і шмигнула за дерево, так наче вони гралися в хованки. — А що тепер робить цей кощавий?

— Збирається їсти або пускати дим ротом. Люди завжди бавляться своїми ротами, — відповів Мауглі, і мовчазні слідопити побачили, як старий мисливець, набивши і припаливши люльку, почав пускати дим з рота. І вони силкувалися запам'ятати запах тютюну, щоб найтемнішої ночі, коли треба буде, безпомилково впізнати Бульдео.

Потім на стежці з'явилось кілька вуглярів, і, звісно, всі вони зупинилися поговорити з Бульдео-мисливцем, слава якого гриміла миль на двадцять довкола. Вони посідали й запалили люльки. Багіра та її супутники, наблизившись, чекали, поки Бульдео почне розповідати про Мауглі, хлопчика-перевертня. Старий мисливець розповів усе від початку до кінця з найрізноманітнішими доповненнями і прикрасами. Як він власноручно убив Шер-Хана, як Мауглі став вовком і бився з ним до самого вечора, а потім знову перетворився у хлопчика і заворожив рушницю Бульдео так, що куля, призначена для Мауглі, звернула вбік і влучила його власного буйвола і що село, вважаючи Бульдео найхоробрішим мисливцем у Сіонійських горах, послало його убити перевертня. А тим часом мешканці села схопили Мессуа і її чоловіка, які, безперечно, є батьки перевертня, і замкнули у їхній власній хаті, і зараз готуються тортурами змусити їх зізнатися в тому, що батько Мауглі — чаклун, а мати — відьма, і що потім обох спалять.

— Коли? — запитали вуглярі, тому що вони дуже хотіли теж побувати на церемонії.

Бульдео сказав, що до його повернення нічого не робитимуть, бо селяни хочуть спершу вбити хлопчика з Джунглів. Потім вони розправляться з Мессуа та її чоловіком і розділять їхні землі і буйволів. У чоловіка Мессуа надзвичайно гарні буйволи. На думку Бульдео, знищувати чаклунів — дуже добре діло, а люди, які беруть у свою хату вовчих дітей із Джунглів, належать, звісно, до найшкідливіших чаклунів.

— Але що буде, — запитували вуглярі,— коли про це довідаються англійці? Кажуть, англійці просто божевільні і не дають чесним хліборобам спокійно знищувати чаклунів.

— Нічого, — відповів Бульдео, — староста скаже, що Мессуа і її чоловік померли від укусу гадюки. Все це передбачено, залишається тільки вбити вовчу дитину. Чи не доводилося їм, вуглярам, зустрітися з диким хлопчиком?

Вуглярі обережно озиралися кругом, дякуючи своїй зірці за те, що їм не довелося бачити такого. Та вони не сумнівалися, що така хоробра людина, як Бульдео, знайде перевертня, коли тільки це можливо. Сонце вже схилялося до заходу, коли вони надумалися йти в село Бульдео подивитись на лиху чаклунку. Старий мисливець сказав, що, незважаючи на свій обов'язок убити перевертня, він не наважується відпустити купку неозброєних людей іти без охорони Джунглями, де кожної миті може вискочити вовк-перевертень. Тому Бульдео проведе їх, і як тільки чаклунове дитинча з'явиться, — о, тоді він покаже, як найкращий мисливець Сіонійських гір діє у таких випадках. Брамін, говорив старий, дав йому талісман проти перевертнів, і тепер йому нічого боятися.

— Що він каже? Що він каже? Що він каже? — щохвилини запитували вовки, і Мауглі перекладав доти, доки люди заговорили про чаклунство, чого він сам не дуже розумів. Тоді він сказав, що чоловік і жінка, які дуже добре ставилися до нього, потрапили в пастку.

— Невже люди ловлять людей? — запитав Сірий Брат.

— Так він каже. Я не розумію до пуття його балаканини.

"Вони всі божевільні. Яке відношення мають до мене Мессуа та її чоловік, щоб через мене їх садовили в пастку? І що вони кажуть про Червону Квітку? Треба довідатись. Принаймні вони нічого не заподіють Мессуа, доки не повернеться Бульдео. Отже..." — думав Мауглі, бавлячись колодочкою ножа. А в цей час Бульдео й вуглярі хоробро чимчикували один за одним.

— Я зараз же піду до Людської Зграї,— сказав нарешті Мауглі.

— А ці? — спитав Сірий Брат, жадібно позираючи на засмаглі спини вуглярів.

— Проведи їх додому з піснями, — сказав, посміхнувшись, хлопчик. — Я не хочу, щоб вони повернулися в село до вечора. Ви можете їх затримати?

Сірий Брат, замість відповіді, вищирив свої білі зуби:

— Ми можемо ганяти їх, як спутаних кіз, якщо я знаю Людину.

— Цього мені не треба. Заспівай пісеньку, Сірий Брате, щоб вони не нудьгували в дорозі,— можна й не дуже ніжну...

Іди з ними, Багіро, і поможи співати. Коли стемніє, зустріньте мене біля села, — Сірий Брат знає, де саме.

— Нелегке полювання — вистежувати для Людського дитинчати. Коли ж я висплюся? — сказала Багіра, позіхаючи. Але по очах видно було, що вона захоплена розвагою. — Я співатиму голим людям? Що ж, спробуємо.

Вона нахилила низько голову, щоб звук лунав далі, й протяжно закричала: "Доброго полювання!" Опівнічний вигук серед білого дня звучав жахливо, як для початку. Мауглі чув, як то слабшав, то знову дужчав і нарешті стихав протяжним виттям позад нього крик пантери. Він біг Джунглями і сміявся сам до себе. Хлопчик бачив, як усі вуглярі збилися докупи, як рушниця старого Бульдео затремтіла, мов банановий лист, і завертілася то в один, то в другий бік. Тоді Сірий Брат завів: "Іа-ла-хі! Іа-ла-ха!" — Ловецький Клич Зграї, коли вона жене нільгаї, велику сизу самку. Ніби з самісінького краю землі нісся цей звук усе ближче і ближче, поки нарешті обірвався коротким різким викриком. Інші три вовки відповіли йому, та так, що навіть сам Мауглі поклявся б, що галасує вся Зграя. Потім вони завели величну Вранішню Пісню Джунглів з найрізноматнішими трелями, переливами, руладами, знайомими всякому голосистому вовкові.

ВРАНІШНЯ ПІСНЯ ДЖУНГЛІВ

Ще мить тому нічну пітьму

Не смугували тіні.

Засяяв Схід — за нами слід,

І тінь біжить в долині.

І кожен з нас в ранковий час

Закличний голос чує:

"Спочинку доброго усім,

Хто наш Закон шанує!"

І хутро, й ріг забули сміх

У мороці нічному.

З усіх кінців Князі Лісів

Скрадаються додому.

В ріллю суху вженуть соху

Воли в ярмі тяжкому.

Із краю в край весь небокрай

Горить в огні страшному.

Мерщій в барлоги! Стрілу тривоги

Метнуло сонце в тишу.

Рипить, мов крук, сухий бамбук,

Трава тривожно дише.

Знемога й сон беруть в полон

І біг непевний став.

А в небі качур дико кряче:

"Людино, день настав!"

Були ми всі в рясній росі —

Тепер просохли боки.

Де буйвол пив — намул осів,

В глею сліди глибокі.

Зрадлива тьма: була — й нема,

А день біду віщує.

Тож клич летить: "Всі міцно спіть,

Хто наш Закон шанує!"

Просто неможливо передати те враження, яке справляла ця пісня, і неможливо передати й ту зневагу, що з нею чотири вовки вимовляли кожне її слово, чуючи тріскіт гілок під вагою людей, що квапливо деруться на верховіття, і безперервні заклинання й замови Бульдео. Потім звірі полягали й заснули, бо, як і всі істоти, що самі добувають собі їжу, вони любили певний порядок; до того ж, ніхто не зможе як слід працювати, не виспавшись.

Тим часом Мауглі долав милю за милею, пробігаючи по дев'ять миль за годину, і радів, що не ослаб після довгих місяців життя з людьми. Він думав лише про одне — звільнити Мессуа та її чоловіка з пастки, хоч яка б вона була; хлопчик мав природну недовіру до пасток. А згодом, думав Мауглі, він з верхом відплатить селу за себе.

Уже спустилися сутінки, коли Мауглі розгледів добре знайомі пасовища й дерево дхак, де його чекав Сірий Брат того ранку, коли він убив Шер-Хана. І хоч хлопчик сердився на весь людський рід та його звичаї, все ж він відчув, як щось здавило горло, і насилу перевів подих, вгледівши сільські покрівлі. Мауглі впало в очі, що всі жителі села повернулися з поля раніше, ніж звичайно, і не збиралися вечеряти, а галасували, скупчившись під сільською смоквою.

— Люди завжди чомусь ставлять пастки на людей, ніби інакше не можуть, — промовив Мауглі. — Дві ночі тому вони ловили Мауглі. Хоч мені здається, що відтоді пройшло багато дощів. А сьогодні ловлять Мессуа та її чоловіка. Завтра чи ще там через кілька ночей знов настане черга Мауглі.

Попід стіною він прокрався до хатини Мессуа. Заглянув у вікно. Мессуа лежала долі, рот у неї був заткнутий, руки й ноги скручені ременями; жінка важко дихала і стогнала. Чоловіка її прив'язали до яскраво розмальованого ліжка.

Двері хатини, що виходили на вулицю, були міцно замкнені, знадвору їх підпирали спинами три чи чотири чоловіки.

Мауглі дуже добре знав вдачу і звичаї селян. Хлопчик розумів, що поки зони їстимуть, сперечатимуться і палитимуть, то більш нічого не будуть робити, а як тільки наїдяться — стануть небезпечні. Незабаром прийде Бульдео, і якщо його супутники виконали свій обов'язок, старий мисливець розповідатиме дуже цікаві історії. Тому-то Мауглі вліз у вікно, нахилившись, поперерізав ремені, якими були зв'язані чоловік і жінка, витяг із рота Мессуа ганчір'я; потім пошукав, чи немає в хатині молока.

Мессуа майже збожеволіла від болю і страху (з самого ранку її били і шпурляли в неї камінням), і Мауглі ледве встиг своєчасно затулити рукою їй рот, щоб не закричала. Збентежений і розлютований чоловік Мессуа сів і почав вибирати землю та різне сміття із своєї закуйовдженої бороди.

— Я знала, я знала, що він прийде, — заридала нарешті Мессуа. — Тепер я певна — він мій син, — і вона пригорнула Мауглі до серця.

Досі Мауглі тримався спокійно, але тепер весь затремтів, і це здивувало його самого.

— Навіщо ці ремені? Чому вони тебе зв'язали? — запитав хлопчик, помовчавши.

— Щоб убити за те, що ми прийняли тебе як сина, за що ж іще, — сказав чоловік похмуро. — Подивись, я весь у крові.

Мессуа не сказала нічого, але Мауглі глянув на її рани, і чоловік та жінка почули, як хлопчик заскреготав зубами.

— Хто це зробив? — спитав він.— їм треба відплатити.

— Це діло всього села. Я був дуже заможний, мав багато скотини. От ми й стали чаклунами, давши притулок тобі.

— Я не розумію, хай розкаже Мессуа.

— Я давала тобі молоко, Нату, пам'ятаєш? — боязко сказала Мессуа. — Бо ти мій син, якого схопив тигр, і тому я дуже любила тебе. Селяни сказали, що я твоя мати, мати перевертня, і через те заслуговую смерті.

— А що таке перевертень? — запитав Мауглі. — Смерть я бачив.

Чоловік похмуро дивився, насупивши брови, а Мессуа засміялася.

— Бачиш, — сказала вона чоловікові,— я знала, я казала, що хлопчик — не чаклун. Він мій син, мій син!

— Син чи чаклуй — яка нам з цього користь, — відповів чоловік. — Ми вже приречені.

— Он там дорога в Джунглі,— Мауглі показав на вікно. — Ваші руки й ноги вільні. Тікайте.

— Ми не знаємо Джунглів, мій сину, так, як ти їх знаєш, — почала Мессуа. — Навряд чи зможу я втекти далеко.

— А чоловіки й жінки наздоженуть нас і притягнуть назад, — додав чоловік.

— Гм… — буркнув Мауглі, кінчиком ножа лоскочучи долоню. — Поки що я не хочу завдавати шкоди мешканцям села. Але навряд чи вони переслідуватимуть вас. Незабаром їм доведеться подумати про інше. Ага! — і хлопчик підвів голову, прислухаючись до тупотіння і криків, що долинали знадвору, — нарешті вони відпустили Бульдео додому.

— Сьогодні вранці його послали убити тебе, — скрикнула Мессуа. — Ти зустрів його?

— Так, ми… я зустрів його. Бульдео розповість там дещо, а тим часом можна зробити багато. Тільки спершу я довідаюся,

що в них на думці. Подумайте, куди б ви хотіли йти, і скажіть мені, коли я повернуся.

Мауглі вискочив у вікно й побіг уздовж сільського тину туди, звідки міг чути всі розмови біля дерева. Бульдео лежав на землі, кашляв і кректав, а всі інші його розпитували. Волосся старого мисливця розпатлалося, на руках і ногах відбилися подряпини, що їх дістав нещасний, видираючись на дерево. Він ледве здужав говорити і все ж відчував важливість свого становища. Час від часу мисливець бурмотів щось про чортів, про голосистих бісів, про перевертнів-чаклунів і цим ще більше збуджував цікавість юрби. Потім він зажадав води.

— Ба! — промовив Мауглі. — Балаканина, балаканина!

Говоріть, говоріть! Люди — кревні брати Бандар-Логам. Він полоскатиме рот водою, потім пускатиме дим, а після всього цього знов розповідатиме свої історії. Що й казати, страшенно мудре плем'я — ці люди. Вони не залишать жодного сторожа біля Мессуа, всі захочуть натоптати собі вуха казка ми Бульдео. Але що ж це — я теж стаю таким ледачим, як і вони!

Мауглі струснувся і шмигнув знову до хатини; наблизившись до вікна, він відчув, як хтось лизнув йому ногу.

— Мати, — озвався хлопчик (адже йому був добре знайомий цей язик), — що ти робиш тут?

— У лісі я чула пісні моїх дітей і пішла за тим, кого люблю найдужче. Жабенятку, я хочу побачити жінку, котра давала тобі молоко, — сказала Мати Вовчиця, вся мокра од роси.

— Вони зв'язали її і хочуть убити. Я перерізав вузли, і вона з своїм чоловіком піде Джунглями.

— Я проводжатиму їх. Я стара, але ще не беззуба. — Мати Вовчиця стала на задні лапи й заглянула у вікно темної хатини.

За хвилину вона безшумно скотилася, промовивши:

— Я дала тобі перше молоко, але Багіра каже правду: Людина кінець кінцем повертається до Людини.

— Можливо, — сказав невдоволений Мауглі,— але сьогодні мені цей слід не в думці. Зачекай тут, тільки не показуйся жінці.

— Ти ніколи не боявся мене, Жабенятку, — промовила Мати Вовчиця і заховалась у густій траві, а ховатися вона вміла добре.

— Ну, — сказав весело Мауглі, вскочивши у хатину, — вони всі сидять кругом Бульдео, і старий розповідає те, чого не було. Коли він скінчить свою балаканину, жителі села неодмінно прийдуть сюди з Червоною… з вогнем і спалять вас обох. Що ж ви надумали?

— Я розмовляла з чоловіком, — сказала Мессуа. — До Канхівари тридцять миль звідси, там ми зможемо піти до англійців…

— А вони якої Зграї? — спитав Мауглі.

— Не знаю. Англійці — білі, і, кажуть, правлять усією країною, і нікому не дозволяють спалювати людей або бити безневинного. Доберемося за ніч туди — врятуємось. Інакше ми умремо.

— Так живіть же! Жодна Людина не вийде вночі за ворота. Але що він робить? — Чоловік Мессуа стояв рачки в куточку хатини і копав землю.

— Тут у нього трохи грошей, — відповіла Мессуа. — Ми більше нічого не зможемо взяти з собою.

— Ах так… Гроші… речі, які переходять з рук у руки і ніколи не теплішають. Невже ці штучки потрібні і в інших місцях? — спитав Мауглі.

Чоловік Мессуа сердито глянув на хлопчика.

— Це просто дурень, а ніякий не перевертень, — буркнув він. — На гроші я зможу купити коня. Ми так побиті, що далеко не втечемо, а за годину за нами кинеться все село.

— Ще раз кажу: вони не вирушать, поки я не дозволю. А відносно коня ти добре придумав, адже Мессуа стомлена.

Чоловік її підвівся, сховав останні рупії в кишеню. Мауглі допоміг Мессуа вилізти через вікно, і на свіжому нічному повітрі жінка пожвавішала. Але при зоряному світлі Джунглі здавалися їй дуже чорними і страшними.

— Знаєте дорогу на Канхівару? — прошепотів Мауглі. Вони ствердно кивнули.

— Добре. Пам'ятайте — вам нічого боятися. І не варто поспішати. Тільки… тільки в Джунглях попереду або позад вас трошки співатимуть.

— Невже ти гадаєш, що ми вирушили б уночі в Джунглі, якби не боялися вогню? Краще бути з'їденим звірами, аніж

убитим людьми, — зауважив чоловік; Мессуа глянула на Мауглі і всміхнулася.

— Я запевняю вас, — повторив Мауглі так, як це робив Балу, сотий раз повторюючи Закон Джунглів якому-небудь неуважному дитинчаті,— запевняю, що жоден зуб у Джунглях не вишкіриться проти вас, жодна лапа не доторкнеться до вас. Ні Людина, ні звір не зупинить вас, поки ви не побачите Канхівари. Вас охоронятимуть. — Хлопчик квапливо обернувся до Мессуа і додав: — Він сумнівається, але ж ти віриш?

— О так, сину мій. Людина ти, дух чи вовк Із Джунглів, я вірю тобі.

— Він злякається, почувши пісні мого племені, але ти впізнаєш їх і зрозумієш. А зараз ідіть не поспішаючи: квапитися нікуди. Ворота замкнуті.

Мессуа заридала і впала Мауглі в ноги, але він, весь тремтячи, підвів її. Тоді жінка кинулась хлопчикові на шию, навиваючи його різними ласкавими Іменами, які тільки могла придумати. А чоловік з досадою дивився на свої поля і говорив:

— Ось хай ми дійдемо до Канхівари і мене вислухають англійці, я подам такий позов на браміна, на старого Бульдео та інших, що пущу їх усіх з торбами. Вони вдвоє заплатять за мої нескошені поля і за моїх негодованих буйволів. Я доб'юся правосуддя. Мауглі засміявся:

— Я не знаю, що таке правосуддя, але повернись сюди після дощів, і ти побачиш, що тут залишиться. Мессуа з чоловіком вирушили в Джунглі. Мати Вовчиця вийшла із свого сховку.

— Іди за ними, — сказав Мауглі,— і сповісти всі Джунглі, що цих двох не можна чіпати. Поговори трохи, а я покличу Багіру.

Пролунало тихе протяжне виття — і зразу ж стихло. Мауглі побачив, як, здригнувшись, обернувся чоловік Мессуа, ніби збирався бігти назад у хатину.

— Іди, Іди, — крикнув весело Мауглі. — Я ж казав, що вони співатимуть. Такий спів супроводитиме вас до самої Канхівари. Це милість Джунглів.

Мессуа квапила чоловіка, і щойно вони разом з Матір'ю Вовчицею зникли в нічній темряві, біля самих ніг Мауглі, наче з-під землі, виросла Багіра. Вона вся тремтіла від насолоди, впившись ніччю Племені Джунглів.

— Мені соромно за твоїх братів, — муркнула пантера.

— А що? Хіба вони погано співали для Бульдео? — запитав Мауглі.

— Занадто добре! Занадто добре! Вони навіть мене змусили забути свою гордість, і,— присягаюся зламаним замком, що звільнив мене, — я бігала Джунглями і співала так, наче раділа весні. Хіба ти не чув моїх співів?

— Я був зайнятий іншим. Спитай Бульдео, чи сподобалась йому пісня. Але де ж четвірка? Я хочу, щоб жоден з Людської Зграї не вийшов сьогодні за ворота.

— То навіщо ж тобі четвірка? — спитала Багіра, переступаючи з лапи на лапу; очі пантери горіли, і вона муркотіла голосніше, ніж завжди. — Я можу затримати їх, Братику. Чи не пора, зрештою, кого-небудь убити?

Наслухавшись пісень і надивившись на людей, які деруться па дерева, я готова й пополювати. Та й що таке Людина — голий коричневий землекоп, безволосий і беззубий пожирач землі? Я скрадалася за нею цілий день, навіть опівдні, при яскравому денному світлі. Я підстерігала її, як вовки підстерігають оленів. Я Багіра! Багіра! Багіра! І як я граюся з власною тінню — так я гралася з тими людьми. Дивись! — Величезна пантера підстрибнула так, як стрибає кошеня за сухим листочком, що метляється над його головою: вона розмахувала лапами праворуч і ліворуч, аж повітря свистіло від тих помахів, і нечутно опускалася на землю, потім стрибала знову й знову. Весь цей час пантера чи то гарчала, чи то муркотіла, і голос її скидався на шумування в паровому казані. — Я — Багіра, сила кипить в мені темної ночі серед Джунглів. Хто витримає мій удар? Людське дитинча, одним ударом лапи я можу розплюснути тобі голову, як мертву жабу влітку.

— То вдар же! — сказав Мауглі мовою села, а не Джунглів. Звуки людської мови змусили Багіру миттю зупинитися і сісти на тремтячі лапи. Пантера сіла так, що її голова знов виявилась на одному рівні з обличчям хлопчика. І знов Мауглі дивився на неї так, як недавно дивився на збуджених братів, не зводячи погляду з її зелених смарагдових очей, аж поки в їхній глибині згасло червоне полум'я, як ото у відкритому морі зникає світло далекого маяка: хлопчик дивився доти, доки пантера опустила очі. Її похнюплена величезна голова майже торкнулася землі, І нарешті шорсткий червоний язик лизнув ногу Мауглі.

— Багіро, Багіро, Багіро, — шепотів хлопчик, ніжно погладжуючи спину пантери. — Заспокойся, заспокойся. Це ніч винна, а не ти.

— Це через нічні запахи, — каялась Багіра. — Повітря Джунглів ніби кличе мене. Але як ти довідався?

Відомо, що навколо індійського села повітря насичене різноманітними запахами, і на істоти, які мало не все сприймають нюхом, вони впливають так само, як музика і напої на людей. Мауглі декілька хвилин заспокоював пантеру; вона підгорнула лапи і, приплющивши очі, розляглася, мов кішка перед вогнем.

— Ти із Джунглів — і не в Джунглів, — озвалася нарешті вона. — Я всього-на-всього чорна пантера, але я люблю тебе, Братику.

— Щось довго вони балакають там під деревом, — почав Мауглі, не звертаючи уваги на її слова. — Мабуть, Бульдео багато нарозказував. Скоро вони підуть забирати з пастки жінку й чоловіка, щоб кинути їх у Червону Квітку. Але там зламаний замок — і кружало, де лежало. Хо-хо!

— Тепер слухай, — сказала Багіра. — В моїй крові вже немає лихоманки. Хай спробують застати там мене! Після зустрічі зі мною мало хто вийде з дому, адже мені не вперше попадати в клітку. Та й навряд чи вв'яжуть вони мене мотузками.

— Будь обачна, — засміявся Мауглі; він і сам став таким же безтурботним, як і пантера, що тільки-но шмигнула в хатину.

— Пхе, — запирхала Багіра, — тут пахне Людиною. Але ліжко таке самісіньке, як і в князівській клітці в Удейпурі. Тепер я ляжу.

Мауглі почув, як під вагою величезного звіра затріщала мотузяна сітка постелі.

— Присягаюся зламаним замком, що звільнив мене, селяни подумають, ніби спіймали непогану дичину. Іди та посидь зі мною, Братику. Разом гукнемо їм: "Доброго полювання!"

— Ні, у мене інша думка. Люди не повинні знати, що я до цього причетний. Побався сама. Я не хочу їх бачити.

— Хай буде так, — відповіла Багіра. — Та ось вони йдуть. Нарада під смоквою край села ставала все гучніша. Скоро знявся дикий галас, і цілий натовп чоловіків та жінок кинувся вулицею; люди розмахували бамбуковими палицями, косами й ножами. Бульдео і брамін вели перед, а весь натовп біг за ними й кричав:

— Відьма й чаклун! Побачимо, якої вони заспівають, коли прикладемо їм розпечені монети. Запаліть покрівлю! Ми покажемо, як переховувати перевертнів. Ні, спершу відлупцювати їх. Смолоскипи! Більше смолоскипів. Бульдео, розпечи цівку рушниці!

Трохи зам'ялися з дверима. Вони були добре замкнені, але натовп навалився на двері й вирвав їх геть. Світло смолоскипів залило кімнату, в якій, витягнувшись на весь свій зріст, схрестивши лапи й звісивши їх з одного кінця постелі, лежала Багіра, — чорна, мов смола, і страшна, мов пекло. Минуло кілька хвилин сповненої відчаю тиші, поки перші ряди людей задкували назад, до порога. В цей час пантера підвела голову й позіхнула солодко і навмисне повільно, — так вона позіхала завжди, коли хотіла образити когось рівного собі. Її складчасті губи піднімались і відтягувались, червоний язик вигнувся, нижня щелепа одвисла так, що ви могли б заглянути в гаряче горло пантери й побачити величезні ікла; потім щелепи стулились і брязнули, мов металеві застібки скрині. Наступної миті вулиця опустіла. Багіра вистрибнула у вікно і вже стояла поряд з Мауглі. А охоплений панічним жахом натовп з криком і

ревінням біг вулицею; спотикаючись і падаючи, селяни намагалися швидше дістатись до своїх хатин.

— Ніхто з них не ворухнеться до світанку, — спокійно сказала Багіра, — Що ж тепер робити?

Здавалося, село охопила німа тиша пообіднього сну, але, прислухавшись уважно, можна було почути, як риплять важкі скрині з зерном: їх пересували до дверей. Багіра казала правду: до самого ранку село не ворухнеться. Мауглі сидів замисливши, і його обличчя все хмурнішало й хмурнішало.

— Що я зробила? — спитала нарешті улесливо Багіра.

— Нічого, крім добра. Постережи їх до ранку, а я засну.— І Мауглі подався в Джунглі, впав на прискалок і проспав увесь день і ще ніч. Прокинувшись, хлопчик побачив коло себе Багіру, біля її ніг лежав щойно забитий олень. Пантера з цікавістю спостерігала, як Мауглі почав орудувати своїм ножем, як він їв і пив. Потім хлопчик обернувся і сперся підборіддям на руки.

— Чоловік і жінка щасливо дісталися до Канхівари, — сказала Багіра. — Твоя мати передала звістку Чілем. Ще до півночі після звільнення вони знайшли коня і поїхали дуже швидко. Хіба це погано?

— Добре, — відповів Мауглі.

— А Людська Зграя не ворухнулася, аж поки вранці піднялося високо сонце; потім селяни попоїли і швидко розбіглися по своїх домівках.

— Чи не бачили вони випадково тебе?

— Може, й бачили, бо на світанні я валялася в куряві біля воріт і тихенько муркотіла. Тепер, Братику, нам більше нічого робити. Ходімо полювати зі мною і з Балу, він знайшов нові вулики і хоче показати їх тобі. Всім нам хочеться, щоб ти залишився з нами. Не дивися так на мене: такого погляду навіть я боюся. Пам'ятай: чоловіка й жінку не кинуть у Червону Квітку, а в Джунглях усе гаразд. Хіба не правда? Забудьмо Людську Зграю.

— Забудемо її, але трохи пізніше. А де сьогодні вночі пасеться Хаті?

— Де прийдеться! Мовчальник нікому про те не звітує. А хіба що? Що може зробити Хаті такого, чого ми не зуміємо?

— Накажи Хаті з його трьома синами з'явитися сюди До мене.

— Знаєш, Братику, незручно казати Хаті "іди", "прийди". Пам'ятай, він Повелитель Джунглів, і, перш ніж Людська Зграя змінила вираз твого обличчя, Хаті навчив тебе Владичних Слів Джунглів.

— Мені це байдуже! Тепер у мене є Владичне Слово для нього. Накажи йому негайно прийти до Мауглі-Жабеняти. Якщо ж він не послухається одразу, звели йому прийти поговорити про розорення полів Буртпора.

— "Про розорення полів Буртпора", — кілька разів повторила Багіра, щоб не забути. — Я іду. В найгіршому випадку Хаті розгнівається — і тільки. А я пожертвувала б місячним полюванням, аби лише почути Владичне Слово, що змусить Мовчальника щось зробити.

Пантера пішла, залишивши Мауглі, який з несамовитою люттю втикав ніж у землю. Хлопчик ніколи в житті не бачив людської крові і — що було для нього важливіше — ні разу не чув її запаху до тих пір, поки понюхав кров на мотузках, якими була зв'язана Мессуа. Мессуа поводилася з хлопчиком ласкаво; Мауглі ж у міру свого почуття любові любив Мессуа так само гаряче, як ненавидів решту людського роду. Та, незважаючи на свою ненависть до балачок людей, до їхнього боягузтва й жорстокості, хлопчик нізащо в світі не позбавив би життя Людину, щоб іще раз відчути жахливий запах крові. Мауглі склав простіший, зате досконаліший план; подумавши про те, що це одна з вечірніх розповідей Бульдео під смоквою навела його на таку думку, хлопчик засміявся.

— Це й справді Владичне Слово, — шепнула Багіра на вухо хлопчикові,— слони паслися біля річки і зразу ж послухалися, наче буйволи. Глянь, ось вони йдуть.

Хаті та його три сини, як і завжди, підійшли мовчки, без жодного звуку. Річковий мул ще не обсох на їхніх боках; Хаті йшов, задумливо дожовуючи зелене стебло банана, зрізане іклами. Але кожен м'яз величезного тіла старого слона показував Багірі, здатній помічати все довкола, що це не Повелитель Джунглів розмовляє з Людським дитинчам, а той, хто боїться, прийшов до того, хто не знає страху. Перевалюючись із боку на бік, услід за батьком йшли три сини.

Мауглі не встиг підвести голову, як Хаті сказав йому: "Доброго полювання". Перш ніж озватися, хлопчик змусив старого слона довго переступати з ноги на ногу, похитуватись і струшуватись. А заговоривши, Мауглі звернувся не до слонів, а до Багіри:

— Розповім тобі, що мені вдалося почути від мисливця, за яким ми ганялися. Мова йде про одного старого і мудрого

слона… Той слон попав у пастку, і гострий кілок обідрав йому шкуру від ступні аж до самого плеча, залишивши білий слід. — Мауглі підняв руку, і, коли Хаті повернувся, при світлі місяця на його боці було ясно видно довгий білий шрам, наче старого слона хльоснули розпеченим залізом,

— Люди витягли його із пастки, — провадив Мауглі,— але могутній слон розірвав мотузки, втік і переховувався, поки зажила його рана. Згодом якось уночі він прийшов на поля цих же мисливців. Тепер я пригадую, що у слона було три сини. Все це трапилося багато-багато дощів тому і дуже далеко звідси, на полях Буртпора. Що ж сталося з цими полями до наступних жнив, Хаті?

— Я скосив їх з моїми синами, — відповів Хаті.

— А потім, коли їх знову зорали? — спитав Мауглі.

— Їх більше ніколи не орали, — відповідав Хаті.

— А що ж сталося з людьми, які жили поблизу зелених полів? — запитував Мауглі.

— Вони втекли.

— А з хатинами, в яких спали люди? — запитував хлопчик.

— Ми вщент поламали їхні покрівлі, а потім прийшли Джунглі і поглинули стіни, — відповів Хаті.

— А потім же що? — спитав хлопчик.

— Джунглі зайняли весь простір, який я можу пройти за дві ночі із заходу на схід, і за три — з півночі на південь. Ми напустили Джунглі на п'ять сіл; у цих селах, на стернях і на ріллі, немає й понині жодної Людини, яка б збирала там собі їжу. Отак ми спустошили поля Буртпора, я і мої три сини. А тепер скажи мені, Людське дитинча, як ти про це дізнався? — спитав Хаті.

— Сказала одна Людина. Виходить, що навіть Бульдео іноді каже правду. Славно зроблено, Хаті з білим шрамом, але на другий раз треба зробити ще краще, бо цим керуватиме Людина. Ти знаєш село Людської Зграї, яке вигнало мене? Його жителі ледачі, дурні й жорстокі, вони розважаються своїми ротами і вбивають слабшого себе не для їжі, а задля втіхи. Наситившись, ці люди вкидають у Червону Квітку своїх одноплемінників, — я бачив це на власні очі. Вони не повинні більше тут жити. Я їх ненавиджу.

— Так убий їх, — підбираючи жмуток трави і струшуючи її об свої передні ноги, озвався молодший із синів Хаті і знов відкинув геть траву, а його маленькі червоні очі боязко забігали.

— Навіщо мені білі кістки? — сердито відказав Мауглі. — Хіба я вовченя, щоб бавитися на сонці закривавленим черепом? Я вбив Шер-Хана, і його шкура лежить на Скелі Ради; але… але я не знаю, де подівся Шер-Хан, і мій шлунок усе ще порожній. Тепер я візьму те, що можу мацати й бачити. Напусти Джунглі на село, Хаті!

Багіра здригнулась і прищулилася. Коли б дійшло до найгіршого, вона б промчала сільською вулицею поміж натовпу, б'ючи праворуч і ліворуч, або напала звечері на орачів; але думка про знищення цілого села на очах у всіх людей і звірів лякала її. Тепер пантера збагнула, навіщо Мауглі

послав її по Хаті: ніхто, крім старого слона, не міг розпочати й витримати таку війну.

— Хай вони втечуть, як повтікали люди з полів Буртпора, щоб тільки дощ борознив їхні лани, а його шум між листям замінив хурчання сільських прядок; щоб Багіра і я спали в хатині браміна, а олені пили із ставків за храмом. Напусти Джунглі, Хаті!

— Але я… але ми не сварилися з ними. Адже нам треба розлютуватися, щоб напасти на місця, де сплять люди, — нерішуче сказав Хаті.

— Невже тільки ви їсте траву в Джунглях? Женіть туди свої племена. Хай олені, свині й кабани пасуться там. Слони не повинні й появлятися поки не будуть спустошені поля. Напусти Джунглі на них, Хаті!

— А вбивати не треба? Мої ікла закривавилися під час розорення полів Буртпора, і я не хочу знов чути такий запах.

— Я теж не хочу. Не хочу навіть, щоб кістки людей валялися на нашій чистій землі. Хай вони втечуть і пошукають собі нове лігвище. їм не можна залишатися тут! Я бачив і нюхав кров жінки, яка давала мені їсти, жінки, що її люди хотіли вбити через мене. Тільки пахощі трави, що виросла біля їхніх порогів, можуть заглушити той задах. Він палить мені рот. Напусти на них Джунглі, Хаті!

— А! — промовив Хаті. — Так само пекла і моя рана, аж поки я побачив, як щезло під весняною порослю село… Розумію. Твоя війна стане нашою війною. Тепер ми напустимо Джунглі.

Мауглі ледве перевів подих, — він весь тремтів від ненависті і люті,— як раптом місце, де стояли слони, опустіло і тільки охоплена жахом Багіра дивилась на хлопчика.

— Присягаюсь зламаним замком, що звільнив мене, — озвалася, нарешті, чорна пантера. — Невже ти та сама гола істота, за яку я заступалася перед Зграєю, як тільки ти заявився у Джунглях? Повелителю Джунглів, коли я зовсім знесилію, подай голос за мене, за Балу, за всіх нас. Ми цуценята в порівнянні з тобою, зламана гіллячка під ногою, молоді осиротілі лані.

Думка про те, що Багіра — осиротіла лань, розсмішила Мауглі; хлопчик задихався, ридав, сміявся, аж поки, зрештою, стрибнув в озеро, щоб отямитися. При світлі місяця він плавав і плавав, пірнав, ніби справжня жаба, його тезко.

Тим часом Хаті і його три сини розійшлися в чотирьох різних напрямках — на північ і на південь, на захід і схід — мовчки попрямували через долини. Вони не зупинялись цілих два дні, тобто пройшли не менше шістдесяти миль Джунглями, і за кожним їхнім кроком та рухом хобота стежили й обговорювали все Манг, кажан, Чіль, Мавпяче Плем'я і всі птахи. Зрештою, слони захотіли їсти і паслися спокійно з тиждень. Хаті і його три сини де в чому схожі на Каа, кам'яного пітона: вони ніколи не поспішають без потреби.

На кінець другого дня в Джунглях поширилась чутка (хто її пустив, невідомо), ніби найкраща вода і їжа в такій-то і такій-то долині. Кабани, які не вагаючись підуть хоч на край світу, аби лиш добре попоїсти, вирушили перші, долаючи скелі; за ними рушили олені, за оленями дрібні лисиці, що поїдають мертвечину; разом з ними покинули свої місця широкоплечі антилопи-нільгаї, а за нільгаями почали вплавити із своїх боліт дикі буйволи. Стада розбрелися повсюди, паслися, пили і знову

поверталися щипати траву. Будь-яка дрібниця могла сполохнути тварин, але кожного разу, як тільки виникала тривога, один хтось підвищував голос і заспокоював усіх. То Сагі, дикобраз, приносив звістку про чудовий корм, який можна знайти трохи далі; то Манг весело кричав, пролітаючи над галявиною і показуючи, що попереду нема нікого; то Балу, набивши повний рот коренів, плентався повз нерівний ряд тварин і, чи то лякаючи, чи то жартуючи, завертав тварин, куди треба. Чимало звірів утекло, а деякі з них, утративши цікавість, одставали від гурту, але багато йшло вперед. Днів через десять картина змінилася: олені, свині ї нільгаї паслися в колі радіусом восьми-дев'яти миль, а кругом них бродили хижаки. Село з навколишніми дозріваючими полями було в самому центрі, і посеред нив сиділи люди на мачанах — це помости на чотирьох стовпах, на зразок голубників, зроблені для того, щоб лякати птахів та інших злодіїв. З оленями вже не церемонилися; хижаки йшли за ними і підганяли з усіх боків.

Була темна ніч, коли Хаті і його три сини вийшли з Джунглів і хоботами попідломлювали стовпи мачанів, і вони падали, наче зламані болиголови. Люди, звалившись з мачанів, чули, як глухо ревуть слони. Нарешті прорвався авангард збожеволілих від страху оленів, налетів на пасовища і сільські поля; услід за оленями прибігли гострокопиті кабани і перерили все, що залишилося після оленів. Час від часу вили вовки, і сполохані стада одчайдушно металися туди й сюди, витолочуючи молодий ячмінь і руйнуючи береги зрошувальних каналів. На світанку в одному місці прорвалося коло обложених. Хижаки подалися назад, залишивши відкритою дорогу на південь, і туди ринули олені. Тільки найхоробріші залягли в гущавині, щоб наступної ночі докінчити пашу.

Але в цілому звірі зробили своє. Глянувши вранці на поля, селяни побачили, що урожай пропав. А це означало смерть, якщо вони не залишать села, — адже і без того голод щороку

був так близько від них, як і Джунглі. Коли вигнали на пасовища буйволів, голодні тварини побачили, що олені дочиста з'їли траву, і майнули в Джунглі до своїх диких товаришів. Не встигло стемніти, як два чи три сільських поні вже лежали в стійлах з розбитими головами. Тільки Багіра здатна нанести такі удари, одна вона могла відважитись так сміливо виволокти на середину вулиці останній труп.

Тієї ночі жителі села не зважились розвести в полі вогонь, і Хаті та його три сини бродили ланами, знищуючи все уціліле, — а кожен знає, що не варто шукати чого-небудь там, де побував Хаті. До дощів люди вирішили харчуватись зерном, залишеним на насіння і, звісно, трохи заробляти в наймах, поки надолужать втрачене. Та поки торговець хлібом думав про свої корзини, наповнені зерном, і високі ціни на хліб, гострі ікла Хаті підкопували ріг глиняної хатини і розривали обмазаний коров'ячим гноєм лозовий засік з дорогоцінним зерном. Після того як виявили цю пропажу, брамін вирішив, що надійшла його черга сказати своє слово. Та марно він молився своїм богам. Можливо, говорив брамін, жителі села, самі того не знаючи, образили яке-небудь божество Джунглів — адже всі Джунглі проти них, в цьому немає сумніву. Мешканці села підрядили посланця по ватажка одного з недалеких племен і ондів, малорослих мудрих чорношкірих мисливців — тих самих мешканців Джунглів, предки яких були найстародавнішим народом Індії і в давнину володіли всією країною. Потерпілі пригостили гонда всім, чим могли; він стояв на одній нозі з увіткнутими в жмуток чуприни двома-трьома отруйними стрілами, тримав у руках лук і напівзлякано й напівзневажливо позирав на заклопотаних селян і на їхні спустошені поля.

Селяни хотіли знати, чим вони накликали на себе гнів своїх старих богів і які треба принести жертви. Гонд мовчки взяв пагін карели — лози, що родить дикі гарбузи, — і перед очима червоного індійського божества заплів ним двері храму. Потім

він махнув рукою в бік Канхівари і повернувся У гущавину, дивлячись, як Племена Джунглів ідуть своїм шляхом. Гонд знав, що лише білі можуть відвернути нашестя Джунглів.

Не варто було запитувати, що це означало. Дикий гарбуз ростиме там, де вони поклонялися своєму богові, і що швидше вони втечуть звідси — то краще.

Але не так-то легко залишити насиджені місця. І люди жили там, поки влітку знаходили таку-сяку їжу. Вони пробували збирати горіхи в Джунглях, але тіні з палючими очима підстерігали їх увесь час і з'являлися перед ними навіть опівдні. Коли селяни, охоплені страхом, утікали до своїх стін, вони бачили на стовбурах дерев, повз які проходили не більше п'яти хвилин тому, подряпини — сліди великих кігтистих лап. Що довше люди залишалися в селі, то смілішали дикі звірі і з ревінням бігали на пасовищах біля Вайнгунги. Жителі села не наважувались лагодити і заплітати проломи в стінах порожніх хлівів, їх доламували кабани, а повзучі рослини з вузлуватими стеблами пнулися услід за ними, простягаючи свої коріння на новозахоплену землю; а шорстка трава їжилася вслід за ліанами. Першими залишили село безсімейні. По всіх далеких і близьких місцях рознесли вони вісті про те, що село приречене на загибель. Хто може боротися проти Джунглів, говорили вони, або проти богів Джунглів, коли навіть сільська кобра залишила свою нору під смоквою?

Стосунки мешканців села а навколишнім світом припинялися в міру того, як вужчали і зовсім зникали протоптані стежки. І, слухаючи, як сурмить уночі Хаті з синами, селяни, нарешті, перестали хвилюватися: їм нічого було втрачати. Землю і насіння — все в них забрали; навколишні поля вже змінювали свої обриси, і настав час звернутися за допомогою до англійців у Канхівару.

За звичкою, жителі села не поспішали, а одкладали втечу з дня на день, поки їх застали перші дощі. Драні покрівлі протікали, на пасовищах стояла вода, і після літньої спеки забуяла зелень. Тоді знялися всі: чоловіки, жінки і діти брели під густим дощем і все ж оглядалися, щоб кинути прощальний погляд на рідні оселі.

І коли остання сім'я з своїм скарбом вийшла за ворота, селяни почули, як за стінами падають крокви й очеретяні покрівлі. Люди угледіли, як на мить блиснув гладкий схожий на змію хобот, розкидаючи почорнілий очерет. Хобот зник — і знову щось затріщало, почувся крик. Хаті зривав покрівлі з хатин так само, як ви зриваєте водяні лілії. Раптом одна кроква ударила старого слона. Цього було досить, щоб Хаті напружив усю свою силу, — адже з усіх мешканців Джунглів найбільш схильний руйнувати розлючений слон. Брикнувши ногою, Хаті ударив по глиняній стіні. Розвалена глина, змішуючись з дощовою водою, потекла жовтими потоками. Старий слон ревів і метався вузькими вулицями, то ліворуч, то праворуч навалювався на хатини, трощачи двері й збиваючи карнизи. А позад Хаті, як і тоді на полях Буртпора, лютували його несамовиті три сини.

— Джунглі поглинуть ці шкаралупки, — пролунав спокійний голос серед руїн. — Треба взятися за зовнішню огорожу.— І змоклий під дощем Мауглі зіскочив із стіни, що похитувалася, мов стомлений буйвол; по голих плечах і руках хлопчика стікала вода.

— На все свій час, — крикнув Хаті. — О, мої ікла були червоні в Буртпорі! До зовнішніх стін, діти! Головою! Всі разом! Починайте!

І всі четверо вдарили разом. Зовнішня стіна похитнулася, тріснула і повалилась. Онімілі з жаху селяни побачили в

проломі вимазані в глину голови руйнівників. Тоді люди кинулися вниз долиною, не маючи ані притулку, ані їжі. А в їхньому селі все крушилось, топталося, ламалось і руйнувалося до останку.

Через місяць те місце вбралося ніжною зеленню. А коли ущухли дощі, там, де півроку тому чорніла зорана земля, в усій своїй красі розкинулися буйні Джунглі.

ПІСНЯ МАУГЛІ

ПРОТИ СВОЇХ ОДНОСЕЛЬЦІВ

За образу, за кривду й безглузді погрози

Напущу я на вас невідчепнії лози!

Стріхи зникнуть під ними,

І крокви впадуть,

І гіркою, гіркою карелою

Двори поростуть!

Біля ваших воріт завиватиме звір.

А у житницях ваших повисне вампір!

І змія невсипуща

Сяде стражем на під,

І на вашому ложі гіркої карели

Вистигатиме плід!

До схід місяця ждіте моїх посланців —

Ви почуєте пісню незримих бійців!

Лютий вовк тепер буде

У вас в пастухах.

І насіння гіркої, гіркої карели

На ваших ланах!

І я витопчу хліб у полі на пні,

І буде ваш голод — данина мені!

Дикий олень пооре

Несіяний клин,

І пагони буйні вам пустить карела

Гірка, мов полин!

Я лози повзучі на вас нацькував,

Я Джунглі на ваші хатини наслав!

Дерева повстануть,

І крокви впадуть,

І стебла гіркої, гіркої карели

Пустир заплетуть!

КНЯЗІВСЬКИЙ АНКАС

Четверо є, що неситі одвіку —

Вранці, і вдень, і нічної години:

Паща шакала, воло шуліки,

Мавпяча лапа і око Людини.

Лісова приказка

Каа, великий кам'яний пітон, чи не двохсотий раз з дня свого народження міняв шкіру, і Мауглі, який ніколи не забував, що Каа врятував йому життя в Холодних Печерах (як ви, напевно, пам'ятаєте), прийшов його поздоровити. Змінивши шкіру, змія завжди буває роздратована і похмура, аж поки її новий одяг почне виблискувати і стане красивим. Каа більше ніколи не глузував з Мауглі, а, як і всі мешканці лісів, вважав його Повелителем Джунглів і переказував хлопчикові всі новини; а пітон таких розмірів, цілком природно, чув їх немало. Те, чого Каа не знав про життя Середніх Джунглів, як їх називають, тобто про життя біля самої землі або під землею — під камінням, у норах і в дуплах дерев, — можна було б записати на найменшій його лусочці.

У цей день Мауглі сидів на одному з великих кілець Каа, перебираючи пальцями розідрану стару шкіру, що лежала серед каміння, де її залишив пітон. Каа досить чемно підняв широкими голими плечима Мауглі на одне своє кільце, і хлопчик почував себе, як у справжньому живому кріслі.

— Вона уціліла аж до лусочок очей, — промовив тихо Мауглі, бавлячись старою шкірою. — Дивно якось бачити шкіру з своєї голови біля своїх ніг.

— Так, але в мене немає ніг, — зауважив Каа. — Зміна шкіри — для мого племені звичайне діло, і я не бачу тут нічого дивного. Невже ти не відчуваєш, що твоя шкіра стара і жорстка.

— Тоді, Пласкоголовий, я іду й мию її. Та, правда, в сильну спеку мені хотілося б стягти з себе шкіру і бігати без неї.

— Я і миюся, і скидаю шкіру. Скажи, який вигляд має мій новий одяг?

Мауглі провів рукою по діагональних картах величезної спини.

— У черепахи спина міцніша, але не така строката, — почав хлопчик тоном знавця. — У жаби, моєї тезки, строкатіша, проте м'якша. Твоя шкіра дуже красива на вигляд, ніби візерунок у чашечці лілеї.

— Їй необхідна вода. Поки не скупаєшся, нова шкіра ніколи не заграє справжніми барвами. Ходімо купатися.

— Я понесу тебе, — сказав Мауглі і сміючись нахилився, щоб підняти середину величезного тіла Каа, обнявши пітона

там, де він був особливо товстий. Це було однаково, якби людина намагалася підняти двофутову водогінну трубу. Каа лежав нерухомо, спокійно надувався і пирхав від задоволення. Потім вони розпочали свою звичайну вечірню гру. Хлопчик у повному розквіті сил і пітон у своїй розкішній новій шкурі стали один навпроти одного — боротися, помірятися силою і зіркістю. Звісно, Каа міг розчавити дюжину таких, як Мауглі, коли б тільки дав собі волю. Але пітон грався обережно, не пускаючи в хід і десятої частики своєї сили. Відтоді, як Мауглі набрався сил і міг витримувати легеньку борню, Каа навчив його цієї гри, і вона краще за все загартовувала тіло хлопчика. Іноді Мауглі стояв, до самої шиї охоплений гнучкими кільцями пітона. В такі хвилини хлопчик намагався ввільнити руку і схопити Каа за горло.

Тоді пітон ослабляв тиск, і Мауглі старався своїми бистрими ногами здавити величезний хвіст, коли той одлітав назад, намацуючи скелю або пень. І так вони, головою до голови, гойдалися вперед і назад, і кожен вичікував слушного моменту, аж поки чудова, як статуя, група не перетворювалася на коловорот білих, чорних і жовтих кілець, напружених і бистрих рук та ніг, щоб знову встати і так само повалитися.

— Ну-ну-ну! — кричав Каа, гупаючи головою так швидко, що навіть спритна рука Мауглі не встигала відсахнутися. — Глянь! Я торкаю тебе сюди, Братику! Сюди і сюди! Та чому це в тебе руки заклякли? Знову сюди!

Гра закінчувалася завжди однаково — прямий блискавичний удар голови Каа, і хлопчик падав на землю. Мауглі ніяк не міг ухилитися від раптового змаху могутнього тіла пітона, і Каа говорив, що не варто навіть прагнути цього.

— Доброго полювання, — просичав нарешті Каа, і хлопець, задихаючись і сміючись, як і завжди, одлетів кроків на десять.

Потім він підвівся, набравши цілу пригорщу трави, і поплівся за Каа до місця купання мудрої змії — до глибокого й чорного, наче смола, озера, оточеного скелями і стовбурами повалених дерев. Хлопець, за звичаєм Джунглів, нечутно поринув у воду і пірнув; потім безшумно виринув, перевернувся на спину, заклав під голову руки й спостерігав, як із-за скель сходить місяць. Йому було приємно бити ногами по відображенню небесного світила у воді. Гранчаста, як діамант, голова Каа, мов бритва, прорізала озеро й наближалася до Мауглі, щоб відпочити на його плечі. Вони лежали тихо, тішачись водяною прохолодою.

— Як приємно, — озвався нарешті сонним голосом Мауглі. — У цей час, пам'ятаю, в Людській Зграї лягають на жорсткі деревини в земляних пастках і старанно закриваються од свіжого повітря. Люди натягають товсту одежину на голову і починають гидко співати носами. А в Джунглях краще.

Із скелі квапливо сповзла кобра, напилася, просичала Каа й Мауглі: "Доброго полювання!" — і повернулася назад.

— Ссс-с! — промовив Каа так, ніби раптом щось пригадав. — Отже, Джунглі дають тобі все, що треба, Братику?

— Не все, — із сміхом відповів Мауглі,— а то можна було б щомісяця вбивати нового сильного Шер-Хана. Тепер я міг би убити його своїми власними руками і не просив би допомоги в буйволів. Іще хочеться мені, щоб сонце світило під час дощів і щоб літньої спеки дощі заступали сонце. Коли мені не щастило на полюванні, я хотів убити козу. А кожного разу, коли вбивав козу, шкодував, що вона не олень. Вбивав оленя — і мені хотілося на його місці побачити нільгаї. Але ж це відчувають усі мешканці Джунглів.

— Ти більше нічого не бажаєш? — спитав величезний пітон.

— А чого ж мені ще бажати? У мене є Джунглі, мене оточує Милість Джунглів! Що ж є кращого де-небудь інде між сходом і заходом?

— А кобра ж казала… — почав Каа.

— Яка кобра? Та, що приповзла сюди, нічого не казала.

Вона полювала.

— Ні, інша.

— Хіба ти маєш до діла з Отруйним Племенем? Я завжди обминаю їх, хай ідуть своєю дорогою. У передніх зубах вони несуть смерть, і це негарно — адже гадюки дуже малі. Але все-таки з якою коброю ти розмовляв?

Каа повільно обернувся у воді, наче пароплав у відкритому морі.

— Дві чи три ночі тому, — почав пітон, — я полював у Холодних Печерах. Ти, напевно, не забув цього місця! Істота, яку я підстерігав, з криком перебрела водоймище і побігла до будинку, що я проломив колись заради тебе. І там сховалася в землю.

— Але ж мешканці Холодних Печер не живуть у норах, — зауважив Мауглі, гадаючи, ще мова йде про Мавпяче Плем'я.

— Та істота не жила там, а лише хотіла врятуватись, — мовив Каа, і його язик затремтів. — Вона шмигнула в дуже

глибоку нору. Я кинувся за нею, наздогнав і вбив. Потім заснув. Прокинувся і пішов далі.

— Під землею?

— Так. Невдовзі я дістався до Білого Клобука (білої кобри). Білий Клобук говорив про такі речі, в яких я нічогісінько не тямив. Нарешті він показав багато такого, чого я на своєму віку ні разу не бачив.

— Нову дичину? І ти добре пополював? — Мауглі хутко обернувся до пітона.

— Не дичина... На тій штуці я зламав би всі свої зуби.

Білий Клобук сказав мені, що Людина пожертвувала б життям, аби тільки подивитися на ці речі (він говорив так, ніби добре знав людей).

— Подивимося, — мовив Мауглі. — Пам'ятаю, я колись був Людиною.

— Тихіше, тихіше. Поспіх убив жовту змію, яка ковтала сонце. Ми розмовляли з Білим Клобуком під землею, і я розповів йому про тебе. Сказав, що ти Людина. І Білий Клобук, старий, наче Джунглі, відповів: "Я вже давно не бачив Людини. Хай він прийде і побачить усі ці речі, за найгіршу з яких умерло б чимало людей".

— Напевно, нова дичина. А Отруйне Плем'я ніколи не каже нам, коли і де вона буває. Це страшенно нелюб'язне плем'я.

— Ні, не дичина. Це, це... я не можу тобі сказати, що воно таке.

— Так ходімо туди. Я ніколи не бачив Білого Клобука, і хочеться подивитись на ті речі. Кобра їх убила?

— Так, усі вони мертві. Білий Клобук говорив, що він охороняє їх.

— Ага! Як вовк стереже м'ясо у своїм барлозі. Ходімо.

Мауглі поплив до берега. Щоб швидше обсушитися, хлопчик покачався по траві; потім обоє вони попростували до Холодних Печер, до безлюдного міста, про яке, напевне, ви чули. Тепер Мауглі нітрохи не боявся Мавпячого Племені,— зате мавпи аж жахалися при згадці про хлопчика. Як і завжди, їхні племена бігали в Джунглях, а Холодні Печери залишалися спустілими й мовчазними при світлі місяця. Каа минув руїни павільйону на терасі, зіслизнув купою грузу і шмигнув до напіврозвалених сходів, що зсередини павільйону вели під землю. Мауглі голосно промовив Владичне Слово Змій: "Ми однієї крові — ви і я", — і порачкував за пітоном. Довго вони повзли слизьким звивистим проходом. Нарешті досягли місця, де коріння якогось гігантського дерева (тридцяти футів заввишки над землею) вивернуло в стіні великий камінь. Каа й Мауглі переповзли цей камінь і опинились у просторому льосі з банеподібною продірявленою стелею. Сюди, в темряву, пробивалося кілька променів світла.

— Добре лігво, — мовив Мауглі, підводячись на ноги, — але ходити сюди щодня дуже далеко. Ну, що ж ми побачимо тут?

— Хіба я ніщо? — долинув голос із глибини льоху, і Мауглі побачив, як там заворушилося щось біле. Воно сунуло дуже повільно, і ось перед хлопчиком піднялась така величезна кобра, якої він ще ніколи не бачив. Це була змія футів вісім завдовжки, яка від постійного перебування в темряві побіліла,

мов слонова кістка. Навіть очковий знак її роздутого клобука втратив свій колір і став світло-жовтий. Очі кобри горіли, як рубіни, і взагалі вона мала дивовижний вигляд.

— Доброго полювання, — сказав Мауглі, який завжди дотримувався звичаю так само, як і ніколи не розлучався з ножем.

— Що скажете про місто? — спитала біла кобра, не відповівши на привітання. — Що скажете про велике, обгороджене мурами місто, про місто, де сто слонів, двадцять тисяч коней і безліч скотини, про місто царя над двадцятьма царями? Я тут оглухла і давно вже не чую гуркоту військових гонгів.

— Над нашими головами Джунглі,— відповів Мауглі. — А із слонів я знаю лише Хаті та його синів. Багіра повбивала всіх коней в одному селі. А що таке цар?

— Я сказав тобі,— шепнув Каа кобрі,— я сказав тобі чотири ночі тому, що міста більше не існує.

— Місто, велике місто в лісі, брама якого охороняється царськими вежами, ніколи не може зникнути. Його збудували раніше, ніж батько мого батька вилупився із яйця, і воно стоятиме, поки сини моїх синів побіліють так само, як я, Саломді, син Чандрабіджі, син Віяджі, син Єгасурі, збудував його в дні Бапа Раваля. А ви ж чий скот?

— Слід загубився, — промовив Мауглі, обернувшись до пітона. — Я не розумію, що вона каже.

— Я теж. Вона дуже стара. Мати Кобр, тут тільки Джунглі, і так було з самого початку.

— Так хто ж він, — спитала біла кобра, — той, хто сидить безбоязно переді мною, не знає царя і говорить нашою мовою, вимовляючи слова людськими губами? Хто він — з ножем і з язиком змії?

— Мене звуть Мауглі,— була відповідь, — я в Джунглів. — Вовки моє плем'я, а Каа — брат мій. Мати Кобр, хто ти?

— Я страж царського скарбу. Куррун Раджа поклав цей камінь наді мною тоді, коли шкіра моя була ще темна. Я мушу карати смертю всіх, хто прийде сюди красти. Потім під цей камінь опустили скарби, і я чула спів брамінів, моїх повелителів.

— Гм-м, — сказав Мауглі про себе, — ще недавно мені довелось мати справу з браміном у Людській Зграї, і я знаю, що це означає: скоро станеться лихо.

— П'ять разів за час моєї служби піднімався камінь, щоб опустити сюди скарби, і жодного разу звідси нічого не виймали. Немає в світі багатств, які були б рівні скарбам ста царів. Але давно, дуже давно підіймали камінь востаннє, і, напевне, моє місто забуло мене.

— Там немає міста. Глянь угору. Бачиш, коріння великого дерева розсунуло камені. Дерева і люди не вживаються разом, — наполягав Каа.

— Разів зо три люди знаходили сюди дорогу, — злобно відповідала біла кобра, — але вони мовчки пробиралися в темряві, аж поки я підповзала до них. А тоді їм не доводилося довго кричати. Але ви обоє — людина і змія — приходите з брехнею, хочете змусити мене повірити, що мого міста більше немає. Ви хочете, щоб я облишила стерегти скарб! Люди мало

міняються з роками, я ж — ніколи. Поки знову підійметься камінь і прийдуть браміни із знайомими мені піснями, поки напоять мене теплим молоком і винесуть мене знову на світло, доти я, я, я, і ніхто інший — страж царського скарбу! Ви кажете, що місто вмерло і що коріння дерев пробилося сюди? Так нагніться ж і беріть все, що забажаєте. На всій землі немає іншого такого скарбу. Людино з язиком змій, якщо ти зможеш вийти живою звідси тією ж дорогою, якою прийшла сюди, то князі будуть твоїми слугами!

— Знову слід загубився, — промовив холодно Мауглі. — Невже шакал міг пролізти сюди і вкусити великого Білого Клобука? Він, напевне, збожеволів. Мати Кобр, я не бачу тут нічого такого, що можна було б узяти.

— Клянусь богами Сонця і Місяця, в хлопчика смертельне божевілля, — зашипіла кобра. — Раніше ніж заплющаться твої очі, я змилуюся над тобою. Дивись, і ти побачиш те, чого досі ніколи не бачила Людина!

— Зле буде тому в Джунглях, хто говорить Мауглі про милість, — процідив крізь зуби хлопчик. — Та я знаю — темрява міняє все. Якщо вже ти зволиш, подивлюся.

Хлопчик пильно оглянув весь підвал і набрав на підлозі цілу пригорщу чогось блискучого.

— О-о! — промовив Мауглі,— так воно ж схоже на те, чим розважається Людська Зграя. Тільки це жовте, а там руде.

Мауглі кинув золоті монети і пішов далі. Підлога печери футів на п'ять-шість була встелена чеканними золотими і срібними монетами, які висипались із мішків, у яких вони зберігались. За довгі роки метал розсунувся і розплився, як

пісок під час відпливу. На металі і поміж ним, наче залишки корабельної аварії, лежали зроблені з карбованого срібла, обтягнуті золотими бляхами і поцяцьковані карбункулами[5] і бірюзою дорогоцінні чапраки для слонів. Тут і там валялися паланкіни і носилки для цариць, оковані і оздоблені сріблом та емаллю, з нефритовими ручками та бурштиновими кільцями для завіс; золоті свічники з смарагдовими підвісками, що дрижали на дротинках; вилиті із срібла п'ять футів заввишки з рубіновими очима ідоли — образи старовинних богів. Мауглі бачив сталеві позолочені кільчасті панцири, оздоблені торочкою із старик, почорнілих дрібних перлин; шоломи, прикрашені криваво-червоними рубінами; щити із черепах та шкури носорога, облямовані і прикрашені інкрустацією з червоного золота та всипані по краях ізумрудами; мечі а держаками, на яких виблискували діаманти, кинджали і мисливські ножі. Хлопчик натикався на золотий посуд і ковші для жертвоприношень, на переносні алтарі небачених форм, на келехи і браслети з нефриту. Він дивився на курильниці, гребені, посуд для пахощів, хни і сурми з щирого золота. У підвалі було безліч носових кілець, намиста, пов'язок і перснів, а також пояси в сім пальців завширшки, оздоблені гранчастими діамантами і рубінами. Мауглі побачив дерев'яні скрині, колись оковані залізом, але з часом дерево потрухло на порох, і звідти висипалися купи необроблених сапфірів, опалів, "котячих очей", рубінів, діамантів, смарагдів і гранатів.

Біла кобра сказала правду. Ніякими грошима не можна було оцінити ці скарби, що добувалися протягом століть війнами, грабунками, торгівлею і податками. Одним монетам неможливо було скласти ціни, якщо навіть не зважати на самоцвіти. А вага золота і срібла досягала, напевно, двох— або трьохсот тонн. Кожен місцевий правитель, хоч який він є бідний, обов'язково має свій скарб і постійно його поповнює. І хоч який-небудь освічений князь іноді й посилає сорок-п'ятдесят возів срібла, щоб обміняти його на урядові папери,

все ж більшість з них зберігає свої багатства як глибоку таємницю.

Мауглі, звісно, не міг збагнути значення цих речей. Ножі трохи зацікавили хлопчика. Але вони виявилися легші за його власний ніж, і Мауглі кинув їх геть. Нарешті він знайшов щось справді привабливе; воно лежало в кутку, біля одного напівзасипаного паланкіна. Це був анкас двофутової довжини, тобто палиця для слонів, схожа на невеликий човновий гак. На верхівці палиці поблискував один круглий рубін; весь восьмидюймовий держак був густо поцяцькований необробленою бірюзою, і це робило його дуже зручним. Нижче — нефритовий обідець з гірляндою квітів, листя яких зроблене з смарагдів; самі ж квіти — рубінові і вставлені в холодний зелений камінь. Уся інша частина держака виготовлена з чистої слонової кості, а саме вістря і гак — із золотою інкрустацією, картина ловлі слонів. Малюнки стосувалися друга Мауглі — старого Хаті, і це зацікавило хлопчика.

Біла кобра повзла слідом за Мауглі.

— Невже не варто умерти заради цього? — сказала вона. — Хіба це не велика милість?

— Не розумію, — відповів хлопчик. — Ці речі тверді, холодні і зовсім не придатні для їжі. Але ось цю штуку, — і Мауглі підняв анкас, — я хочу взяти з собою, подивлюсь на неї при сонячному світлі. Ти ж кажеш, що все це твоє, так дай мені цей анкас. А я принесу тобі жаб.

Біла кобра зловтішно затремтіла.

— Звісно, дам, — промовила вона, — все, що бачиш тут, я віддам тобі, поки ти виберешся звідси.

— Я йду зараз. Тут темно і холодно. Мені хочеться взяти з собою в Джунглі оцю гостру штуку.

— Подивись під ноги. Що там?

Мауглі підняв щось біле і гладеньке.

— Це людський череп, — спокійно промовив хлопчик. — А ось іще два.

— Вони прийшли сюди багато років тому, щоб забрати скарби. Я поговорила з ними в темряві, і вони й по цей день лежать тут.

— Та навіщо мені всі ці скарби? Якщо ти дозволиш взяти з собою анкас, то я вважатиму щасливим своє полювання. Якщо ж ні — все одно полювання вдале. Я не б'юся з Отруйним Племенем, і, крім того, я знаю Владичне Слово цього племені.

— Тут лише одне Владичне Слово — моє.

З палючими очима Каа кинувся вперед.

— Хто просив мене, щоб я привів Людину? — прошипів пітон.

— Звісно, я, — прошепотіла стара кобра. — Я давко вже не бачила людей. А цей хлопчик розмовляє нашою мовою.

— Але про вбивство між нами не було й згадки. Хіба можу я повернутися в Джунглі і сказати, що сам одвів Мауглі на смерть? — заперечив Каа.

— Поки що я не говорю про вбивство. Ну, а відносно того, виберешся ти чи не виберешся звідси, так он там є дірка в стіні. Тихіше ти, гладкий убивця мавп! Досить мені торкнутися до твоєї шиї — і Джунглі ніколи не побачать тебе. Жодна Людина не виходила з печери живою. — Я охоронець скарбу в царському місті!

— А я кажу тобі, білий земляний черв'яку, що немає вже ні міста, ні царя. Над нами Джунглі! — закричав Каа.

— Скарби ще тут. Та ось що зробимо. Почекай тропіки, Каа зі скель, і ти побачиш, як бігатиме хлопчик. Тут є де гратися. Життя прекрасне. Хлопчику, побігай трошки і покажи свою спритність!

Мауглі спокійно поклав руку на голову Каа.

— Досі біла тварюка мала справу з істотами з Людської Зграї. Стара кобра ще не знає мене, — прошепотів хлопчик. — Якщо їй самій забажалося пополювати, то що ж — можна!

Мауглі стояв, тримаючи анкас кінцем вниз. Раптом хлопчик розмахнувся і кинув. Анкас пролетів навкіс і впав прямо за клобуком величезної змії, прикувавши її до підлоги. Каа блискавично навалився всією своєю вагою на звисле тіло кобри, паралізував її з голови до хвоста. Червоні очі кобри запалали, а шість вільних дюймів голови шалено вихляли то праворуч, то ліворуч.

— Убий! — крикнув Каа, коли Мауглі схопився за ніж.

— Ш, — відповів хлопчик, виймаючи з піхов ножа, — я ніколи не вбиватиму, якщо це не для їжі. Але глянь, Каа!

Мауглі схопив змію позад клобука, розтулив їй рот лезом ножа і показав на страшні отруйливі ікла на верхній щелепі — чорні й розкришені. Як і всі змії, біла кобра пережила свою отруту.

— Тюю (трухлявий пеньок), — промовив хлопчик і відсторонив Каа; потім вийняв анкас і звільнив кобру.

— Царським скарбам потрібний новий сторож, — суворо сказав хлопчик. — Трухлявий пеньок… ти кепсько вчинив. Побігай, покажи свою спритність.

— Я зганьблена. Убий мене! — шипіла кобра.

— Тут і без цього занадто багато говорили про вбивство. Зараз ми підемо звідси. Я візьму гостру штуку, Тюю, бо я бився і переміг тебе.

— Гляди, щоб ця штука зрештою не вбила тебе. Це смерть. Пам'ятай. Це смерть. Цієї гострої штуки вистачить, щоб повбивати всіх мешканців мого міста. Не буде анкас у твоїх руках, Людино з Джунглів, не довго залишатиметься і в того, хто відніме його в тебе. Через нього вони вбиватимуть, вбиватимуть і вбиватимуть. Моя сила висохла, але анкас продовжить мою роботу. Це смерть! Це смерть! Це смерть!

Мауглі знову виповз крізь дірку в підземний коридор і, оглянувшись, побачив, як кобра осатаніло кусає своїми нешкідливими зубами золоті обличчя богів, що лежать долі, і шипить: "Це смерть!"

Мауглі й Каа дуже зраділи, побачивши денне світло. Як тільки вони опинились у своїх Джунглях і анкас у хлопчикових руках заблищав під вранішнім сонцем, Мауглі відчув себе

таким задоволеним, ніби знайшов пучок нових квітів, щоб уплести в своє волосся.

— Ця річ блищить дужче, ніж очі Багіри, — мовив захоплено хлопчик, крутячи рубін. — Треба показати його пантері. Але що мав на увазі Тюю, коли говорив про смерть?

— Не знаю. Мене образило до самого кінчика хвоста, що кобра не скуштувала ножа. Б Холодних Печерах завжди повно зла — і на землі, і під нею. Але я зголоднів. Пополюємо на світанні? — спитав Каа.

— Ні. Багіра повинна побачити цю палицю. Доброго полювання! — і Мауглі затанцював, розмахуючи анкасом. Хлопчик час від часу зупинявся, щоб помилуватися своєю здобиччю. Нарешті він досяг того місця в Джунглях, де дуже часто бувала Багіра. На пантеру Мауглі наткнувся саме тоді, коли вона пила воду після важкого полювання. Хлопчик розповів їй про всі свої пригоди; пантера обнюхала анкас. Коли Мауглі сказав про останнє слово білої кобри, Багіра схвально замуркотіла.

— Виходить, Білий Клобук сказав правду? — жваво запитав хлопчик.

— Я народилася в князівських клітках в Удейпурі і гадаю, що знаю дещо про Людину. Ради одного цього червоного каменя багато людей убивали б тричі на ніч.

— Але від цього каменя анкас лише важкий. Мій маленький блискучий ніж кращий. Та й, крім того, червоний камінь не можна їсти. То навіщо ж через нього вбивати?

— Хлопчику, піди і виспись. Ти жив серед людей і…

— Пригадую... Люди убивають не тому, що полюють, а просто так, задля втіхи. Прокинься, Багіро. Скажи, для чого потрібна ця гостра штука?

Багіра напіврозплющила сонні очі, і в них заграли бісики.

— Цю штуку зробили люди, щоб до крові колоти голови синів Хаті. Такі самісінькі мені доводилося бачити перед клітками на вулицях Удейпура. Своїм вістрям палиця скуштувала крові багатьох таких, як Хаті.

— Але для чого анкасові бити і шпигати голови слонів?

— Щоб учити їх Закону Людини. У людей немає ані зубів, ані кігтів, от вони й роблять такі гострі штуки, а іноді й гірше...

— Що ближче до людей, навіть до речей, зроблених Людською Зграєю, то більше крові,— промовив Мауглі з відразою; він трохи стомився, несучи важкий анкас. — Коли б я знав про це — нізащо не взяв би його. Спершу кров Мессуа на мотузках, зараз — кров Хаті. Анкас мені більше не потрібний. Дивись!

Блиснувши, анкас одлетів І вгруз у землю між деревами футів за п'ятдесят від пантери і хлопчика.

— От мої руки й очистилися від смерті,— промовив Мауглі, витираючи пальці й долоні об свіжу, вологу землю. — Трухлявий пеньок говорив, що смерть переслідуватиме мене. Він старий, білий і божевільний.

— Білий він чи чорний, смерть чи життя, а я іду спати, Братику. Не можу я цілу ніч полювати і вити весь день, як роблять інші.

Багіра знала лігво миль за дві звідси і подалася туди. А Мауглі спритно вибрався на зручне дерево, зв'язав докупи кілька ліан і, швидше ніж можна розповісти про це, вже погойдувався у гамаці на висоті п'ятдесяти футів над землею. Хоч хлопчик і не зневажав денне світло, все ж, наслідуючи звичаї своїх друзів, він користувався ним якомога менше. Прокинувшись у сутінках серед голосистого племені, що живе на деревах, Мауглі згадав про красиві камінчики.

— Зрештою, гляну ще раз на цю штуку, — сказав вік і спустився по ліані на землю. Багіра вже стояла перед ним. У напівтемряві Мауглі почув її пирхання.

— Де штука з гостряком? — крикнув хлопчик.

— Її взяла Людина. Ось слід…

— Зараз побачимо, чи правду сказав Тюю. Якщо штука з гострим кінцем — смерть, то ця Людина помре. Ходімо за нею.

— Давай спершу пополюємо, — заперечила Багіра, — бо на голодний шлунок не бачиш як слід. Люди ходять поволі, і Джунглі такі вологі, що збережуть найлегший слід.

Мауглі з пантерою похапцем пополювали, але минуло близько трьох годин, поки вони наїлися, напилися і вирушили по сліду. Ніщо не може змусити мешканців Джунглів квапливо їсти!

— Невже, ти гадаєш, що гостра штука обернеться в руці Людини і вб'є її? — запитав Мауглі. — Тюю сказав, що це смерть.

— Знайдемо, тоді побачимо, — відповіла пантера на ходу, опустивши голову. — Тут ступає одноніжка (Багіра мала на увазі, що тут іде одна людина); вона несе якусь важку річ, і тому її п'яти вдавилися глибоко в землю.

— Гей! Це так само ясно, як літня блискавка, — відповів Мауглі.

І вони побігли швидкою обережною риссю, перетинаючи плями місячного сяйва і не спускаючи очей із сліду двох босих ніг.

— Тут він швидко побіг, — сказав Мауглі. — Поглянь: великі пальці розчепірені...— Вони зійшли на вологе місце. — Чому ж він тут звернув?

— Почекай, — відповіла Багіра і тієї ж миті плигнула пречудовим стрибком, на який тільки в неї вистачало вміння.

Коли слід стає незрозумілий, треба одразу плигнути якнайдалі вперед, не залишаючи на землі власних слідів. Роблять це для того, щоб не заплутатися ще дужче. По тому Багіра обернулася, глянула на Мауглі й закричала:

— Тут другий слід іде цьому назустріч. У другого сліду ноги менші й пальці повернуті всередину.

Мауглі підбіг і подивився:

— Це нога мисливця з племені гондів, — сказав хлопчик. — Глянь, тут він волочить по землі лук. Ось чому перший слід дуже швидко звернув убік. Велика Нога сховалася від Маленької Ноги.

— Твоя правда, — відповіла Багіра. — Тепер, щоб не наступати один одному на слід і не плутатися, візьмемо собі кожний по сліду. Я — Велика Нога, Братику, а ти — Маленька Нога, гонд.

Пантера стрибнула до першого сліду, залишивши Мауглі біля чудернацьких відбитків ніг маленької дикої лісової людини.

— Тепер, — озвалася Багіра, крок за кроком ідучи по сліду, — я, Велика Нога, повертаю тут убік, ховаюся за скелю і стою тихенько, не сміючи ворухнути ногою. Говори твій слід, Братику.

— Тепер я, Маленька Нога, наближаюся до скелі,— сказав Мауглі. — Сідаю під скелею, спираюся на праву руку, а лук тримаю поміж ногами. Чекаю довго, бо слід моїх ніг тут глибокий.

— Я теж, — відповіла Багіра, сховавшись за скелю, — чекаю, обіпершись штукою з гостряком об камінь. Вона сковзнула і залишила подряпину на камені. Говори твій слід, Братику.

— Одна гіллячка, друга і великий сучок зламані в цьому місці,— промовив тихо Мауглі. — Але як мені сказати, що це? А, розумію! Я, Маленька Нога, йду з шумом і тупочу, щоб мене почула Велика Нога. — Хлопчик відійшов од скелі і попрямував поміж деревами. Наближаючись до маленького водоспаду, він весь час підвищував голос: — Я іду далеко, далеко, туди, де шум падаючої води заглушає мене, і я чекаю. Говори твій слід, Багіро, Велика Нога.

Пантера металася на всі боки, щоб подивитись, куди веде од скелі слід Великої Ноги. Потім озвалася:

— Я вилажу із-за скелі рачки, волочу за собою штуку з гостряком. Не бачу нічого, біжу. Я, Велика Нога, біжу швидко. Слід ясний. Підемо кожен по своєму сліду. Я біжу.

Багіра бігла по ясному сліду, а Мауглі йшов слідами гонда. Якийсь час у Джунглях панувала тиша.

— Де ти, Маленька Нога? — крикнула Багіра.

Хлопчик озвався кроків за п'ятдесят з правого боку.

— Гм.— мугикнула, покашлюючи, пантера. — Обидва сліди йдуть майже рядом і весь час сходяться ближче.

Багіра й Мауглі пробігли ще півмилі, тримаючись на однаковій відстані одне від одного. Нарешті хлопчик, який не так низько нахилявся до землі, як пантера, закричав:

— Вони зустрілися. Доброго полювання! Дивись! Тут, на скелі, стояла навколішки Маленька Нога, а он Велика Нога.

Кроків за десять від пантери й хлопчика, на купі каміння, лежало тіло селянина, прошите наскрізь легкою, опереною стрілою гонда.

— Ну, то чи такий уже дурний Білий Клобук, Братику? — запитала лагідно Багіра. — Ось тобі принаймні одна смерть.

— Ходімо далі. А все-таки, де ж кровопивець слонів — червоноока колючка?

— Може, забрала Маленька Нога. Дивись, ось знову слід.

Поодинокий слід легкої людини, що бігла хутко з чималою вагою на лівому плечі, вів по довгій похилій віднозі, що поросла сухою травою. Гострозорим слідопитам здавалося, ніби кожен крок цього сліду випалений гарячим залізом.

Багіра й Мауглі мовчки йшли цим слідом. Нарешті вони спустилися в балку й опинилися біля купи попелу.

— Знову, — промовила пантера й стала, наче скам'янівши.

Скарлючене тіло низькорослого гонда лежало ногами в попелі, і Багіра запитально подивилася на хлопчика.

— Це зроблено бамбуковою палицею, — глянувши на труп, сказав Мауглі. — Я брав такі самі палиці, щоб пасти буйволів, коли служив Людській Зграї. Мати Кобр (мені шкода, що я насміхався з неї) добре знає людей. Хіба я не казав, що люди вбивають просто так, знічев'я?

— Ні, вони вбивають одне одного за червоні та сині камінці, — відповіла пантера. — Не забувай, що я жила в князівських клітках Удейпура.

— Один, два, три, чотири сліди, — промовив Мауглі, нагнувшись над попелом. — Чотири сліди людей, взутих у черевики. Видно, що вони ходять не так швидко, як гонд. І яке зло заподіяла їм ця маленька лісова Людина? Глянь, перед тим, як убити, всі четверо стояли й розмовляли. Багіро, вертаймося назад, бо в мене порожньо в шлунку і він аж витанцьовує то вгору, то вниз, наче гніздо іволги на кінчику гіллячки.

— Що за полювання — на півдорозі залишити звіра? Наздоженемо його! — заперечила пантера. — Ці вісім узутих ніг не втечуть далеко.

Майже цілу годину пантера і хлопчик ішли по широкому сліду чотирьох людей у черевиках і не озвалися одне до одного жодним словом.

Настав спекотний сонячний день. Багіра нарешті промовила:

— Пахне димом.

— Люди завжди більше люблять їсти, ніж бігати, — відповів Мауглі, то зникаючи, то з'являючись поміж дрібними кущами, якими поросли незнайомі Джунглі. Раптом Багіра, що йшла трохи лівіше, видала дивний горловий звук.

— Цей уже наївся! — сказала вона.

Під кущем лежала купа пістрявого ганчір'я, а довкола нього біліло розсипане борошно.

— Цього теж убили бамбуком, — промовив Мауглі. — Бачиш? Білий пил — їжа людей. Вони відняли здобич і в цього — він ніс їхню їжу, — а саму Людину віддали на поталу Чілю, шуліці.

— Третя смерть, — зауважила Багіра.

— Я понесу Матері Кобр молодих великих жаб і нагодую її досхочу, — вирішив хлопчик. — Кровопивець слонів — сама смерть, але все-таки я нічого не розумію!

— Ходімо! — промовила пантера.

Не пройшли вони й півмилі, як раптом каркання Ко, ворона, що співав Пісню Смерті на верховітті тамариску[6], а затінку його лежало три трупи. Посередині, під залізною сковорідкою, на якій лежала почорніла спалена перепічка, диміло напівпогасле багаття. Біля самого вогню, виблискуючи на сонці, лежав прикрашений бірюзою і рубінами анкас.

— Ця штука моторно працює. Все кінчається тут, — сказала Багіра. — Од чого вмерли троє, Мауглі? Адже не видно ні будь-якого сліду, ні подряпин.

Мешканець Джунглів краще за будь-якого лікаря вміє розпізнавати отруйні трави і ягоди. Мауглі понюхав дим над багаттям, одломив шматочок почорнілої перепічки, покуштував і зразу ж виплюнув.

— Яблуко Смерті,— закашлявся хлопчик. — Перший, напевне, додав його в їжу своїх супутників, а ті розквиталися з ним, убивши спочатку гонда.

— Справді, славне полювання! Одна смерть за другою, — промовила Багіра.

"Яблуком Смерті" в Джунглях називають дурман, або датуру, одну з найнебезпечніших отрут в Індії.

— А що далі? — запитала пантера. — Невже й ми з тобою повбиваємо одне одного через цього червоноокого вбивцю?

— Може, анкас розмовляє? — прошепотів Мауглі. — Хіба я недобре зробив, викинувши його геть? З нами цього не станеться, Багіро, бо ми не бажаємо того, чого хочуть люди.

Якщо ж анкас залишиться тут, то вік, безсумнівно, вбиватиме людей так само швидко, як падають од вітру горіхи. Мені не подобаються люди, але я не хочу, щоб вони гинули по шестеро за одну ніч.

— То що ж? Адже це лише люди. Вони вбивають одне одного й дуже цим задоволені,— сказала пантера. — А перша невеличка лісова Людина пополювала славно…

— Люди все-таки щенята, а щеня ладне втопитися, аби вкусити місяць у воді. Це моя вина, — сказав Мауглі таким тоном, ніби вже все зрозумів. — Більше ніколи не приноситиму в Джунглі незнайомих речей, навіть таких гарних, як квіти. Це… — і хлопчик обережно взяв анкас, — повернеться назад, до Матері Кобр. Тільки спершу треба виспатися, але, звісно, не поряд з трупами. Анкас ми повинні закопати в землю, щоб він не втік і не убив ще шістьох. Вирий яму під цим деревом, Багіро.

— Але, Братику, — мовила Багіра, наближаючись до дерева, — винен не кровопивця, а самі люди.

— Байдуже, — сказав Мауглі. — Рий глибоку яму. Коли прокинемося, я заберу анкас і віднесу назад.

Минуло дві ночі. Засмучена біла кобра сиділа в темряві під склепінням печери — зганьблена, пограбована, самотня. Раптом бірюзовий анкас пролетів крізь дірку в стіні і, брязкнувши, впав на підлогу, встелену золотими монетами.

— Мати Кобр, — озвався Мауглі (із обережності хлопчик залишився по той бік стіни), — візьми кого-небудь молодшого й дужчого а твоїх родичів, і хай він допомагає тобі стерегти царський скарб, щоб жодна людина не вийшла звідси живою!

— Аг-га! Значить, анкас повернувся. Я ж казала, що це смерть. Але як же це ти залишився живий? — бурмотіла кобра, з любов'ю обвиваючись навколо держака анкаса.

— Присягаюсь биком, що викупив мене, я не знаю. Ця штука за одну ніч убила шістьох. Не випускай її більше.

ПІСНЯ МАЛЕНЬКОГО МИСЛИВЦЯ

Ще не чути Бандар-Логів, спить на гілці Мор, павич,

Не ширяє Чіль, шуліка, в небесах,

А по Джунглях нишком лине тінь і тихий, тихий клич —

То все Страх, Ловцю Маленький, то все Страх!

Скрізь нечутною ходою

Тінь крадеться за тобою,

Шепіт пурхає по Джунглях, наче птах;

І чоло твоє вкриває

Піт холодний… Ти ж бо знаєш:

То все Страх, Ловцю Маленький, то все Страх!

Місяць десь ще за горою. Височать похмуро скелі.

Звірі перелякано ховаються в лісах.

А тебе женуть зітхання — геть, до рідної оселі, —

То все Страх, Ловцю Маленький, то все Страх!

На коліно! Лук до бою!

Бий у темряву стрілою!

Спис метай туди, де регіт у кущах!

Та рука сповзла безсило;

І лице пополотніло, —

То сам Страх, Ловцю Маленький, то сам Страх!

А коли тропічна злива гне й ламає дуб і колос,

Все тремтить, белькоче й гине на твоїх очах;

Крізь громовії розкоти чути моторошний голос —

То сам Страх, Ловцю Маленький, то сам Страх!

Ось шумлять-бурлять потоки,

Ріки стали враз глибокі,

Блискавиці все спалахують в горах…

А у тебе в горлі сухо,

І твоє сердечко глухо

Промовля: — Ловцю Маленький, це ж є Страх!

РУДІ СОБАКИ

За ночі нестримного бігу —

За білі чудовії ночі!

За спритність і розум, за наші палаючі очі!

За пахощі Джунглів досвітніх,

омитих рясною росою!

За добру ловитву!

За радість весняних двобоїв!

За поклик, яким сповіщають вас друзі,

що олень вже сили втрачає!

За риск і за подвиг нічний!

За матку й щенят, яві страху

у Лігві не знають! —

Ми підем на смертний бій!

На бій! На бій!

Після нашестя Джунглів на село для Мауглі настало радісне життя. Він почував себе спокійно, як людина, що сплатила свої борги. Всі в Джунглях ставилися до нього по-дружньому, хоч трохи й побоювались його. Те, що Мауглі бачив, робив або чув, мандруючи від одного племені до іншого разом зі своїми чотирма товаришами чи сам, могло б скласти багато-багато оповідань, таких же довгих, як і оце. Отже, вам не доведеться почути про те, як Мауглі врятувався від скаженого слона із Мандли, що убив двадцять два буйволи, які везли до державної скарбниці одинадцять возів карбованого срібла, а потім порозкидав у пилюці блискучі рупії; як у північних болотах хлопець цілу ніч бився з крокодилом (Джакалом) і зламав свій ніж об лускату спину тварини; як згодом він знайшов ще кращого і довшого ножа на шиї людини, розірваної диким кабаном, вистежив і вбив цього кабана, щоб належно заплатити за ніж; як під час Великого Голоду Мауглі потрапив у справжній потік оленів і осатанілі, прудкі стада ледве не затоптали його на смерть; як він урятував Хаті, Мовчальника, коли той мало не провалився у яму з палею; як другого дня сам Мауглі попав у хитро влаштовану пастку на леопарда і Хаті розтрощив важкі балки; як хлопець доїв диких буйволиць посеред драговини і як…

Але зараз ми можемо розповісти лише про одне.

Батько і Мати Вовки померли. Мауглі привалив великим каменем вхід у печеру і заспівав над померлими Пісню Смерті. Балу постарів і зробився незграбний. І навіть Багіра, незважаючи на її сталеві нерви і залізні м'язи, була вже не така спритна, як раніше. Акела так постарів, що сіра вовна на ньому зробилася біла. Ребра старого вовка аж стирчали, він ходив, мов дерев'яний, і Мауглі полював для нього.

Зате молоді вовки, діти колишньої Сіонійської Зграї, росли і міцніли. Нарешті їх зібралося сорок дужих бистроногих п'ятиліток, і все ж вони залишалися без Ватажка. Тоді Акела порадив молодим вовкам зібратися докупи, аби дотримуватись Закону Джунглів і коритися одному Ватажкові, як і належить Вільному Племені.

Мауглі не хотів радити у цій справі. Як висловився хлопець, він спробував кислого плоду і добре знає дерево, з якого його збирають. Та коли Фао, син Фаони (його батько був Сірий Слідопит, коли Акела водив Зграю за Законом Джунглів), завоював місце Вожака Зграї і коли знову світлими ночами залунали давні вигуки й пісні, Мауглі по старій пам'яті прийшов до Скелі Ради. Коли хлопець говорив, Зграя вислуховувала його до кінця, і він сидів на скелі вище Фао, поруч з Акелою. То були дні вдалого полювання і солодкого сну. Жоден чужоземець не посмів завернути у Джунглі, що належали племені Мауглі,— так називали їхню Зграю, — і молоді вовки росли й гладшали. А на огляд приводили багато малят. Мауглі завжди з'являвся на огляд, бо пам'ятав ту ніч, коли чорна пантера ввела у Зграю голе коричневе дитинча. А протяжні вигуки: "Дивіться, дивіться добре, о вовки!" сповнювали його серце дивними відчуттями. Решту часу хлопець забирався далеко в Джунглі і куштував, торкав, оглядав і обнюхував усе нове.

Одного разу присмерком Мауглі неквапливо ішов Джунглями, щоб віддати Акелі половину забитого оленя. Чотири вовки тюпали за ним і весь час "жартома борюкалися, кидались один на одного, втішаючись радістю життя. Раптом до Мауглі долинув крик, якого він з часів Шер-Хана ніколи не чув. Це було те, що в Джунглях називають фіал — противне виття шакала, який полює услід за тигром або спостерігає, як убивають яку-небудь велику здобич. Уявіть собі ненависть, змішану з торжеством, страхом, відчаєм і пронизану чимось на

зразок насмішки, — і ви матимете деяке поняття про фіал, що, то вщухаючи, то знову наростаючи, дзвенів і дрижав далеко-далеко за Вайнгунгою. Четвірка вовків зразу ж наїжилась і загарчала. Мауглі схопився за ніж і принишк, мов закам'янів на місці.

— Жоден Смугастий не посміє тут полювати, — промовив, нарешті, хлопець.

— Це не крик Провісника, — озвався Сірий Брат.— Іде велика ловитва. Слухай!

Тишу знову порушив вереск, схожий чи то на ридання, чи то на сміх, так ніби в того шакала були м'які людські губи. Мауглі глибоко зітхнув і, випереджаючи прудких вовків, побіг до Скелі Ради. Фао й Акела вже сиділи на своїх місцях, а нижче напружено чекала вся Зграя. Матері з вовченятами забилися у свої лігва: коли долинає фіал, слабким істотам не годиться виходити з дому.

Спочатку вовки не чули нічого, лише з темряви до них долинав гомін Вайнгунги та завивання вітру, що бавився верховіттям дерев. Несподівано на тому боці річки заскімлив вовк. Та це був не вовк із Зграї, бо вся Зграя зібралася тут. Вовче виття перетворилось на довге, одчайдушне гавкання.

— Дхоль! — лунало. — Дхоль! Дхоль! Дхоль!

За кілька хвилин на скелі почулися стомлені кроки, і кістлявий мокрий вовк із закривавленими боками, скаліченою передньою ногою і білою піною на губах, кинувся в коло і, задихаючись, упав до ніг Мауглі.

— Доброго полювання! Хто твій Вожак? — спитав поважно Фао.

— Доброго полювання! Я Вонтола, — почулась відповідь.

Це означало, що він вовк-одинак і полює для себе, своєї подруги і вовченят, живучи у віддаленій печері. "Вонтола" — означає відступник, який не живе із Зграєю. Він важко дихав, і всі бачили, як б'ється його серце.

— Хто наближається? — спитав Фао, бо в Джунглях завжди питають про це після фіала.

— Дхоль, дхоль із Декана, руді собаки, вбивці. Вони йдуть з півдня на північ; кажуть, ніби Декан спустів. На своєму шляху вони вбивають усіх. Коли світив місяць-молодик, у мене було четверо — подруга і троє вовченят. Подруга навчала малих полювати на лугах, ховаючись, вистежувати оленя, як це робимо ми, мешканці долин. Опівночі я чув, як вили мої щенята, ідучи по сліду. А на світанку я знайшов їх у траві — вони лежали задубілі. Вільне Плем'я, за молодика у мене було четверо. Тоді я став шукати, кому помститись, і знайшов рудих собак.

— Скільки їх? — спитав Мауглі.

Вся Зграя глухо загарчала.

— Не знаю. Троє з них уже ніколи не полюватимуть. Але потім руді собаки гнали мене, як оленя. На трьох ногах гнали. Дивіться, Вільне Плем'я!

Він випрямив свою покалічену, почорнілу від засохлої крові лапу. Боки вовка були жорстоко покусані, горло — розірване і пошматоване.

— Їж, — сказав Акела, відійшовши од м'яса, що його приніс йому хлопець. І голодний відступник накинувся на оленину.

— За мною не пропаде, — промовив покалічений вовк, трохи угамувавши свій голод. — Дай мені трохи набратися сил, Вільне Плем'я, і я теж полюватиму. Моє лігво пусте, хоч ще за молодика в ньому теплилося життя. А Кривавий Борг ще не відплачений...

Фао, почувши, як хрущать кістки під зубами Відступника, схвально буркнув:

— Такі щелепи нам пригодяться, — сказав він. — Дикі соба ідуть із щенятами?

— Ні, ні. Всі руді ловці — дорослі собаки зграї, великі і сильні.

Це значило, що дхолі, великі руді собаки з Декана, прийшли битися. А вовки знали, що навіть тигр і той поступається здобиччю дхолю. Руді собаки мчать прямо Джунглями, збиваючи з ніг і шматуючи все, що трапляється їм на шляху. Хоч собаки й не такі великі і розумні, як вовки, зате їх дуже багато і вони дужі. Проте дхолі називаються зграєю лише тоді, коли їх збирається принаймні сотня, в той час як сорок вовків — це вже неабияка зграя. Під час мандрувань Мауглі добирався до високих трав Декана і часто бачив, як сміливі, безстрашні дхолі спали, бавилися і чухалися посеред ярів і чагарників, що служать для них лігвом. Хлопець ненавидів рудих собак і ставився до них з презирством, бо

вони пахли не так, як Вільне Плем'я, і жили не в печерах, а особливо тому, що в них росла вовна між пальцями, тоді як у Мауглі і його друзів пальці завжди гладенькі. Але з розповідей Хаті хлопець знав, як жахливо полює зграя рудих собак. Навіть сам Хаті звертає їм з дороги, бо поки дикі собаки живі і є багато дичини, вони шалено сунуть уперед і вбивають усе на своєму шляху.

Акела знав дещо про рудих собак і сказав Мауглі впівголоса:

— Краще вмерти разом із Зграєю, ніж самому, без Ватажка. Буде добре полювання — для мене останнє. Та люди довго живуть, і в тебе попереду ще багато ночей і днів, Братику. Йди на північ. Якщо після битви хтось із вовків залишиться живий, він принесе тобі звістку про нашу бійку.

— А, — цілком серйозно сказав Мауглі,— я мушу йти в болото, ловити дрібненьку рибку і спати на дереві?? Чи мені попросити допомоги у мавп і спокійно гризти на дереві горіхи, поки Зграя битиметься внизу?

— Битва буде на смерть! — сказав Акела. — Тобі ніколи не доводилося стрічатися з дхолями, рудими вбивцями? Навіть Смугастий...

— Ауа! Ауа! — презирливо промовив Мауглі. — Я вже вбив одну смугасту мавпу. Тепер слухайте: жили-були Вовк, батько мій, і Вовчиця, моя мати, і був ще старий сірий Вовк (не дуже мудрий, він уже побілів), якого я вважав і батьком, і матір'ю. І ось я, — хлопець підвищив голос, — я кажу, коли прийдуть собаки, якщо тільки вони прийдуть, Мауглі і Вільне Плем'я полюватимуть разом. І я присягаюся биком, що мене визволив, биком, якого Багіра внесла за мене в ті дні, яких ви, Зграя, не

пам'ятаєте, я кажу, — і хай чують дерева і річка, хай пам'ятають вони, якщо я забуду, — я запевняю: мій ніж буде зубом для Зграї, а мені вдається, що він не дуже тупий. Ось слово, яке сказав я.

— Ти не знаєш собак, Людино з вовчим язиком, — закричав Вонтола. — Я хочу лише відплатити мій Кривавий Борг раніше, ніж мене розірвуть на шматки. Дхолі просуваються повільно, знищуючи все на своєму шляху. За два дні я наберуся сил і піду мстити. Але вам, Вільне Плем'я, раджу іти на північ і жити надголодь, поки собаки залишать ваші місця. Буде таке полювання, що й спати ніколи.

— Слухайте Відступника! — крикнув сміючись Мауглі. — Вільне Плем'я, ми повинні йти на північ, їсти ящірок і пацюків по берегах, щоб не зустрітися з дхолями. Руді собаки полюватимуть на наших землях, а ми, сховавшись на півночі, лежатимемо, поки їм заманеться залишити наші землі. Вони — собаки, цуценята руді, жовтопузі, бездомні, з вовною між пальцями! В них буває по шестеро — восьмеро щенят за раз, як у Чукаї, маленької прудкої пацючихи. Звісно, нам, Вільному Племені, треба втікати од рудих собак і просити у племен півночі доаволу харчуватися падлом. Ви ж знаєте приказку: "На півночі черви, на півдні воші". А ми — Джунглі Вибирайте ж, вибирайте. Це славне полювання! За Зграю, за всю Зграю, за вовчиць і вовченят у лігві і на волі, за подругу, яка гонить лань, і за найменше дитинча в печері — ми приймемо бій!

Зграя відповіла хлопцеві дружним голосним гавканням, що пролунало серед ночі, ніби тріск падаючого дерева.

— Ми приймаємо бій! — кричали всі.

— Залиштесь з ними, — сказав Мауглі четвірці. — Нам знадобиться кожен зуб. Фао й Акела повинні все приготувати до битви. Я йду рахувати собак.

— Це смерть! — підвівшись, крикнув Вонтола. — Що може вдіяти цей Безволосий проти рудих собак? Пам'ятайте, навіть Смугастий…

— Ти й справді відступник, — крикнув Мауглі. — Але ми поговоримо, коли переб'ємо собак. Доброго полювання?

Мауглі помчав у темряву і, збуджений, нестримний, не дуже придивлявся під ноги. І тому цілком природно, що хлопець простягся на повний зріст, налетівши на величезні кільця Каа саме тоді, коли пітон лежав біля річки і підстерігав оленя.

— Ксссша, — прошипів сердито Каа, — хіба до лиця мешканцям Джунглів тупотіти і бігати під час нічного полювання, коли так славно підходить дичина?

— Моя провина, — промовив Мауглі, підводячись. — Я шукав тебе, Пласкоголовий. Та щоразу, як тільки ми зустрічаємось, ти все товстієш і стаєш довший на цілу мою руку. Тобі немає рівного в Джунглях, ти — наймудріший, найстаріший, найсильніший і найпрекрасніший а усіх, Каа.

— Але куди веде цей слід? — Голос пітона став люб'язніший.— І місяця не минуло, як тут була невеличка Людина з ножем. Вона шпурляла камінцями мені в голову і називала паскудною лісовою кишкою тільки за те, що я спав на відкритому місці.

— Так, і розганяв оленів на всі чотири сторони, коли полював Мауглі. А цей Пласкоголовий зовсім оглух і не чув, як йому свистіли, щоб він звільнив стежку для оленів, — відповідав спокійно Мауглі, вмощуючись між кільцями.

— Зараз та ж сама Людина приходить з ласкавими, добрими словами до Пласкоголового і каже, що він, Пласкоголовий, — наймудріший, найсильніший і найпрекрасніший у світі: цей самий Пласкоголовий вірить і влаштовує місцину для того, хто шпурляв у нього камінцями. Що ж, зручно тобі? А чи Багіра дала б тобі таке славне місце для відпочинку?

Як і завжди, Каа зробив із себе щось на зразок гамака для Мауглі. Хлопець простягнув у темряві руку і, обнявши гнучку, наче канат, шию пітона, схилив голову Каа собі на плече, а сам розповів пітону все, що трапилося цієї ночі в Джунглях.

— Можливо, я й справді мудрий, — озвався нарешті Каа, — але що глухий, то глухий. Інакше я почув би фіал. Тож не дивно, що хвилюються всі травоїдні. А скільки собак?

— Я ще не бачив. Я пустився бігом до тебе. Ти старіший від Хаті. Але ж, Каа, — хлопець аж завертівся з радості,— яке славне полювання буде! Мало хто з нас побачить завтрашній місяць.

— Хіба ти братимеш участь у битві? Пам'ятай, ти — Людина, і не забувай, яка Зграя тебе вигнала. Хай вовки зустрінуть собак. Ти — Людина.

— Торішні горіхи цього року стали чорною землею, — сказав Мауглі. — Це правда, що я — Людина, але в душі я сказав собі цієї ночі, що я — вовк. І закликав у свідки річку і

дерева, Я з Вільного Племені, Каа, поки руді собаки залишать наші місця.

— Вільне Плем'я, — буркнув пітон. — Вільні злодії! І ти зв'язав себе смертельним вузлом на честь померлих вовків! Недобре це полювання.

— Я ж поклявся. Про це знають дерева і річка. Поки руді собаки в наших місцях, моє слово не повернеться до мене.

— Ссшш! Це змінює всі сліди. Я хотів взяти тебе з собою в північні болота. Але Слово, якщо його дала навіть маленька гола Людина, залишається Словом. Тепер я, Каа, говорю...

— Подумай добре, Пласкоголовий, перш ніж зв'язати себе смертельним вузлом. Мені не треба твого Слова, бо я знаю...

— Гаразд, — промовив Каа. — Я не дам Слова. Але що ти вирішив робити, коли прийдуть руді собаки?

— Вони повинні перепливти Вайнгунгу. І я з ножем в руках зустріну їх на мілкому, а за мною була б Зграя. І там ножем І зубами ми змусили б собак повернутися за течією або принаймні остудили б трохи їхні горлянки.

— Повернути дхолей неможливо, та й горлянки в них загарячі,— промовив Каа. — Після цього полювання не буде ані Людини, ані вовченяти, залишаться самі кістки.

— Ала-ла! Помремо, так помремо. А все-таки славне вийде полювання. Але я молодий і бачив мало дощів. У мене ані мудрості, ані сили. Можливо, ти маєш кращий план, Каа?

— Я бачив сотні і сотні дощів. Перш ніж у Хаті виросли молочні ікла, я залишив на землі довгий слід. Присягаюсь Першим Яйцем, я старіший від багатьох дерев, і мені довелось бачити все, що творилося в Джунглях.

— Все ж таки це нове полювання, — відповів Мауглі. — Ще ніколи руді собаки не перетинали наш слід.

— Що є, то вже було. А те, що буде, — лише повернення давно забутого. Посидь спокійно, поки я полічу свої роки.

Цілу годину лежав Мауглі посеред кілець пітона, забавляючись своїм ножем. А в цей час, схиливши непорушну голову на землю, Каа пригадував усе, що він побачив і узнав з того дня, коли виповз із яйця. Світло немовби погасло в очах пітона, і вони здавалися тьмяними опалами. Час від часу Каа кволо ворушив то праворуч, то ліворуч головою, ніби полював уві сні. Мауглі спокійно дрімав, бо він знав, що найкраще діло перед полюванням — це сон, і звик засинати в будь-яку пору дня і ночі.

Згодом Мауглі відчув, що Каа почав рости і ширшати під ним. Величезний пітон роздувався і шипів, ніби меч, що його витягують з сталевих піхов.

— Я бачив усі мертві пори року, — сказав, нарешті, Каа.— І великі дерева, і старих слонів, голі й гостроверхі скелі, ще не поросліі мохом. Ти ще живий, малий?

— Недавно зійшов місяць, — озвався хлопець. — Я нічого не розумію…

— Тссс! Я знову Каа. Я знав, що минуло небагато часу. Зараз підемо до річки, і я покажу тобі, як треба боротися проти рудих собак.

Каа обернувся, прямо, як стріла, подався до головного річища Вайнгунги і кинувся у воду трохи вище заводі, де ховалася Скеля Миру. Мауглі пірнув слідом.

— Не пливи. Вилазь мені на спину, Братику. Я попливу швидко.

Мауглі обняв лівою рукою круглу шию Каа, притиснув праву до свого тіла і випростав ноги. І пітон, долаючи течію, поплив так, як умів плавати тільки він один, і струмені збитої води запінилися навколо шиї Мауглі, а ноги хлопця погойдувалися туди й сюди на хвилях, розведених сковзкими боками пітона. На милю вище од Скелі Миру, в ущелині між мармуровими скелями, футів од вісімдесяти до ста заввишки, Вайнгунга звужується, і вода рине ручаями поміж безлічі малих і великих каменів, ніби біля водяного млина. Але шумовиння води не збентежило Мауглі. Не було такої води в світі, якої хоча б на мить злякався хлопець. Він дивився на ущелину між скелями і незадоволено принюхувався, бо в повітрі стояв неприємний кисло-солодкий запах, схожий на те, як в жаркий день пахне великий мурашник. Хлопець інстинктивно занурився у воду, та так, що тільки голова виглядала, бо треба ж дихати. Раптом Каа зупинився, двічі обвивши хвостом великий підводний камінь. На одному з своїх кілець пітон тримав хлопця. А вода мчала повз них.

— Це Місце Смерті,— промовив Мауглі. — Навіщо ми припливли сюди?

— Вони сплять, — відповів Каа. — Хаті не зверне з дороги перед Смугастим. Але Хаті й Смугастий стороняться дхолів. А руді собаки, кажуть, не сходять з дороги нікому. А від кого ж утікає Маленьке Плем'я Скель? Скажи мені, повелителю Джунглів, — хто у нас найголовніший?

— Вони, — прошепотів Мауглі. — Це Місце Смерті. Тікаймо звідси.

— Ні, подивись гарненько, не бійся: вони сплять. Все тут так само, як і тоді, коли я був не довший за твою руку.

Потріскані й вивітрені скелі ущелини Вайнгунги від самого початку Джунглів були місцем, де жило Маленьке Плем'я Скель — неспокійні і заклопотані чорні дикі бджоли Індії. І Мауглі добре знав, що всі сліди повертають назад за півмилі од їхньої країни. Століттями жило і роїлося тут Маленьке Плем'я, перелітаючи з однієї скелі на іншу й покриваючи старим воском білий мармур. Дикі бджоли робили свої стільники високо і глибоко в темряві внутрішніх печер, де ні людина, ні звір, ні вода, ні вогонь не могли їх доторкнутися. З обох боків ущелина була чимось завішена, мов чорним мерехтливим оксамитом. І Мауглі, побачивши, що то мільйони сплячих бджіл, сховався у воду. Там видніші й інші брили та гірлянди і ще щось, схоже на висохлі пні на скелі. Це були старі торішні стільники або нові міста диких бджіл збудовані в затінку ущелини, де ніколи не буває зітру. Ціла гора губчастого перепрілого сміття скотилася і застрягла між деревами й ліанами, що обвили скелі. Прислухаючись, Мауглі не раз чув, як шурхотіли стільники з медом, ковзаючи й падаючи десь у темних галереях; потім до нього доносився шум сердитих крил, похмуро-нудотне капання — кап, кап, кап — розлитого меду, що переливався через край і повільно падав на гілля. На одному березі річки виднілась невеличка обмілина, всього-на-всього п'яти футів завширшки, вся засипана мотлохом, що збирався безліччю років. Там

валялися мертві бджоли, трутні, сміття, старі стільники, крила злодійкуватих метеликів та жуків, які підкрадалися до меду, — і все це лежало м'якими купами найдрібнішого чорного пилу. Одного різкого запаху було достатньо, щоб злякати кожного, хто не літає і не знає диких бджіл.

Каа плив проти води, поки дістався піщаного берега якраз біля входу в ущелину.

— Ось полювання цього року, — промовив пітон. — Дивись!

На березі лежали кістяки двох молодих оленів і буйвола. Мауглі бачив, що ані вовк, ані шакал не чіпали кісток, які так І залишилися в природному положенні.

— Вони зайшли за межу, вони не знали, — прошепотів Мауглі,— і Маленьке Плем'я їх убило. Тікаймо, поки бджоли не прокинулися.

— Маленьке Плем'я не прокинеться до світанку, — відповів Каа. — Зараз я розповім тобі одну історію. Колись, багато-багато дощів тому, загнаний олень, не знаючи Джунглів, забіг сюди з півдня. За ним гналася уся Зграя. Збожеволівши з переляку, олень стрибнув звідси. Розпалена і оскаженіла Зграя також нічого не бачила і побігла за ним. Сонце стояло високо, і диких бджіл зібралося багато; вони розгнівалися. Ті, хто, женучись за оленем, стрибнув у Вайнгунгу, умерли перш, ніж досягли води, а хто не стрибнув, той загинув на скелях. Але олень лишився живий.

— Як же так?

— Бо він біг перший, біг, рятуючи своє життя, і стрибнув, поки дикі бджоли ще не встигли опам'ятатися! Олень уже плив

річкою, коли бджоли зібралися убити його. А Зграя, яка гналася за ним, вся загинула під вагою Маленького Племені, розбудженого тупотінням оленя.

— Олень залишився живий? — повільно повторив Мауглі.

— Принаймні він не помер тоді, хоч ніхто сильний тілом не чекав його внизу, щоб винести з води, як один старий, товстий, глухий, жовтий Пласкоголовий чекав би малого... Так, так, навіть коли б усі руді собаки йшли по його сліду. Ну, що ти вирішив?

Голова Каа лежала на мокрому плечі Мауглі, і його язик дрижав біля вуха хлопця. Після довгого мовчання Мауглі прошепотів:

— Це все одно, що смикати смерть за вуса, але... Каа, ти справді наймудріший у Джунглях.

— Багато разів я чув це ж саме. Тепер дивись, якщо собаки поженуться за тобою...

— Ах! Звісно, побіжать. Го-го! В мене під язиком зібралось багато колючок, буде чим поколоти їм боки.

— Якщо розлютовані руді собаки поженуться за тобою, не бачачи нічого, крім твоїх плечей, то ті з них, які не вмруть угорі, кинуться у воду тут або нижче... Кинуться, бо Маленьке Плем'я підніметься і накриє їх. А води Вайнгунги — голодні. І у дхолей не буде Каа, який підтримав би їх, і вони потопляться... Уцілілі ж підпливуть до мілини поблизу лігов Сіонійської Зграї. А там їх і схоплять за горло.

— Айяяй! Кращого й бути не може, хіба що випадуть дощі в суху пору року. Значить, лишається тільки одне — бігти й стрибнути. Я дамся дхолям взнаки, і вони побіжать слідом за мною.

— А ти вже обдивився скелі вгорі?

— Ой, ні. Я забув.

— Тож іди подивись. Скелі поточені і вивітрилися, всюди ями. Спіткнешся — і кінець полюванню. Гляди, я залишаю тебе тут. Тільки ради тебе сповіщу Зграю, де підстерігати рудих собак. Сам я не маю нічого спільного з вовками.

Коли Каа хто-небудь не подобався, він виказував до нього таке презирство, яке в Джунглях ніхто не вмів виказати, крім, можливо, Багіри. Пітон поплив за водою. Незабаром напроти скелі він побачив Фао і Акелу, які прислухалися до нічних звуків.

— Хшшш! Собаки, — весело промовив Каа. — Дхолі пливтимуть униз. Якщо ви не перелякаєтесь, то зможете перебити їх на мілині.

— Коли ж вони прийдуть? — спитав Фао.

— А де моє Людське дитинча? — озвався Акела.

— Прийдуть, коли прийдуть, — відповів пітон. — Чекай і дивись. А твоє Людське дитинча, з якого ти взяв Слово і цим самим послав його назустріч Смерті, твоє дитинча зі мною.

І якщо хлопець не вмер до цього часу, то тут не твоя вина, сива собако! Чекай своїх ворогів і радій, що Людське дитинна і я боремося на твоєму боці.

Каа поплив проти течії і пристав до виступу посеред ущелини, позираючи вгору на обриси стрімчаків. Раптом пітон угледів на тлі зоряного неба голову Мауглі, у повітрі щось прошуміло, і дзвінко сплеснуло об воду тіло, падаючи ногами вперед. Наступної миті Мауглі вже спочивав на в'юнкому тілі пітона Каа.

— Що за стрибок уночі,— промовив спокійно Мауглі. — Я стрибав ради втіхи вдвічі далі. Але там, на скелі, погане місце; низькі кущі і яри, що йдуть глибоко вниз, і в них повно Маленького Племені. Я наскладав один на один великі камені над краями трьох ярів. Як тільки кинусь бігти, звалю ці камені ногами, і Маленьке Плем'я підніметься за мною сердите.

— О людська хитрість, — сказав Каа. — Ти розумний, але Маленьке Плем'я завжди сердите.

— Ні, присмерком всі крилаті деякий час відпочивають! Я бавитимуся з дхолями присмерком, бо вдень руді собаки полюють краще. Вони зараз їдуть по кривавому сліду Вонтоли.

— Чіль не залишить мертвого бика, а дхоль — кривавого сліду, — вставив пітон.

— От і гаразд. Я дам дхолям, як тільки зможу, новий кривавий слід з їхньої власної крові, нагодую рудих собак землею. Зачекаєш мене, поки я повернуся в собаками, Каа?

— А якщо дхолі уб'ють тебе в Джунглях або Маленьке Плем'я закусає тебе раніше, ніж ти стрибнеш у річку?

— Коли настане завтра, ми убиватимемо завтра, — відповів хлопець приказкою Джунглів, потім додав: — Якщо я умру, тоді настане час співати Пісню Смерті. Доброго полювання, Каа!

Мауглі зняв руки з шиї пітона і, немов деревина під час повені, понісся вниз ущелиною, прямуючи до далекого берега, де він знайшов мілину. Хлопець сміявся від задоволення. Найдужче в світі Мауглі любив, як він висловлювався, "смикати смерть за вуса", аби Джунглі відчули, що він їхній Повелитель. Часто з допомогою Балу хлопчик збирав мед у бджолиних дуплах. І йому було відомо, що Маленьке Плем'я не любить запаху дикого часнику. Хлопець набрав невеликий пучок часнику, зв'язав його ликом і пройшовся по кривавому сліду Вонтоли цілих п'ять миль на південь од лігвищ. Схиливши набік голову, дивився на дерева і посміхався.

"Я був Мауглі-Жабеня, — подумав хлопець. — Мауглі-Вовком я назвав себе сам. Зараз, перш ніж стати Мауглі-Оленем, я мушу побути Мауглі-Мавпою. Нарешті зроблюся Мауглі-Людиною. Ого!" — і він провів пальцем по вісімнадцятидюймовому лезі свого ножа.

Слід Вонтоли, весь у чорних кривавих плямах, вів поміж товстими деревами густого лісу, що милі за дві од Бджоляної Скелі поступово рідшав. Від останнього дерева до низького чагарника на Бджоляній Скелі залишалося миль зо дві відкритого поля, де не сховався б навіть вовк. Швидкою ходою ішов Мауглі попід деревами, міряючи оком відстань од гілки до гілки, іноді вилазив стовбуром і пробував перестрибнути в одного дерева на інше. Нарешті він досяг відкритого місця і, мабуть, з годину пильно вивчав його. Потім повернувся до сліду Вонтоли на те саме місце, звідки зійшов, і виліз на дерево з одвислою гіллякою футів вісім над землею. На міцний сук хлопець повісив пучок часнику і, чекаючи, взявся гострити ніж об підошву своєї ноги.

Незадовго до полудня, коли припекло сонце, Мауглі почув тупотіння ніг, і до нього донісся гидкий запах зграї рудих собак, що вперто бігли по сліду Вонтоли. Коли дивишся на собак зверху, вони здзються вдвоє менші за вовків, але Мауглі знав, які міцні в них лапи і щелепи. Хлопець діждався, поки гостромордий ватажок, нюшачи слід, порівнявся з деревом, а тоді крикнув:

— Доброго полювання!

Той глянув угору, і всі його товариші зупинилися одноразово з ним — ціла зграя рудих собак з опущеними хвостами, худим задом, важкими плечима і кровожерними пащами. Дхолі — взагалі дуже мовчазне плем'я, і навіть удома, в Декані, вони дуже нечемні. Близько двохсот рудих собак зібралося під деревом. Хлопець бачив, з якою жадобою ватажок обнюхував слід Вонтоли, намагаючись повести всю зграю вперед. Дхолі не повинні поспішати, — а то ще завидна доберуться до лігвищ. І Мауглі вирішив до присмерку затримати зграю під деревом.

— Хто дозволив вам прийти сюди? — запитав хлопець.

— Всі Джунглі — наші Джунглі,— пролунало у відповідь. І дхоль вишкірив білі зуби.

Мауглі глянув униз на собаку, посміхнувся і зацокав точнісінько так, мов Чікаї, деканська пацючиха-стрибунець, даючи цим самим зрозуміти, що він вважає рудих собак не кращими за Чікаї. Вся зграя оточила дерево, а ватажок несамовито загавкав, називаючи хлопця мавпою. Замість відповіді Мауглі витягнув голу ногу і поворушив гладенькими пальцями над самою головою ватажка рудих собак. Цього було досить, щоб несамовито розлютувати зграю, бо тварини з

вовною між пальцями не люблять, щоб їм нагадували про це. Мауглі, помітивши, що вожак хоче підплигнути, зразу ж підняв вище ногу і ніжно промовив:

— Собако, рудий собако! Повернись у Декан і їж ящірок. Іди до Чікаї, своїх братів, собако, собако, рудий, рудий собако! У вас вовна між пальцями! — І хлопець удруге поворушив своїми пальцями.

— Злазь сюди, або ми заморимо тебе голодом, безволоса мавпо, — провила зграя, а саме цього й хотів Мауглі. Він розлігся на гілляці, притиснувся щокою до кори, а праву руку залишив вільною. Цілих п'ять хвилин хлопець говорив собакам усе, що він знав і що думав про них, їхні звичаї, манери, про їхніх самок і щенят. А в світі немає нічого злобливішого і колючішого за погордливу мову Джунглів, за слова, якими мешканці гущавин висловлюють своє презирство і гнів. Зваживши все, ви переконаєтесь, що інакше й бути не може. Мауглі і сам говорив Каа, що під язиком у нього з багато колючок, і він навмисно поступово довів рудих собак до того, що ті почали гарчати, потім завили, а ще згодом аж хрипіли, шаленіючи. Дхолі пробували відповісти хлопцеві, та це було рівнозначно тому, коли б вовченя намагалося відповідати розгніваному пітону Каа. Весь цей час Мауглі тримав праву руку зігнутою у лікті, готуючись до дії, а його ноги міцно стискували сук. Великий бурий вожак кілька разів підплигнув, але Мауглі не поспішав, щоб не схибити. Нарешті лють додала дхолю сили; і він підплигнув угору футів на сім-вісім. Тоді рука хлопця витягнулася, наче голова змії, і так схопила вожака за гриву, що аж гілляка здригнулася під новою вагою. Мауглі мало не звалився на землю, але руки не розціпив. Дюйм за дюймом хлопець підіймав звіра, що висів, немов задушений шакал. Лівою рукою Мауглі дістав ножа, відрізав рудого пухнастого хвоста і шпурнув дхоля на землю. Цього йому було й треба, Мауглі знав, що тепер руді собаки не підуть по сліду

Вонтоли, поки розірвуть його або поки він поб'є їх. Хлопець бачив, як дхолі сідали колом, як посіпувалися їхні стегна, і він зрозумів, що звірі палають жадобою кривавої помсти. Мауглі виліз на вищу гілляку, сів зручніше й заснув.

Минуло три-чотири години, і хлопець прокинувся. Зразу ж полічив зграю. Руді собаки були всі тут — мовчазні, кремезні, сухі, з сталевими очима. Сонце котилося на захід. За півгодини Маленьке Плем'я скель впорається із своєю денною роботою. А вам відомо, що присмерком руді собаки не вміють добре битися.

— Мені не потрібні такі надійні сторожі,— промовив Мауглі, підводячись на гілляці,— однак я запам'ятаю це. Ви справжні дхолі, але, як мені здається, ви занадто схожі один на одного. Тому я не віддам великому ящіркоїдові його хвоста. Ти незадоволений, рудий собако?

— Я сам розпорю тобі живота, — вив вожак, кусаючи стовбур дерева.

— Слухай ти, мудрий деканський пацюк. Тепер з'явиться багато-багато маленьких безхвостих щенят, так, щенят з рудими обрубками, які болітимуть, коли нагріватиметься пісок. Іди додому, рудий собако, і скажи, що мавпа одрізала тобі хвоста. Не хочеш іти? То ходімо зі мною, і я навчу вас уму-розуму.

Мауглі, мов мавпа, перестрибнув на сусіднє дерево, потім на інше і так ще далі. А зграя з піднятими догори головами бігла за ним. Час від часу Мауглі вдавав, ніби падає, і тоді всі руді собаки аж душили один одного, поспішаючи, щоб убити хлопця. Це було рідкісне видовище: хлопець з ножем, що виблискує у промінні передвечірнього сонця, яке пробивалося

крізь верхні гілки, а внизу мовчазна зграя рудих псів, ніби охоплена вогнем. Дістався до останнього дерева. Мауглі взяв часник і старанно натерся; розлютовані руді собаки завили ще дужче.

— Мавпо з вовчим язиком, чи не хочеш ти замести свій слід? — кричали вони. — Дарма, ми підемо за тобою до самої смерті.

— Візьми свій хвіст, — сказав Мауглі, кидаючи назад обрізок. Відчувши запах крові, вся зграя відступила трохи назад.

— Ну, а тепер біжіть до самої смерті!

Мауглі стрибнув з дерева і, раніше ніж собаки збагнули, що він збирається робити, вітром помчав до Бджоляної Скелі.

Руді собаки глухо завили, пустилися невтомним галопом і бігли так, що могли до смерті загнати будь-яку живу істоту. Мауглі знав: дхолі бігають набагато повільніше, ніж вовки, а то він не наважився б перетнути дві милі відкритого поля. Дхолі були переконані, що хлопець будь-що опиниться в їхніх руках, а Мауглі був певен, що з рудими собаками він може бавитися як завгодно. Хлопець над усе старався розпалити собак так, щоб вони не припинили погоню за ним передчасно. Він біг спритно, рівно, вистрибом. Безхвостий вожак біг кроків за п'ять позад Мауглі, а вся зграя, розлючена і засліплена жадобою крові, гналася за ним, розсипавшись на цілу чверть милі. Мауглі на слух дотримувався однакової відстані, зберігаючи сили для гону по Бджоляній Скелі.

Як тільки почало сутеніти, Маленьке Плем'я заснуло, бо в цей час не цвіли навіть пізні квіти. Та коли перші кроки Мауглі

глухо зазвучали над підземними галереями, хлопець почув такий шум, ніби задрижала вся земля. Тоді він побіг так, як ще не бігав ніколи в житті, звалив одну, дві, три купки каменів у темні солодкозапашні яри, і до нього долинув гул, схожий на шум моря в печерах; краєм ока Мауглі побачив, як позад нього потемніло повітря, а далеко внизу угледів течію Вайнгунги і там пласку ромбоподібну голову. З усіх сил йогами вперед Мауглі кинувся вниз разом з рудим безхвостим ватажком, що прагнув на льоту куснути плече хлопця, який, задихаючись і торжествуючи, перший опинився в надійному лоні річки. Жодна дика бджола не вкусила Мауглі, бо запах часнику відігнав од нього Маленьке Плем'я на ті кілька секунд, протягом яких він мчав по скелі. Підвівшись, хлопець відчув, що його підтримують кільця Каа. Зі скель котилися якісь клубки, схожі на суцільні величезні скупчення бджіл, вони падали в річку, ніби шматки свинцю. Але не встигав клубок доторкнутися води, як з нього здіймалися бджоли, а труп дхоля підхоплювала течія і несла вниз. Над головами Мауглі і Каа чулося люте уривчасте гавкання, що стихало в гомоні, схожому на грім, — це шуміли крила Маленького Племені Скель. Деякі дхолі потрапляли в яри, що вели в підземні галереї, і там, поміж поваленими стільниками, хрипіли, борсалися, скреготали зубами; закусавши їх на смерть, бджоли виносили їх важкими хвилями з якого-небудь ходу, що вів до річки, і вони скочувалися по чорних купах сміття. Деякі дхолі пробували дертися на дерева і на кам'янисті виступи, але тут же на них накидалися бджоли. Та більшість рудих собак, оскаженівши від укусів Маленького Племені, стрибали в річку, — а, як говорив Каа, вода Вайнгунги завжди голодна!

Каа міцно тримав Мауглі, поки той оддихався.

— Нам небезпечно залишатися тут, — промовив пітон, — Маленьке Плем'я справді розвоювалося. Ходімо.

Мауглі неквапливо плив за водою і часто пірнав з ножем у руках.

— Тихіше, тихіше, — благав Каа. — Одним зубом не уб'єш сотні, якщо це не зуб кобри. А багато рудих собак миттю кинулися у воду, як тільки побачили, що піднялося Маленьке Плем'я. Ті — не поранені.

— Тим більше роботи для мого ножа. Ай! Як женеться Маленьке Плем'я, — і Мауглі знову пірнув; а в цю мить над водою повисла ціла хмара диких бджіл, які глухо дзижчали і кусали все, що тільки зустрічали.

— Ще ніколи нікого не погубило мовчання, — зауважив Каа (ніяке жало не могло проникнути крізь його луску). — У тебе ціла ніч для полювання. Ач, як вони виють!

Мало не половина рудих собак угледіли, що їхні товариші потрапили в пастку; побачивши це, вони круто повернулися і кинулись у воду там, де ущелина нижчала і переходила в круті береги. їхні люті крики і погрози "деревній мавпі", яка довела рудих собак до такої ганьби, перепліталися з гавканням і гарчанням дхолей, покараних Маленьким Племенем. Кожен собака розумів, що залишатися на березі — це рівнозначно смерті. І зграя пливла вниз до Плеса Миру. Але навіть туди за нею неслося зле Маленьке Плем'я і гнало рудих собак у воду. До Мауглі долинав голос безхвостого ватажка, який наказував своїм товаришам зупинитися і перебити всіх Сіонійських вовків. Та хлопець не гаяв часу на прислуховування.

— Хтось убиває позад нас у темряві! — вигукнув один собака. — Гляньте, тут закривавлена вода.

Мауглі пірнув, мов видра, потягнув під воду дхоля швидше, ніж той встиг розкрити рот, і темні маслянисті кола розійшлися по воді біля Плеса Миру, а тіло рудого собаки випливло, перевернувшись на бік. Дхолі силкувалися повернутися, але їх збивала течія, дикі бджоли лізли у вічі та вуха, а поклик Сіонійської Зграї усе гучнішав і гучнішав у густому мороці. Знову Мауглі пірнув, і знов дхоль зник під водою, а потім виринув мертвий. І знову в задніх рядах зграї собак знявся переполох. Одні дхолі кричали, що краще вийти на берег, інші вимагали, щоб ватажок вів їх додому, в Декан, а решта гукали Мауглі, щоб він показався і дав себе убити.

— Коли вони ідуть на бій, то вдвоє злішають і голоснішають, — зауважив Каа, — все інше залежить від твоїх братів там... Маленьке Плем'я повертається спати, і я також. Не хочу допомагати вовкам.

Берегом біг триногий вовк. Він вигинав спину і плигав високо вгору, наче бавився з дитинчатами. Це був Вонтола, Відступник. Триногий звір не промовляв жодного слова, граючись у жахливу гру з рудими собаками, що довго побули у воді і ледве пливли. Вовна на них намокла і обважніла. Мокрі хвости розбухли, мов губка. Дхолі до нестями стомилися і з німою тривогою стежили за двома палючими очима, що не відставали од них.

— Це погане полювання, — сказав, нарешті, один дхоль.

— Доброго полювання! — сміливо піднявшись поряд із звіром, відповів Мауглі і встромив ніж під плече дхоля, ударивши з усієї сили, щоб уникнути зубів умираючого.

— Це ти, Людське дитинча? — запитав з берега Вонтола.

— Запитай мертвих, Відступнику, — відповів Мауглі. — Хіба їх не принесло течією?... Я понабивав їхні собачі роти грязюкою, обдурив їх серед білого дня. А ватажок рудих собак позбувся хвоста. І все-таки дехто з них дістанеться й тобі. Куди їх гнати?

— Я зачекаю, — відповідав Вонтола, — попереду ніч, і я ще їх побачу. Гавкання Сіонійської Зграї лунало все ближче і ближче.

— За Зграю, за всю Зграю ми приймаємо бій! — линуло над річкою.

І закрут річки виніс рудих собак на піски і мілини напроти Сіонійських лігвищ.

І тут дхолі зрозуміли свою помилку: їм треба було вибратися з води хоча б на півмилі вище і напасти на вовків по сухому. Але тепер було вже пізно. Весь берег світився палючими очима, і, крім фіала, який не замовкав з самого вечора, ніщо в Джунглях не порушувало тиші. Здавалося, Вонтола просить рудих собак, щоб вони вийшли на берег.

— Поверніться і нападайте! — заволав вожак дхолей.

Вся зграя попрямувала до берега, борсаючись у мілкій воді так, що вся поверхня Вайнгунги побіліла, звирувала, і на ній знялися великі хвилі, схожі на слід від пароплава. Мауглі кинувся у бійку, колов і шматував собак, які, збившись у тісний гурт, хвилею ринули на прибережний пісок.

Почалася запекла битва. Бійці падали, вставали і, задихаючись, то розбігалися, то знову стиналися на мокрому почервонілому піску серед вивернутого коріння і поміж кущів

та густої трави. Навіть зараз на кожного вовка припадало по два дхолі. Але вовки билися за своє існування, за Зграю. Дхолі зустріли не самих сухорлявих широков'язих білозубих ловців Зграї. Ні, на бій з рудими собаками вийшли лагіні з дикими очима — вовчиці лігов, які б'ються за своїх дітей. То тут, то там металися вовки-однолітки, оброслі першою м'якою вовною; вони штовхали і смикали дхолів за боки. Ви повинні знати, що вовки хапають за горло і за боки, а руді собаки кусають нижче. Ну і, звісно, у воді, де рудим собакам доводилося задирати голови, вовки були у виграшному становищі, а на березі виходило навпаки. Але як у воді, так і на березі, довгий ніж Мауглі орудував з однаковою спритністю. На допомогу хлопцеві пробилася четвірка. Сірий Брат затиснувся поміж ніг Мауглі, захищаючи його живіт, інші заступали спину і боки. А коли поштовх дхоля, який кидався, виючи, прямо на ножа, збивав Мауглі з ніг, четвірка миттю ставала над хлопцем. Щодо інших, то вони гарячково металися туди й сюди, великий заплутаний клубок рухався справа наліво і зліва направо вздовж берега, повільно крутився й обертався навколо свого власного центра. То тут, то там, ніби водяна бульбашка, серед виру піднімалася купа тіл і вмить розпадалася, підкидаючи чотирьох або п'ятьох пошматованих собак, які намагалися повернути до центру. А там, дивись, який-небудь вовк падав під вагою трьох-чотирьох рудих собак, які, натискаючи на нього, шурхали в піску. В іншому місці, стиснене з усіх боків розлютованими вовками і дхолями, піднімалося над звірами однолітнє вовченя, забите ще на початку бою. І тут же його мати-вовчиця, збожеволіла від тупої, глухої люті, хапала і шматувала якого-небудь рудого собаку. А в самому центрі бою вовк і дхоль, забувши все на світі, билися, аж поки їх розлучали інші, навалюючись хвилями. Одного разу Мауглі пробіг повз Акелу, з обох боків якого теліпалося по рудому собаці,— а третього старий вовк стискав своїми майже беззубими щелепами. Іншим разом хлопець побачив Фао, коли той саме припав зубами до горла дхоля. Рудий собака борсався, але Фао

метляв ним, аж поки кинув однолітнім вовченятам, щоб ті добили його. Але в основному битва являла собою дивовижний хаос у темряві: удари, замішання, виття, гавкання і гарчання, куди не глянеш — скрізь смертний бій.

Ніч минала, і запаморочлива кружанина пожвавішала. Руді собаки знесилилися і вже боялися нападати на дужих вовків, і все ж не посміли втікати. Мауглі відчував, що бій наближається до кінця, і він вдовольнявся лише тим, що ранив, не вбиваючи. Посміливішали й однолітні вовченята. Інколи можна було й перепочити. Часто один виблиск ножа Мауглі змушував дхоля відступити.

— М'ясо обгризено до кісток, — задихався пошматований Сірий Брат, стікаючи кров'ю.

— Але кістку треба розтрощити, — промовив Мауглі. — Ов-ва-ва! От як ми робимо в Джунглях! — і закривавлене лезо, мов вогонь, встромилося в боки рудого собаки, на задніх ногах якого лежало тіло вовка, що увіп'явся в дхоля.

— Моя здобич! — зморщивши ніздрі, пирхнув вовк. — Залиш мені.

— Невже твій шлунок ще пустий, Відступнику? — спитав Мауглі.

Страшенно пошматований Вонтола все-таки зібрався з силами і своїми зубами так скував дхоля, що той не міг повернутися, щоб схопити його.

— Присягаюсь биком, що викупив мене, — вигукнув Мауглі, — гірко посміхнувшись, — це Безхвостий! — І справді, то лежав великий бурий ватажок.

— Не велика мудрість убивати дитинчат і лагінь, — філософствував Мауглі, витираючи з обличчя кров, — коли ти ще не убив батька, і я гадаю, що цей батько уб'є тебе.

Один дхоль кинувся на допомогу своєму ватажкові. Та не встиг він доторкнутися зубами Вонтоли, як ніж Мауглі встромився в його шию. І Сірий Брат доконав рудого собаку.

— Так ми робимо в Джунглях, — промовив Мауглі.

Вонтола не сказав ні слова, тільки щелепи його стискалися все дужче й дужче в міру того, як життя залишало ватажка. Дхоль здригнувся, його голова повисла, і він завмер; Вонтола миттю навалився на його труп.

— Годі! Кривавий Борг сплачений, — сказав Мауглі. — Заводь пісню, Вонтоло.

— Він більше не полюватиме, — промовив Сірий Брат. — Та й Акела давно замовк.

— Ми розгризли кістку! — загримів Фао, син Фаони. — Вони втікають! Бийте, бийте рудих собак! О ловці Вільного Племені!

Один за одним тікали дхолі з темного, закривавленого піску в гущавину Джунглів проти води й за водою — руді собаки бігли в усі кінці, де тільки бачили вільну дорогу.

— Борг! Борг! — кричав Мауглі. — Відплатіть! Руді собаки вбили Самотнього Вовка. Не випускайте жодного дхоля!

З ножем у руках хлопець стрілою метнувся до ріки і ширяв кожного собаку, який наважувався наблизитися до води.

Раптом з-під купи дев'яти трупів підвелася голова і передні лапи Акели. Мауглі став навколішки поруч з Самотнім Вовком.

— Я ж казав, що це буде моя остання битва, — прошепотів Акела. — Чудова була ловитва. А як ти, Братику?

— Я живий і убив багатьох.

— Гаразд... Я умираю і хотів... хотів би вмерти біля тебе, Братику.

Мауглі поклав страшенно поранену голову Самотнього Вовка собі на коліна і обняв руками його пошматовану шик".

— Давно минули старі дні Шер-Хана і маленького голого Людського дитинчати, яке валялося в пилюці,— закашлявся Акела.

— Ні, ні! Я вовк. Я однієї крові з Вільним Племенем, — закричав Мауглі. — Не від мене залежить те, що я Людина.

— Ти Людина, Братику, вовченятко моє. Ти справжнісінька Людина, а то Зграя втікала б од рудих собак. Я зобов'язаний тобі життям. А сьогодні ти врятував Зграю, так само як колись я врятував тебе. Не забув? Ми розквиталися. Іди до свого племені. Я знов кажу, зінице очей моїх: полювання закінчено, іди до свого племені.

— Ніколи не піду. Я сам полюватиму в Джунглях. Я ж сказав тобі.

— Мине літо, настануть дощі, а після дощів — весна. Іди, поки тебе не вигнали.

— Хто мене вижене?

— Мауглі вижене Мауглі. Іди до свого племені, до людей.

— Коли Мауглі вижене Мауглі, тоді я піду, — відповідав хлопець.

— Тобі тут нічого робити, — промовив Акела. — Зараз я поговорю з своїм племенем. Ти зможеш звести мене на ноги, Братику? Я теж Ватажок Вільного Племені.

Обережно підвів Мауглі Самотнього Вовка на ноги, обнявши його обома руками. Акела глибоко зітхнув і завів Пісню Смерті, яку, вмираючи, співає кожен Вожак Зграї. Пісня звучала голосніше й голосніше, линула далеко за річку, поки, нарешті, пролунали її останні слова: "Доброго полювання!" Акела на мить звільнився з обіймів хлопця, підплигнув у повітря і мертвий упав горілиць на свою останню і найжахливішу здобич.

Мауглі сидів, опустивши голову на коліна, і нічого не помічав довкола. А нещадні вовчиці добивали останніх рудих собак. Поволі гамір ущух, і закривавлені вовки зібралися порахувати загиблих. П'ятнадцять вовків і шість вовчиць полягли біля річки, а серед тих, що лишилися живі, не було жодного не пораненого. До самого холодного світання сидів Мауглі мовчки. Коли ж Фао тицьнув його своєю закривавленою мордою, хлопець відсунувся, щоб показати задубіле тіло Акели.

— Доброго полювання! — промовив Фао так, ніби Самотній Вовк був ще живий, і, обернувшись через своє закривавлене плече, крикнув:

— Вийте, собаки! Цієї ночі помер Вовк!

Але з усієї зграї, а двохсот бійців-дхолей, рудих собак Декана, які пишалися тим, що ніхто в Джунглях не може їх спинити, жоден не повернувся в Декан, щоб розповісти про свою жахливу поразку.

ПІСНЯ ЧІЛЯ

Це друзі мої колишні спочили в пітьмі нічній.

(Чіль! Слухайте Чіля!)

Тепер просвищу я в Джунглях: "Скінчився

великий бій!"

(Чіль! Вісники Чіля!)

Я кидав їм з неба слово

про те, де пасеться бик,

Мене ж про недавно забитого звіра

з землі сповіщав їх крик:

Тут закінчився останній слід —

Вони поснули навік…

Джунглі будив їх Ловецький Клич —

І олень чимдуж тікав;

(Чіль! Слухайте Чіля!)

Рвучконестримний, шалений біг —

І олень вже мертвий лежав!

(Чіль! Вісники Чіля!)

Стежкою крались невтомно вони,

Здобич в пітьмі стерегли;

Буйвола грізно наставлені роги

Їх залякать не могли!

Тут закінчився останній слід —

В битві бійці полягли…

Смерть покосила друзів моїх… І тужно і тоскно мені!..

(Чіль! Слухайте Чіля!)

Я славив їх подвиги безліч разів у інші, щасливі дні!

(Чіль! Вісники Чіля!)

Та ось вони мертві… очі запали,

і в крові загуслій роти…

Швидше злітайтесь на поминки друзів,

крилаті мої брати!..

Тут закінчився останній слід —

їм вже сюди не прийти…

ВЕСНЯНИЙ ГІН

До Людей іде Людина! Сповістіть про це всі Джунглі!

Той, хто був наш рідним Братом, залишає нас!

О послухайте, і вважте, і скажіть, Племена Джунглів,

Хто його затримать зможе й повернуть до нас?

До Людей іде Людина! Сум і туга в наших Джунглях:

Той, хто був нам рідним Братом, сльози ллє гіркі!

До Людей іде Людина! (Як його любили в Джунглях!)

Сам іде, бо недоступні нам шляхи людські.

Через рік після великої битви з рудими собаками і смерті Акели Мауглі сповнилося чи не сімнадцять років. Та на вигляд хлопець здавався старший, бо робив багато фізичних вправ, добре їв і, яв тільки йому було жарко, одразу купався. Тому він змужнів і виріс не по роках. Коли Мауглі приходилось що-

небудь розглядати вдалині, він міг по півгодини висіти, тримаючись однією рукою за гілляку. Він здужав на всьому скаку зупинити оленя і, вхопивши його за роги, повалити набік. Він міг навіть перекинути великого сизого кабана з північних боліт. Мешканці Джунглів боялися раніше його розуму, а згодом на них почала наганяти страх і могутня сила хлопця. І коли Мауглі спокійно ішов куди-небудь, шепіт, що сповіщав про появу хлопця, очищав перед ним усі дороги. Проте очі його завжди світилися добротою і не спалахували навіть під час боротьби, як це бувало, наприклад, з Багірою: в очах хлопця появлялася лише зацікавленість і якесь збудження, чого сама пантера ніяк не могла збагнути.

Багіра іноді запитувала про те Мауглі, і він відповідав:

— Коли полювання невдале, я сердитий. А коли два дні блукаю з порожнім шлунком, я дуже сердитий. Невже цього не видно по моїх очах?

— Рот голодний, — говорила Багіра, — але твої очі цього не виказують. Полюєш ти, їси чи плаваєш — вони ие міняються, як камінь у суху і мокру погоду.

Мауглі ліниво глянув на пантеру з-під своїх довгих вій, і Багіра, як і завжди, схилила голову. Вона знала свого господаря!

Юнак і пантера лежали на пагорбку біля Вайнгунги. Нижче них мріли зеленувато-білі смуги вранішнього туману. Зійшло сонце, і туман розплився червонясто-золотистим морем, що ледь-ледь колихалося, а потім зовсім розтав. Навкісні промені сонця осяяли просохлу траву, на якій сиділи Мауглі і Багіра. Холодна пора кінчалась. Листя і дерева здавалися стомленими і побляклими. Від найслабшого подиху вітру здіймався шурхіт.

Невеличкий листочок шалено бився об гіллячку, ніби потрапив у якусь струмину. Це розбудило Багіру. Вона вдихнула ранішнього повітря, глухо кашлянула, миттю перевернулася на спину і передніми лапами ударила листочок, що метлявся вгорі.

— Рік повернувся, — промовила пантера. — Джунглі йдуть уперед. Наступає Пора Нових Пісень. Лист знає це. Дуже добре.

— Трава суха, — відповідав Мауглі, нарвавши цілий пучок рослин. — Навіть Весняне Очко (маленька червона восковидна квіточка, що сурмочкою росте в траві), навіть Весняне Очко ще не розпукнулося, а Багіра... Хіба до лиця чорній пантері валятися на спині і розмахувати лапами, наче дика кішка?

— Аух! — видавила Багіра. Здавалося, вона думає зовсім про інше.

— Я кажу: хіба до лиця чорній пантері позіхати, вити і перекидатися? Не забувай, що ми Повелителі Джунглів.

— І справді так. Я чую, Людське дитинча, — Багіра квапливо перевернулася і сіла, струшуючи свої скуйовджені боки (вона саме линяла). — Звісно, ми Повелителі Джунглів! Хто такий дужий, як Мауглі? І хто такий мудрий?

У голосі Багіри звучали якісь дивні нотки. Це змусило Мауглі обернутися і глянути на пантеру, чи, бува, вона не глузує з нього. Адже в Джунглях багато слів, значення яких зовсім не таке, як їх звучання.

— Я сказала, що ми, безсумнівно, Повелителі Джунглів, — повторила пантера. — Що я поганого зробила? Звідки мені

знати, що Людське дитинча вже не лежить на землі. Га? Можливо, воно літає?

Мауглі сидів, спершись ліктями на коліна, і дивився в долину, залиту денним світлом. Десь далеко внизу, поміж дерев, переривчастим, тремтячим голосом пташка виспівувала перші ноти весняної пісні. Та це лише тінь могутньої гучної пісні, яку вона щебетатиме пізніше. І все ж Багіра почула цей спів.

— Повторюю, що наближається Пора Нових Пісень, — загарчала пантера, помахуючи хвостом.

— Чую, — відповів Мауглі. — А чому ти тремтиш, Багіро? Сонце ж пригріває.

— Це Ферао, Червоний Дятел... — озвалася пантера. — Він не забув. І я також повинна пригадати мою пісню.— І Багіра почала муркотіти і монотонно наспівувати, прислухаючись до свого голосу; але він її не задовольняв, і вона починала знову і знову.

— Ніде немає ніякої дичини, — промовив ліниво Мауглі.

— Братику, невже в тебе вуха заткнуті? Це ж мисливське слово, а я розучую свою пісню, щоб уміти, коли доведеться співати.

— Я забув. Коли настане Пора Нових Пісень, тоді і ти, і всі інші втечете й залишите мене одного, — похмуро сказав Мауглі.

— Ну, звісно, Братику, — почала Багіра, — ми не завжди...

— Я сказав, що завжди, — заперечив сердито Мауглі, посварившись пальцем, — ви втікаєте, а я, Повелитель Джунглів, мушу блукати сам. Що сталося минулої весни, коли я хотів набрати цукрової тростини на полях Людської Зграї? Я вирядив посланця — саму тебе послав до Хаті, наказавши загадати йому, щоб він пішов і хоботом нарвав для мене солодкої трави.

— Хаті запізнився лише на дві ночі,— відповіла Багіра, трохи прищулившись, — а довгої солодкої трави, яку ти любиш їсти, він приніс більше, ніж будь-яке Людське дитинча може з'їсти за всі ночі дощів. Я тут нічого не винна.

— Хаті не прийшов тієї ночі, коли я послав за ним. Ні, він бігав, сурмив і бурмотів при місячнім світлі. Після нього залишився такий слід, ніби там три слони працювали, бо він не ховався за деревами. Осяяний місячним світлом, Хаті витанцьовував перед самими домівками Людської Зграї. Я бачив старого слона, але він не з'явився до мене. А я ж Повелитель Джунглів.

— То була Пора Нових Пісень, — дуже скромно відповіла пантера, — можливо, Братику, ти не промовив йому Владичного Слова? Послухай Ферао!

Напевно, поганий настрій Мауглі розвіявся. Юнак знову ліг, підклавши руки під голову, і заплющив очі.

— Я не знаю, або… мені байдуже, — промовив сонно Мауглі. — Давай спати, Багіро. Але мені важко. Я покладу на тебе голову.

Пантера лягла, зітхнувши, — вона ж бо чула, як тренувався дятел Ферао, готуючи свою весняну пісню до Пори Нових Пісень, як кажуть мешканці лісу.

В індійських Джунглях одна пора року переходить в іншу майже непомітно. На перший погляд здається, що їх лише дві — волога й суха. Та придивившись уважно між зливами й хмарами куряви, ви побачите, як правильно й тут чергуються усі чотири пори року, і найкраща з них — весна, бо їй не доводиться встеляти чисті голі поля новими квітами і листям. Весна лише згонить і знімає всю побляклу зелень, усе напівживе, напівзасохле, що пощадила м'яка зима, і стомлена, напіводягнена земля знову почуває себе юною і оновленою. І вона робить це так гарно, що ніде в світі немає такої чудової весни, як у Джунглях.

Настає такий день, коли все в Джунглях стомлюється, і навіть пахощі, що пропливають у важкому повітрі, здаються застарілими й набридлими. Цього неможливо пояснити, можна тільки відчути. Потім настає інший день: око не помічає ніяких змін, але всі запахи робляться новими і прекрасними, і вуса мешканців Джунглів тремтять аж до самих коренів, а зимова шерсть на них починає вилазити довгим лахматим клоччям. У таку пору, як тільки випаде дощик, дерева, кущі, бамбуки, мохи, всі рослини з соковитим листям прокидаються і ростуть з шумом, який ви навіть можете чути. Серед того шуму вдень і вночі лунає глухе гудіння. Це — шум весни, трепетливий звук, але не дзижчання бджіл, не сплеск спадаючої води, не шелест вітру у верховітті дерев — ні! То муркотіння зігрітого щасливого світу.

Досі Мауглі завжди втішався зміною пір року. Це він перший помічав і Весняне Очко глибоко між травою, і перше пасмо весняних хмар, які ні з чим не сплутаєш у Джунглях; його голос лунав під зоряним небом в усіх вологих квітучих

моріжках. Хлопець підспівував хору жаб або сміявся з маленької сови, яка літала білими ночами. Як і все його плем'я, для довгих переходів Мауглі вибирав весну і з радістю пробігав миль тридцять — сорок, а то й п'ятдесят од присмерку до ранкової зорі; а назад повертався задиханий, веселий і у вінку з дивних квітів. Четвірка не супроводжувала хлопця в шаленому бігу по Джунглях, а ходила співати з іншими вовками. Мешканці Джунглів дуже зайняті навесні, і Мауглі чув, як вони, залежно від своєї породи, то гарчать, то кричать, то свистять... У цей час голос у всіх їх мінявся, і це одна з причин, чому весна називається Порою Нових Пісень.

Проте, як сказав Мауглі пантері, цієї весни щось дивне робиться з ним. Ще паростки бамбука не встигли покритися коричневими плямами, як юнак уже чекав ранку, коли зміняться запахи. Та як тільки розвиднілося і Мор, павич, яскраво палаючи бронзою, блакиттю та золотом, сповістив про нові запахи поміж затуманених дерев, і Мауглі розкрив рот, щоб відповісти йому, слова застряли в юнака в горлі, і одне почуття охопило його з ніг до голови — почуття безутішного горя. Юнак оглянув себе, щоб переконатися, чи не наступив на колючку. Мор кричав про нові запахи, інші птахи вторили йому, а зі скель Вайнгунги до Мауглі долинув хриплий голос Багіри, схожий чи на крик орла, чи то на іржання коня. На брунчастих гіллячках почувся вереск Бандар-Логів; Мауглі стояв і хотів відповісти павичеві, але з вуст юнака виривалися лише зітхання та стогін, викликані його горем.

Мауглі дивився довкола і бачив лише насмішкуватих Бандар-Логів, які металися по деревах, бачив Мора, який, розпустивши хвіст, танцював на підгірку.

— Запахи змінилися, — вигукнув Мор. — Доброго полювання, Братику! Чому ж ти мовчиш?

— Братику, доброго полювання, — свиснув Чіль, шуліка, спускаючись з дружиною вниз. Вони обоє опустилися майже під носом Мауглі, так близько, що кінчик пухнастого білого пір'я доторкнувся до юнака.

Легкий весняний дощ — там називають його слоновим — пройшов по Джунглях смугою в півмилі, залишивши за собою мокре тремтяче листя, і закінчився подвійною райдугою і легким гуркотом грому. На хвилину весняний гул стих, і всі мешканці Джунглів зразу ж заговорили хором. Мовчав лише Мауглі.

"Я їв добру їжу, — подумав він, — пив добру воду. В горлі не пече, і воно не повужчало так, як тоді, коли я покуштував корінь з синіми цяточками, що Оо, черепаха, назвала його чистим кормом. Але мені важко. Я й сам не знаю, навіщо наговорив дурниць Багірі, іншим мешканцям Джунглів і своєму племені. Зараз мені то жарко, то холодно, то раптом і не холодно, і не жарко; але я злюся, сам не знаючи на кого і на що. Пора пробігтись! Перетну сьогодні гори, зроблю весняну прогулянку в північні болота, а потім повернуся. Я занадто довго і легко полював. Четвірка піде зі мною — адже вони стали гладкі, мов хробаки".

Мауглі покликав братів, але ніхто з четвірки не озвався. Вони зайшли дуже далеко й не чули його голосу. До того ж співали Пісню Місяця і Самбгура разом з вовками Зграї. Навесні мешканці Джунглів мало відрізняють день від ночі. Мауглі виразно загавкав, але у відповідь почув лише глузливе "няв" невеличкої плямистої деревної кішки, яка лазила над ним по гіллі, шукаючи ранні гнізда птахів. Юнак затремтів із гніву і до половини витяг свій ніж. Потім, хоч його ніхто й не бачив, набундючився і гордою ходою пішов униз пагорком, підвівши голову і насупивши брови. Але ніхто з його племені нічого не запитав у нього, бо кожен займався своїм ділом.

— Так, — промовив Мауглі до себе, хоч серцем відчував, що то правда. — Коли руді собаки приходять із Декана або Червона Квітка танцює поміж бамбуком, тоді всі Джунглі, виючи, збігаються до Мауглі і називають його великими, мов слон, іменами. Зараз же всі в Джунглях бісяться, наче Табакі, бо зачервонілося Весняне Очко, а Мор у веснянім танці показує свої голі ноги… Присягаюсь биком, що викупив мене, — Повелитель я Джунглів чи ні? Мовчіть! Що ви тут робите?

Два молодих вовки із Зграї бігли дорогою, розшукуючи підходяще місце для бійки (ви, напевно, пам'ятаєте, що Закон Джунглів забороняє битися на очах у Зграї). Шерсть на їхніх шиях настовбурчилась, мов дріт, і вони оскаженіло гавкали, готові до першого двобою. Мауглі рвучко кинувся вперед і в кожну руку схопив по витягнутій шиї, готуючись відкинути обох звірів назад, як це він часто робив під час гри або полювання разом із Зграєю. Однак йому ще не доводилось втручатись у весняну бійку. Вовки плигнули вперед, відштовхнули його і без зайвих слів зчепилися.

Мауглі встиг схопитися на ноги, ще не торкнувшися землі; він вихопив ніж і вискалив білі зуби. Тієї миті юнак ладен був забити обох вовків тільки за те, що вони б'ються, тоді як йому хочеться бачити їх смирними (хоч Закон кожному вовкові надавав повне право битися). Опустивши плечі, юнак бігав навколо двох звірів і тремтячою рукою збирався завдати подвійного удару саме в той момент, коли вгамується найгарячіший запал розлютованих вовків. Та, поки Мауглі вичікував, сили залишили його, рука з ножем опустилася, і він сховав свою зброю. Чекав мовчки.

— Я з'їв отрути, — промовив він нарешті. — Відтоді, як я з'явився на раду з Червоною Квіткою, з того часу, як убив Шер-Хана, ніхто з Зграї не міг повалити мене. А це ж лише хвіст

Зграї, а не справжні мисливці. Моя сила залишила мене, і я незабаром умру. О Мауглі, чом ти не убив їх обох?

Бійка тривала, поки один вовк утік. Мауглі залишився сам на втупцьованому закривавленому клапті землі. Юнак поглядав то на свій ніж, то на ноги і руки, почуваючи себе нещасним. Почуття досі невідомого йому горя нахлинало на нього так само, як вода заливає колоду.

Цього вечора Мауглі раніше ніж завжди облишив полювати; їв мало, бо не хотілося обважніти перед весняним бігом. Він і їв сам, бо всі мешканці Джунглів подалися геть і десь співали або билися. Це була зовсім біла ніч, як кажуть у Джунглях. Здавалося, вся зелень встигла вирости зранку більше, ніж за цілий місяць. Мауглі надломив гіллячку, вчора ще вквітчану жовтим листям, і з неї почав капати сік. Біля ніг юнака вився теплий глибокий мох. Молода трава не мала гострих краєчків. Усі голоси Джунглів гули, наче струна арфи, зачеплена місячним променем, — дзвеніли повним місяцем Нових Пісень, що кидав свої промені на скелі й озера; і ці промені ковзали поміж дерев і повзучих рослин, пробиваючись крізь мільйони листочків. Незважаючи на своє горе, Мауглі заспівав од захоплення і рушив з місця. Він не йшов, а летів, бо ж вибрав шлях через пологий схил, що, перетинаючи самісіньке серце головних Джунглів, вів до північних боліт, де весняна трава заглушала тупіт його ніг. Людина, вихована людиною, могла б з великим зусиллям пробиратися при зрадливому місячному світлі, але м'язи Мауглі, загартовані роками тренувань, несли його, як пір'їнку. Якщо під ноги юнакові попадалося зломлене дерево чи якийсь камінь, він, не сповільнюючи ходи і навіть не думаючи про те, без будь-яких зусиль перескакував його. І, звісно, не падав. Коли ж Мауглі стомлювався, ідучи по землі, тоді він по-мавпячому хапався за найближчу ліану і прямо летів, а не дерся по тонких гілляках, поки знаходив дорогу поміж дерев. Потім простував знайденою дорогою, поки

набридне, А тоді знову спускався на землю крізь листя. В горах йому траплялися гарячі ущелини, де він насилу дихав — такий там важкий запах нічних квітів і квітучих ліан. Мауглі минав прогалини, де місячне світло стелилося смугами, такими окресленими, наче квадрати мармурових плит у церкві. Він біг через гущавини, в яких молода волога поросль сягала йому до грудей і аж обнімала всю постать; мчав, перестрибуючи з каменя на камінь над норами переполоханих лисичок, над вершинами горбів, увінчаних скелями, він чув приглушене "чух-чух!" — це десь вдалині дикий кабан гострив об дерева ікла; далі зустрічав великого самотнього звіра, що дер червону кору з дерева, — паща хижака аж пінилася, а очі палали, наче вогонь. Іноді до Мауглі доносилося дзвякання рогів, і він звертав убік, а мимо, мотаючи опущеними головами, проносилася пара несамовитих самбгурів, закривавлених так, що кров аж чорніла на них. Інколи чув, як біля якого-небудь броду, наче бик, мекав Жакала, крокодил; натикався на клубок Отруйного Племені, але, перш ніж гадюки встигали вкусити його, Мауглі поблискував п'ятами далеко на валунах і знову зникав у Джунглях.

Так він біг, то кричав, то наспівував упівголоса, і почував себе найщасливішим у Джунглях; та ось пахощі нічних квітів попередили його, що вже недалеко болота, а вони лежали значно далі за найвіддаленіші місця, в яких хлопцеві доводилося полювати.

Тут знову ж таки людина, вихована людиною, на третьому кроці могла б провалитися з головою, але в Мауглі ніби очі були на ногах, і вони несли його з купини на купину, від однієї зеленавої подушки, що чвакала під ногами, до іншої без допомоги справжніх очей. Так він, полохаючи диких качок, досяг середини драговини і присів на поросту мохом колоду, що лежала у чорній воді. Довкола прокинулося все болото, бо навесні Пташине Плем'я спить дуже мало, і часто цілі зграї

літають туди й сюди протягом усієї ночі. Проте ніхто не звертав уваги на Мауглі, який сидів серед високого очерету і наспівував пісні без слів, придивляючись до підошов своїх міцних засмаглих ніг, шукаючи колючок. Здавалося, все горе юнака залишилося позаду, в його Джунглях. Та тільки-но він завів пісню, як ще відчутніший, дужчий смуток знову повернувся до нього. І на додачу до всього, як нарошне, почав заходити місяць.

На цей раз Мауглі злякався.

— І тут також! — промовив він напівголосно. — Воно прийшло за мною.— І юнак оглянувся, чи не стоїть оте "воно" позад нього, — Немає нікого.

Нічний гомін не вщухав, але жоден звір і жоден птах не заговорив до юнака — і нове відчуття горя ще збільшилося.

— Я отруївсь — сказав Мауглі засмучено. — Напевне моя безтурботність, довела мене до цього, і мої сили залишили мене. Я злякався і водночас не злякався. Мауглі побоїться двох вовків, які б'ються між собою! Акела і навіть Фао втихомирили б їх, а Мауглі злякався. Це явна ознака того, що я отруївся… Та що до цього мешканцям Джунглів? Вони співають, виють, б'ються і бігають, табунами при місяці, а я — гайяя — я умираю в болотах, вражений отрутою — Юнак так засмутився, що ледве втримував сльози — Потім, — продовжував Мауглі,— вони знайдуть мене у чорній воді. Ні, я повернуся назад, у свої Джунглі, і умру на Скелі Ради біля любої Багіри, якщо вона не виє де-небудь у долині. І, можливо, Багіра постереже мої останки, щоб Чіль не дзьобав, мене так само, як Акелу.

Велика тепла сльоза бризнула йому на коліно. І, незважаючи на своє велике горе, Мауглі почував себе

щасливим через те, що він такий нещасний, — якщо вам зрозуміле таке перекручене щастя.

— Як Чіль, шуліка, дзьобав Акелу, — повторив Мауглі,— тієї ночі, коли я врятував Зграю від рудих собак, — Юнак на хвилину заспокоївся, замислившись над останніми словами Самотнього Вовка, які ви, звичайно, пам'ятаєте. — Перед смертю Акела наговорив мені багато дурниць бо коли ми вмираємо, то змінюємося. Він сказав… Ні! Хай там ще завгодно, а я належу Джунглям!

Збуджений, Мауглі згадав бій на берегах Вайнгунги і так голосно вигукнув останні слова, що серед очерету схопилася на коліна дика буйволиця і пирхнула.

— Людина!

— Уф-ф! — не стримався Міза, диким буйвол (Мауглі чув, як той повертався у драговині), це не Людина, а безволосий вовк із Сіонійської Зграї. У такі ночі він завжди бігає туди й сюди.

— Уф-ф! — сказала буйволиця, опускаючи голову, щоб знову пастися. — Я гадала, що це — Людина.

— Кажу ж, що ні. О Мауглі, чи не загрожує небезпека? — мукнув Міза.

— О Мауглі, чи не загрожує небезпека? — насмішкувато повторив юнак. — Міза тільки про одне думає чи немає часом небезпеки? А хто з вас подумає про Мауглі, який блукає серед ночі Джунглями?

— Як він голосно кричить, — зауважила буйволиця.

— Як і всі,— відповів зневажливо Міза, — хто рве траву і не знає, як її їсти.

"За набагато меншу, — подумав Мауглі,— за куди меншу образу в останні дощі я вигнав Мізу з драговини і катався на ньому верхи по всьому болоту, накинувши на нього очеретяний недоуздок". Юнак простяг руку, щоб зломити пірчасту очеретину, але, зітхнувши, пустив її. Міза собі ремиґав; а там, де паслася буйволиця, похитувалася висока трава.

— Не хочу помирати в цих місцях, — промовив сердито Мауглі. — Міза, який однієї крові з Жакалою і з свинею, глузуватиме наді мною. Піду за болото і побачу, що буде. Я ніколи не бігав так весною, ніколи мені не було так холодно і жарко водночас. Вставай, Мауглі!

Юнак не міг утриматися від спокуси підкрастися очеретом до Мізи і вколоти його вістрям ножа. Величезний буйвол вискочив із свого барлога з таким шумом, ніби вибухнула граната. А Мауглі сів і засміявся.

— Тепер, Мізо, розповідай, що одного разу тебе пас безволосий вовк із Сіонійської Зграї,— звернувся юнак до буйвола.

— Вовк! Ти? — пирхнув Міза, переступаючи з ноги на ногу в багні. — Всі Джунглі знають, що ти колишній пастух домашньої худоба, такий самісінький випадок, як і ті, що кричать в пилюці на отих полях. Ти — із Джунглів! Хто з мисливців стане повзати, як гадюка, поміж п'явок заради дурного жарту і ради жарту, гідного шакала, соромити мене перед моєю буйволицею? Виходь на тверду землю, і я… я… — Морда Мізи запінилась, — звісно ж бо, що в Джунглях немає звіра з гіршою вдачею, як у нього.

Мауглі не зводив з буйвола погляду, слухаючи, як той пихкає і віддихується. Зрозумівши, що Міза почув його й серед сплеску грязюки, юнак запитав:

— Якої Людської Зграї лігва там, за болотами, Мізо? Я не знаю цих Джунглів.

— Іди на північ, — заревів розгніваний буйвол. Адже Мауглі неабияк його уколов. — Це витівка голого пастуха корів. Іди і розкажи про ще в селі, поблизу болота.

— Людська Зграя те любить розповідей про Джунглі, та і я сам думаю, що зайва подряпина на твоїй шкірі не така важниця, щоб про неї розповідати. Однак я піду і подивлюся на село. Іду, тихіше! Не кожної ж ночі Повелитель Джунглів приходить тебе пасти.

Юнак ступив на тремтливу землю з краю драговини, добре знаючи, що Міза побоїться там загрузнути, і подався, насміхаючись над гнівом буйвола.

— Моя сила не вся зникла, — промовив нарешті Мауглі. — Напевно, отрута не досягла кісток. Як низько повисла зірка он там.— І він глянув на неї крізь напівстулені руки. — Присягаюсь биком, що викупив мене, це Червона Квітка, Червона Квітка, біля якої я лежав раніше, ніж уперше прийшов до Сіонійської Зграї! Я побачив Червону Квітку і тепер можу закінчити прогулянку.

Болото виходило на широку долину, в якій миготіло світло. Мауглі давно вже порвав усякі стосунки з людьми, але цієї ночі мигтіння Червоної Квітки вабило його, мов нова дичина.

— Я тільки погляну, — сказав він, — подивлюся, чи змінилася за цей час Людська Зграя.

Забувши, що він уже не в своїх Джунглях, де міг робити все, що заманеться, Мауглі безтурботно йшов росяною травою і зупинився біля хатини, в якій блимав вогонь. Хатина стояла край села, і на юнака загавкали три чи чотири собаки.

— О, — промовив Мауглі, тихо сідаючи і посилаючи у відповідь глухе вовче гарчання, що зразу вгамувало собак. — Чому бути — того не минути. Мауглі, яке тобі діло до барлогів Людської Зграї? — Він витер рота, пригадавши удар каменем багато років тому, коли інша Людська Зграя виганяла його геть.

Двері хатини одчинилися, і на порозі, вдивляючись у темінь, з'явилася жінка. З хатини доносився плач дитини, і жінка озвалася через плече:

— Спи! То шакал розбудив собак. Скоро ранок.

Мауглі, сидячи у траві, затремтів, наче в лихоманці. Йому був добре знайомий цей голос, але, щоб пересвідчитись, він тихо покликав:

— Мессуа! — і сам здивувався, що до нього повернулася людська мова. — Мессуа, о Мессуа!

— Хто кличе? — спитала жінка тремтячим голосом.

— Хіба забула? — озвався Мауглі, і в нього пересохло в горлі.

— Якщо ти, то скажи, яким ім'ям я називала тебе? Скажи! — Жінка причинила двері і притисла до грудей руки.

— Нату, оге Нату! — відповів Мауглі. Як вам відомо, саме так називала його Мессуа, коли хлопчик вперше з'явився у Людській Зграї.

— Іди сюди, сину мій, — покликала вона, і Мауглі вийшов на світло. Юнак глянув просто в обличчя Мессуи, жінки, яка завжди добре до нього ставилася і життя якої він урятував багато років тому, коли Людська Зграя чигала на неї. Мессуа постаріла, волосся на її голові посивіло, але очі й голос залишилися такі ж, якими він знав їх. Як і кожна жінка, Мессуа гадала, що побачить Мауглі таким самісіньким, яким він пішов од неї. І її очі здивовано перебігали по ньому з ніг до голови, що доторкалася до верхнього одвірка.

— Мій сину, — пробурмотіла вона збентежено і впала юнакові в ноги. — Але ти вже не син мій. Ти — бог лісів. Ай!

Мауглі з ножем на шиї стояв, осяяний червоним світлом каганця, — високий, дужий, красивий, з довгим чорним волоссям, що розсипалося по плечах, у вінку з білого ясмину, і його легко було визнати за дикого бога з індійських легенд про Джунглі. Дитина дрімала в колисці і, прокинувшись, заплакала з переляку. Мессуа пішла заспокоїти маля, а Мауглі стояв і розглядав глечики, горщики, засіки для зерна та всі інші людські речі, які добре йому запам'яталися.

— Чого ти хочеш — їсти чи пити? — прошепотіла Мессуа… — Тут усе твоє. Ми зобов'язані тобі життям. Але чи ти той, кого я звала Нату, чи ти бог Джунглів?

— Я — Нату, — відповів Мауглі. — Я дуже далеко від своїх Джунглів. Побачив світло, от і прийшов сюди. Я не знав, що ти тут.

— Коли ми прибули в Канхівару, — боязко промовила Мессуа, — англійці хотіли захистити мене і мого чоловіка від тих, хто хотів нас спалити. Пам'ятаєш?

— Звісно, не забув.

— Та коли Англійський Закон був підготовлений, ми пішли в те село злих людей, але ие знайшли його.

— Це я також пам'ятаю, — сказав Мауглі, і ніздрі його затремтіли.

— Потім мій чоловік пішов у найми. Він був дужий, і нам дали тут трошки землі. Село, правда, не таке багате, як там, але нам двом небагато треба.

— А де ж той чоловік, що тієї ночі перелякався і копав землю?

— Помер рік тому.

— А це? — Мауглі показав на дитину.

— Мій син. Він народився два дощі тому. Якщо ти бог, то пошли йому Милість Джунглів — хай йому буде безпечно серед твого... твого народу так само, як мені й моєму чоловікові було в ту ніч.

Мессуа підняла дитину, яка, забувши свій страх, потяглася до ножа, що висів на грудях у Мауглі. Юнак обережно відсторонив маленькі пальчики.

— Якщо ти Нату, якого заніс тигр, — озвалася Мессуа, то це твій менший брат. Благослови його як старший…

— Ай, яй! Що я знаю про річ, яка зветься благословенням? Я і не бог, і не брат йому. О мати, мати, як важко в мене на серці! — І Мауглі затремтів, опускаючи дитину.

— Може, — мовила Мессуа, пораючись біля горщиків, — усе це від того, що ти блукав по болотах. Тебе й справді трясе лихоманка.

Мауглі посміхнувся від однієї думки про те, що ніби в його рідних Джунглях щось може йому пошкодити.

— Я розведу вогонь і дам тобі теплого молока. Скинь вінок ясминовий, бо він надто пахне для такої маленької хатини.

Мауглі сів і, опустивши голову на руки, щось забурмотів. Різноманітні відчуття полонили юнака, голова пішла обертом, його занудило, наче він і справді отруївся. Мауглі довгими ковтками пив молоко, а Мессуа час від часу погладжувала його по плечі, не зовсім упевнена, що цей юнак — не якийсь казковий бог із Джунглів, а її син Нату. І вона раділа, що Мауглі — принаймні тіло і кров.

— Сину, — заговорила нарешті Мессуа, і її очі засвітилися гордістю, — чи казав тобі хто-небудь, що ти найкрасивіший у світі?

— Що? — перепитав Мауглі, бо, звичайно, він ніколи не чув нічого подібного.

Мессуа розсміялася тихим щасливиш сміхом. Їй досить було поглянути на його обличчя.

— Отже, я перша сказала? Добре бо ж мати рідко говорить синові такі приємні речі. Ти дуже гарний. Я ніколи не бачила такого вродливого чоловіка.

Мауглі повернув голову, намагаючись подивитись через своє могутнє плече, і Мессуа знову засміялася, й сміялася так довго, що юнак, не розуміючи її радісного настрою, почав сміятися разом з нею; дитина перебігала від Мауглі до Матері і також заливалася сміхом.

— Ти не повинен сміятися з свого брата, — говорила Мессуа, притискаючи дитину до грудей. — Якщо ти хоч наполовину виростеш такий гарний як Мауглі, ми оженимо тебе на молодій доньці короля, і ти їздитимеш верхи на великих слонах.

Мауглі не розумів і третини з того, що говорила Мессуа. Тепле молоко після сорока миль бігу вплинуло на юнака; він згорнувся калачиком і за хвилину заснув глибоким сном. Мессуа одкинула йому з очей волосся, вкрила ковдрою і почувала себе щасливою. За звичаями Джунглів, Мауглі проспав решту ночі і весь наступний день; його інстинкт, що повністю ніколи не засинав, підказував, що в цій хаті нічого боятися. Нарешті юнак прокинувся і схопився на ноги так, що здригнулася хатина: до його обличчя доторкалася ковдра, і тому він бачив уві сні пастки. Мауглі випрямився і, готовий до бою, схопився за свій ніж. А його ще заспані очі палали вогнем.

Мессуа засміялася і поставила перед Мауглі вечерю — кілька жорстких коржиків, спечених на димному вогні, рису, шматок сушених кислих тамариндів. Цього було досить, щоб дочекатися вечірнього полювання. Запах росяних драговин збуджував у Мауглі неабиякий голод і неспокій. Йому хотілося скінчити свою весняну прогулянку, але дитина не злазила йому з рук, а Мессуа хотіла неодмінно розчесати його довге чорне, з сизим полиском волосся. Розчісуючи, вона наспівувала прості дитячі пісеньки, то називаючи Мауглі своїм сином, то прохаючи його передати дитині частину своєї влади над Джунглями.

Хатні двері були зачинені, але Мауглі почув добре знайомий звук, і в цю ж мить побачив, як у переляканої Мессуа одвисла нижня щелепа: попід дверима просунулася велика сіра лапа, і Сірий Брат заскімлив знадвору жалібно і тривожно.

— Зачекай там! Ви не хотіли йти, коли я кликав вас, — озвався Мауглі мовою Джунглів, не обертаючи голови. І велика сіра лапа зникла.

— Не треба… Не приводь… своїх… своїх слуг із собою, — промовила Мессуа. — Я… ми завжди жили мирно із Джунглями.

— Це мир, — відповів, підводячись, Мауглі. — Пригадай ніч і дорогу до Канхівари. Тоді десятки таких, як він, йшли попереду і позаду вас. Проте я бачу, що навіть навесні Плем'я Джунглів не завжди забуває мене. Я йду, мамо.

Мессуа боязко уступилася з дороги — він і справді здавався їй лісовим богом, але не встиг юнак взятися за двері, як вона обняла його за шию.

— Повертайся, — шепотіла Мессуа, — Син ти мій чи не син, приходь, бо я люблю тебе. Глянь, і маленький сумує.

Дитина плакала, бо людина з блискучим ножем залишала її.

— Повертайся, — повторила Мессуа.— І вдень і вночі наші двері завжди одчинені для тебе.

Горло Мауглі стислося, і його голос аж здригнувся, коли він відповів: "Звичайно, повернуся".

— А тепер, — промовив юнак, відсторонюючи голову вовка, який лащився на порозі,— я незадоволений тобою, Сірий Брате. Чому ви не прийшли, коли я гукав вас тоді, давно?

— Давно? Та це ж було минулої ночі. Я... ми всі співали в Джунглях Нові Пісні. Зараз же Пора Нових Пісень. Невже ти не пам'ятаєш?

— Та це я пам'ятаю.

— А як тільки переспівали пісні,— винувато провадив Сірий Брат, — я подався по твоєму сліду. Я залишив усіх інших і гнався щодуху. Але що ти накоїв, Братику? Ти їв, пив і спав з Людською Зграєю?

— Коли б ви прийшли тоді, коли я вас кликав, цього ніколи не сталося б, — відповів Мауглі, прискорюючи ходу.

— А що ж тепер? — спитав Сірий Брат.

Мауглі хотів відповісти, але в цей час на стежці, що вела в село, з'явилася дівчина в білому одязі. Сірий Брат тієї ж миті зник, а Мауглі нечутно відступив у високі весняні хліба. Він міг би доторкнутися до дівчини рукою, коли теплі зелені стебла стулилися перед ним, і він зник, мов привид. Дівчина

скрикнула, бо їй здалося, що вона бачила духа, а потім глибоко зітхнула. Мауглі розсунув руками стебла й дивився їй услід, аж поки вона зникла з очей.

— А тепер, тепер я не знаю, — промовив юнак, у свою чергу так само зітхнувши. — Чому ви не приходили, коли я кликав вас?

— Ми ходимо за тобою, ми ходимо за тобою, — бурмотів Сірий Брат і лизав ноги Мауглі. — Ми завжди готові йти за тобою, крім Пори Нових Пісень.

— А чи пішли б ви за мною до Людської Зграї? — прошепотів Мауглі.

— Хіба я не йшов за тобою тієї ночі, коли наша стара Зграя виганяла тебе? Хто розбудив тебе в полі?

— Так, але ще раз…

— А хіба я не пішов за тобою сьогодні вночі?

— Але потім, знову і знову, Сірий Брате?

Сірий Брат мовчав. Потім буркнув:

— Чорна говорила правду.

— А що ж вона сказала?

— Людина кінець кінцем іде до Людини. Ракша, наша мати, говорила…

— Так само сказав і Акела в Ніч Рудих Собак, — бурмотів Мауглі.

— Те ж саме сказав і Каа, наймудріший серед нас.

— Що скажеш ти. Сірий Брате?

— Вони вигнали тебе раз, погано лаючись. Вони поранили твій рот каменями. Люди послали Бульдео, щоб він убив тебе. Вони кинули б тебе в Червону Квітку. Ти, а не я говорив, що люди злі й дурні. Ти, а не я — мені нічого відставати од свого племені,— відплачуючи їм, напустив на село Джунглі. Ти, а не я, відплачуючи людям, складав про них пісню, злішу за нашу пісню про рудих собак.

— Я запитую — що скажеш ти?

Вони розмовляли на ходу. Сірий Брат біг чвалом, не відповідаючи на запитання Мауглі. Потім між двома стрибками промовив:

— Людське дитинча, Повелителю Джунглів, Сину Ракші, Брате мій по лігву, хоч я і забуваю тебе інколи весняної пори, але твій слід буде моїм слідом, твоє лігво — моїм лігвом, твоє полювання — моїм полюванням, твій смертний бій — моїм смертним боєм. Я говорю і за тих трьох. Але що ти скажеш Джунглям?

— Це слушна думка. Коли бачиш здобич і хочеш її вбити — вичікувати нічого. Іди і до мого приходу скликай всіх на Скелю Ради, і я скажу їм усе, що в мене на душі. Проте вони можуть і не зійтися, бо зараз Пора Нових Пісень. Мешканці Джунглів могли забути мене.

— Невже ти ніколи нічого не забував? — перепинив його Сірий Брат, оглянувшись через плече, і помчав швидше. Мауглі задумливо біг за ним.

У будь-яку іншу пору року від подібної новини у всіх мешканців Джунглів шерсть стала б дибки на шиї, але зараз усі полювали, билися, вбивали й співали. Сірий Брат бігав від одного до другого і кричав:

— Повелитель Джунглів повертається до людей. Сходьтеся на Скелю Ради!

Але щасливі й нетерплячі мешканці лісів відповідали йому:

— Бій повернеться в літню спеку. Дощі заженуть його в лігво. Бігай і співай з нами, Сірий Брате.

— Але Повелитель Джунглів іде назад, до людей, — повторював Сірий Брат.

— Ій-іоаа? Невже від цього Пора Нових Пісень стане гірша? — відповідали вони.

Тому-то, коли Мауглі з болем у серці прийшов до пам'ятної скелі, куди його колись принесли в Зграю, там він зустрів лише четвірку, напівосліплого на старості Балу і могутнього холоднокровного Каа, який згорнувся кільцем навколо пустого місця Акели.

— Твій слід кінчається тут, дитинча? — запитав пітон Каа, як тільки Мауглі впав на землю, затуливши руками обличчя. — Крикни клич. Ми з тобою однієї крові, — і я, і ти — Змія і Людина.

— Чому руді собаки не розірвали мене навпіл? — стогнав Мауглі. — Я не отруївся, ні, мене залишила моя сила. Вночі і вдень я чую кроки позад себе, Повертаю толову, і мені здається, наче хтось тільки сховався. Шукаю між деревами, а там нікого немає. Гукаю — ніхто не озивається; але мені здається, що хтось слухає мене і не хоче відповісти. Я тільки лежу, а не відпочиваю. Біжу на весняну прогулянку — і не вгамовуюсь. Купаюсь, але не освіжаюсь. Мені гидко вбивати, але я не можу битися, не вражаючи на смерть. У мені палає Червона Квітка, мої кістки — вода, і я не знаю, що зі мною діється.

— Немає про що балакати, — промовив повільно Балу, повертаючи голову до Мауглі. — Акела сказав біля річки, що Мауглі сам прожене Мауглі до Людської Зграї. Де ж саме говорив і я. Та хто тепер слухає Балу? Багіра, — де ж Багіра цієї ночі? Вона це також знає. Такий Закон.

— Коли ми зустрілися в Холодних Печерах, дитинча, я знав це, — почав Каа, повернувшись трохи на своїх величезних кільцях. — Людина кінець кінцем повертається до Людини, навіть коли Джунглі її не виганяють.

Чотири вовки переглянулися між особою, подивилися на Мауглі, збентежені, але покірні.

— То Джунглі не виганяють меле? — прошепотів Мауглі.

Сірий Брат і решта троє несамовито закричали:

— Поки ми живі, ніхто не посміє…

Але Балу стримав їх.

— Я навчив тебе Закону — і слово за мною, — промовив він. — Хоча тепер я не бачу навіть скель перед собою, зате бачу далеко. Маленьке Жабеня, іди своїм власним слідом, роби собі лігво із створіннями своєї крові, зграї її племені. Та коли тобі буде потрібна лапа, зуб, око або слово, що хутко переноситься вночі, пам'ятай, Повелителю лісових гущавин, — Джунглі з'являться на твій поклик.

— Середні Джунглі також твої,— озвався Каа. — Я говорю не від Маленького Племені.

— Ай-ай, брати мої,— закричав Мауглі, піднісши догори руки, і заридав. — Я не знаю, що зі мною… Я б не пішов, але мене несуть ноги. Як мені залишити ці ночі?

— Не журися, Братику, — повторив Балу, — в цьому полюванні нічого соромитись. Виївши мед, ми залишаємо порожні вулики.

— Знявши шкіру, — докинув Каа, — ми не повертаємося в неї. Такий Закон.

— Слухай ти, хто найдорожчий для мене, — сказав Балу. — Немає слів і немає волі, які б могли утримати тебе в цих краях. Не журися! Хто сміє перечити Повелителю Джунглів? Я бачив тебе, коли ти бавився білими камінчиками, бачив і тоді, як ти ще був Жабеня. І Багіра, яка викупила тебе ціною забитого бика, також бачила тебе. Із свідків тих часів залишилося нас двоє, бо Ракша, твоя мати по лігву, померла, помер твій батько. Вимерла вся стара Вовча Зграя. Ти знаєш, де подівся Шер-Хан. І Акела поліг у битві з рудими собаками, від яких, коли б не твоя сила і мудрість загинула б і друга Сіонійська Зграя. Від них залишились самі кості. Тепер не Людське дитинча просить

дозволу покинути Зграю, а Повелитель Джунглів міняє свої сліди. Хто посміє перечити Людині?

— Але Багіра і бик, яким викуплено мене, — промовив Мауглі,— я б не хотів...

Хлопець не встиг договорити бо мову його урвало ревіння і тріск у гущавині біля підніжжя скелі. З'явилася Багіра — легка, дужа і жахлива, як завжди.

— Ось чому я не приходила, — сказала пантера, показуючи закривавлену праву лапу. — Полювання було довге, зате він лежить мертвий в кущах — бик, якому мало не два роки, бик, що звільняє тебе, Братику. Всі борги сплачено. Що ж до всього іншого, то слова Балу — мої слова. — Багіра лизнула ноги Мауглі. — Пам'ятай, я любила тебе, — крикнула пантера й побігла геть. Біля підніжжя пагорка вона знов закричала гучно і протяжно:

— Доброго полювання на новому сліду, Повелителю Джунглів! Пам'ятай, Багіра любила тебе!

— Ти чув, — промовив. Балу— От і все. Рушай, але спершу підійди до мене. О мудре маленьке Жабеня, йди-но до мене!

— Нелегко міняти шкіру — озвався Каа.

А Мауглі ридав і ридав, притиснувшись головою до грудей сліпого ведмедя і обнявши рукою його шию. Балу кволо пробував лизнути юнакові ноги.

— Зорі тьмяніють, — промовив Сірий Брат, нюхаючи досвітнє повітря. — Де буде наше лігво сьогодні? Але тепер ми підемо новими слідами.

І це останнє з оповідань про Мауглі.

ПРОЩАЛЬНА ПІСНЯ

Ця пісня долинала до Мауглі з Джунглів, коли він знов повертався до хатини Мессуа,

БАЛУ

Ради вчителя старого,

Що проклав тобі дорогу

В Джунглі, як у рідний дім,

Йди тепер шляхом новим, —

Що собі створили люди,

Хай твоїм віднині буде,

Їх Законам підкоряйся,

Але й нас ти не цурайся,

Ради вчителя старого,

Вже безсилого й сліпого…

А як вчинить кривду Зграя,

Ти старе їй пригадаєш:

"Знов Табакі об'явився?",

"Ще один Шер-Хан завівся?"

Ніж у піхви поклади

І своїм шляхом іди.

(Мед, коріння й пальми тихі,

Бороніть його від лиха!)

Хай з тобою скрізь і всюди

Ласка Джунглів наших буде!

КАА

Злого завжди страхи точать,

Та ясні в пітона очі.

Кобра злюща, кобра люта,

І в словах її — отрута.

Мова ввічлива і щира

Свідчить про незламну силу.

Гілка трухла — не підпора:

Ляж на неї — буде горе.

Перед тим як щось ковтати,

Чи пролізе, треба знати,

Після їжі сон змагає?

Ситий довго спочиває:

Обирай зручну місцинку

І безпечну для спочинку.

Південь, Північ, Захід, Схід,

Прихистять тебе як слід.

(Ями, скелі й води тихі,

Бороніть його від лиха!)

Хай з тобою скрізь і всюди

Ласка Джунглів наша буде!

БАГІРА

Я у клітці народилась,

Вже дорослою звільнилась.

Знаю я стежки Людини —

То твої стежки, дитино!

Не наслідуй анітрішки

Вкрай ліниву дику кішку,

І шакала сторонися,

З ним нізащо не водися:

Це нероби і лакузи,

їм аби напхати пузо:

Вони завжди не від того,

Щоб покривдити слабого.

...Згасли зорі на світанні.

Закінчилось полювання.

Йди тихіш! Дивись під ноги!

Не кричи, як Бандар-Логи!

(Світлі ночі й ранки тихі,

Бороніть його від лиха!)

Хай з тобою скрізь і всюди

Ласка Джунглів наших буде!

ВСІ ТРОЄ

Йтимеш ти шляхом новим,

Вже не вовчим, а людським,

Де Квітки Червоні й дим;

Чи лежатимеш в хатині

Й о глухій нічній годині

Пісню вчуєш у долині;

А чи вийдеш лан орати

На світанні, любий брате,

Й будеш друзів споминати, —

Хай з тобою скрізь і всюди

Ласка Джунглів наших буде!

Примітки

1

Тут і далі віршовані епіграфи переклав Л. Солонько.

2

Гонди — один із найстародавніших народів Індії.

3

Царина — застава в селі, ворота на околиці.

4

Геліограф — світлосигнальний прилад, що працює дзеркалами, які відбивають сонячне проміння на великій відстані.

5

Карбункул — дорогоцінний камінь.

6

Тамариск — порода дерева.